

St. med. nr. 30.

(1922)

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

Utenriksdepartementets innstilling av 21de juli 1922, som er bifalt ved kongelig
• resolusjon av samme dag.

(Foredratt av utenriksminister Joh. Ludw. Mowinckel.)

Den 14de juli 1919 meddelte den da akkrediterte danske minister i Kristiania muntlig daværende utenriksminister Ihlen, at den danske regjering i flere år hadde beskjeftiget sig med spørsmålet om å erholde samtlige interesserte maktens anerkjennelse av Danmarks overhøihet over hele Grønland, og at den i forbindelse med overdragelsen til Amerikas Forenede Stater av de danske Vestindiske øer den 4de august 1916 hadde opnådd den amerikanske regjeringens erklæring om, at de Forenede Stater ikke vilde motsette sig at den danske regjering utvidet sine politiske og økonomiske interesser til hele Grønland. Han tilføiet at den danske regjering stolte på at den norske regjering ikke vilde gjøre vanskeligheter ved denne saks ordning. — Utenriksminister Ihlen svarte, at saken skulde bli overveiet, og meddelte ham derefter 22de s. m., at den norske regjering ikke vilde gjøre vanskeligheter ved denne saks ordning.

I en fortrolig promemoria av 18de januar 1921 kom den danske legasjon derefter tilbake til saken, idet den oplyste at Eng-

land, Frankrike, Italia og Japan hadde anerkjent Danmarks overhøihet over hele Grønland, og under henvisning til utenriksminister Ihlens uttalelse anmodet om en tilsvarende erklæring fra den norske regjeringens side. I en skrivelse av 29de april s. å. til daværende utenriksminister Michelet gjentok den danske minister anmodningen.

I en samtale 7de mai s. å. med den danske minister meddelte utenriksministeren ham på grunnlag av uttalelse, innhentet fra Handelsdepartementet, at han for sitt vedkommende fant at Norge ikke kunde gi avkall på noen av de rettigheter til fangst og fiske, som nordmenn hittil hadde utøvet på Grønland og i det grønlandske farvann, og der blev antydnet muligheten av en ordning.

I skrivelse av 10de s. m. meddelte imidlertid den danske minister utenriksministeren, at det danske utenriksministerium i et telegram til ham hadde erklært at det ikke ønsket ytterligere skritt foretatt til fremskaffelse av skriftlig erklæring fra den norske regjering; men ønsket å la det bero ved det i sin tid muntlig avgitte tilsagn.

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

Den 5te juli s. å. overleverte så den danske minister daværende utenriksminister, dr. Ræstad en skrivelse av 2nen s. m., hvori notifiseres en av det danske innenriksministerium 10de mai nestfør utferdiget bekjentgjørelse om «at der fra dansk Side er opprettet Handels-, Missions- og Fangststationer saavel paa Vest- som paa Østkysten af Grønland saaledes, at hele Landet herefter er inddraget under de danske Kolonier og Stationer og den danske Styrelse af Grønland.»

Det blev av utenriksminister Ræstad ved mottagelsen av noten såvel som under samtale noen dager senere og i en underhånds-skrivelse fra ham 20de s. m. meddelt den danske minister, at Danmark måtte være forberedt på at Norge ikke uten videre kunde anerkjenne den utvidede suverenitet over Grønland. Utenriksministeren bebudet 9de juli i en samtale med den danske minister en note, men på grunn av forskjellige omstendigheter blev denne ikke avgitt før 2nen november s. å.

I denne note meddelte så utenriksministeren den danske minister i svar på dennes skrivelse av 2nen juli, at den norske regjering ikke har anerkjent og ikke kann anerkjenne en utvidelse av dansk suverenitet over Grønland, som vil medføre en tilsvarende utvidelse av det danske monopol til fortrengsel for den næringsvirksomhet, særlig fangst og fiske, som nordmenn hittil ubestridt har utøvet i de pågjørende deler av Grønland og grønlandske farvann.

Foranlediget ved at en av «Styrelsen af Kolonierne i Grønland» 16de juni s. å. utferdiget «Underretning til Søfarende i Havet omkring Grønland» inneholdt anførsel om at bl. a. Norge hadde anerkjent lukningen av Grønland for beseiling av fremmede nasjoners skib, meddelte utenriksministeren i skrivelse av 23de november s. å. den danske minister, at det fra norsk side, forsåvidt derved måtte siktes til handels- og sjøfartstraktaten med Danmark av 1826, ikke kunde innrømmes at denne traktat inneholdt hjemmel for eller samtykke til ut-

videlse av Danmarks suverenitet over Grønland eller av området for det danske Grønlandsmonopol.

I svar på notene av 2nen og 23de november f. å. er der til utenriksdepartementet innkommet to skrivelser fra den danske minister av 19de desember s. å., hvori den danske regjerings standpunkt nærmere presiseres. Den ene skrivelse — som synes å antyde muligheten av en ordning med konseksjon for nordmenn til å drive fangst og fiske og en viss erstatning for den innskrenkning i deres tidligere virksomhet, som måtte foranlediges ved en fredning av fiske- og dyrebstanden — konkluderer med, at den danske regjering, som «legger den største vekt på å bevare og fremme det bestående gode forhold mellem Danmark og Norge», er villig til efter ytterste evne å søke tilveiebragt en ordning, der kann avbøte de tap som for norske borgere måtte bli en følge av utstedelsen av bekjentgjørelsen av 10de mai 1921. Der anmodes i den anledning om så nøiaktige og uttømmende opplysninger som mulig om arten og omfanget av den fangst- og fiskerivirksomhet, som er blitt drevet av norske undersåtter ved Grønland, forat den danske regjering eventuelt kann fremsette et forslag til en tilfredsstillende ordning av saken. — I den annen skrivelse uttales, at det med hensyn til spørsmålet om det grønlandske monopols traktatmessige hjemmel ikke alene dreier sig om traktaten av 1826, men også om andre traktater, som tilleggsdeklarasjonen av 19de juni 1856 motsetningsvis.

Departementet er efter avgivelsen av noten av 2nen november 1921 blitt bekjent med, at det danske koloniområde på Grønland som efter anordningen av 18de mars 1776 omfatter vestkysten fra 60° til 73° nordlig bredde, før bekjentgjørelsen av 10de mai 1921 skal være blitt utvidet på vestkysten ved innlemmelse av området fra

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

73° til 74° 30' som angitt i den danske «Underretning til Søfarende i Davis Strædet» av 8de mars 1905 og på østkysten ved opprettelsen av ett nytt kolonidistrikt, Angmagssalikdistriktet, visstnok mellom 65° 30' og 66° 30' n. br. Departementet har også innhentet en uttalelse fra professor M. H. Lie om betingelsene for den folkerettslige gyldighet av sådanne utvidelser. På grunnlag herav har etter departementets anmodning den norske minister i København 23de mai d. å. meddelt den danske regjering at den norske regjering ikke kann anse således foretatte utvidelser som bindende for Norge.

Departementet har videre innhentet nærmere opplysninger om et forbehold om å bli «rådspurt» som den britiske regjering ved anerkjennelsen av utvidelsen av Danmarks suverenitet har tatt for tilfelle av at Danmark i fremtiden skulle ville avhønde Grønland. Herom henvises til bilagene. Til klarleggelse og nærmere drøftelse av de norske interesser på Grønland og i grønlandske farvann blev der efter Utenriksdepartementets foranledning av Handelsdepartementet sammenkalt et møte 12te desember f. å. av representanter for norsk næringsvirksomhet, særlig fangst og fiske, i nevnte egner. De på møtet fremkomne og ellers tilveiebragte opplysninger i så henseende er sammenfattet i en av Handelsdepartementet utarbeidet promemoria, som er trykt blandt bilagene.

Der er endelig på foranledning av Utenriksdepartementet utarbeidet fremstillinger til nærmere kunnskap dels om Grønlands politiske historie ned til adskillelsen fra Norge i 1814 og de norske protester mot Danmarks erhvervelse av landet (1814—1821), dels om norsk næringsvirksomhet og opdagelsesferder på Grønland ned til den seneste tid.

Disse fremstillinger, som må has for øie ved behandlingen av denne sak, offentliggjøres i disse dager i trykken.

Departementet har videre innhentet en betenkning fra professor M. H. Lie av 26de juni 1922, hvori redegjøres for de norske

skattlands statsrettslige stilling før og efter begivenhetene i 1814—1821. Betenkningen er trykt blandt bilagene.

Med hensyn til de spørsmål som saken reiser skal departementet bemerke:

Da Grønland i det 18de århundre blev norsk skattland, blev utstrekningen av dette skattland ikke definert på annen måte enn at innbyggerne var skatteskyldig op til Polarstjernen.

Det forhold som definertes var ikke så meget territorialbesiddelsen som det undersåtlige forhold. Grønlenderne var norske undersåtter enten de befant sig på sine boplasser eller langt mot nord på fangstferder. Man kann altså si, at det norske skattland Grønland fra først av var ubestemt i utstrekning. Men i en følgende periode, i det 16de og første halvdel av det 17de århundre, formuleres fra norsk side et krav på territorial suverenitet over alle de arktiske egner, et territorialkrav omfattende alle de arktiske egner inntil Russland i øst. Navnet Grønland blev brukt om alt land innenfor dette område — således også om Spitsbergen. Mens der reistes innvendinger mot Norges suverenitet over Spitsbergen, innvendinger som var grunnet på påstander om opdagelse og besiddelsestagelse fra andre nasjoners side, så blev der ikke gjort noen innvendinger mot Norges suverenitet over det egentlige Grønland.

Men dette land hadde — efterat de norske kolonier var gått til grunne og forbindelsen med hjemlandet og utenverdenen var brutt — ikke noen praktisk betydning. — I løpet av det 17de århundre falt den folkerettslige opfatning, som de vidtgående arktiske territorialkrav var bygget på, bort. Og da Grønland kolonisertes på nytt — i begynnelsen av det 18de århundre — ved Hans Egede, blev koloniseringen og hvad dermed stod i forbindelse bestemmende for det omfang, hvori den gamle høihetsrett på nytt blev effektiv.

Efter koloniseringen ytret suvereniteten sig først i forbud mot at fremmede

handlet med de innfødte i en viss omkreds av stasjonene — dette i overensstemmelse med den tids folkerettslige praksis ved kolonisering oversjøisk. Senere, i 1776, blev koloniorrådet og dermed suverenitetsområdet fastsatt som omfattende vestkysten fra 60° til 73° nordlig bredde «samt hvilke andre (sc. Colonier og Loger) efterdags endnu maatte bli der i Landet anlagte; hvilken Anlæggelse da, saasnart den er skeet, tilligemed Beliggenheden, skal vorde offentlig bekjendtgjort til alles Efterretning.»

I virkeligheten blev der ikke anlagt noen ny koloni eller stasjon før enn i 1890-årene (Angmagssalik).

Den effektive suverenitet omfattet således i 1814 den før nevnte strekning fra 60° til 73° nordlig bredde på vestkysten.

Men Hans Egedes kolonisering var ikke erhvervelse av nytt land, men gjenvinnelse av et gammelt norsk skattland. Den blev heller ikke, likeså litt uten- som indenlands, på noe hold betraktet som en erhvervelse av nytt land.

Selv om kolonien bare i begynnelsen blev bestyrt fra Bergen, som hadde anlagt den, og resten av tiden styrtes fra København, så var det på den statsrettslige forbindelse mellom Grønland og Norge, at den felles konge bygget sine disposisjoner. Grønland blev da også inntil 1814 i statsrettslige og diplomatiske aktstykker betegnet og i den administrative inndeling betraktet som et biland under Norge. Og selv om handelen med de innfødte blev forbeholdt et monopol med sete i København, så drev norske borgere helt til 1814 sin stadige næring (sel- og hvalfangst) på vestkysten av Grønland, uten at det kann ses, at det har vært dem forment på noen måte å komme inn under kysten eller på land, bare de avholdt sig fra å drive handel med de innfødte. Se således bl. a. plakatene av 14de september 1731, 15de mars 1734, 10de april 1744, 26de mars 1751 og 26de april 1758, av hvilke det fremgår, at det kun var handelen med de innfødte, som var forbeholdt monopolet, mens fangsten av sel og hval ikke noensinne kann ses

forbeholdt dette. Tvertimot blev også andre opmuntret til sådan fangst ved tilståelse av de samme «friheter» eller letelser som blev tilstått monopolet. De særlige utrustningspremier til sel- eller hvalfangsten på vestkysten av Grønland efter plakatene av 13de oktober 1784 og 12te mars 1794 blev tilstått enhver som utrustet fartøi til den fangst. Det har med andre ord efter anordningen av 18de mars 1776 vært norske borgere uforment å utruste til hval- og selfangst på Grønlands vestkyst.

I krigsårene før Grønlands overgang til Danmark i 1814 var denne fangstvirksomhet fra Norge imidlertid på det nærmeste dødd bort.

Den omstendighet, at bestyrelsen av Island, Færøene og Grønland i lenger tid hadde vært henlagt direkte under fellesmonarkiets centraladministrasjon i København lettet Grønlands overførelse til Danmark i 1814, men forandret ikke begivenhetens karakter fra et rettssynspunkt.

Dersom en upartisk domstol hadde hatt i oppdrag å foreta en utskillelse av kongeriket Norge fra kongeriket Danmark, er det åpenbart at den måtte ha latt Grønland følge Norge.

Den rent praktiske betraktning at bestyrelsen var i København, vilde ikke ha kunnet opveie, at Grønland historisk hørte sammen med Norge og statsrettslig var en del av dette land.

Når resultatet i 1814 kunde bli et annet, skyldes det — som dokumentene viser — en bevisst optreden av de menn, som optrådte på Danmarks vegne.

Kieltraktaten inneholder ikke noen bestemmelse om, at Grønland og de andre skattland skal overgis til Danmark. Den inneholder kun gjennom parenteser i artikkel 4 en meddelelse om at Danmark hevdet besiddelse av skattlandene.

Denne meddelelse — akseptert av Sverige, senere meddelt alle fremmede makter — hadde for Danmark en faktisk verdi som skritt i retning av en tilstrept folkerettslig underbyggelse av forholdet. — Dét viste sig da de garanterende stormakter under for-

handlingene om statsgjeldsoppgjøret tilbakeviste Norges påstand om tilbakelevering av skattlandene som stridende imot Kieltraktaten, den de for sitt vedkommende bygget på. Parentesens tilblivelse og de senere forhandlinger viser, at Danmark ikke gjorde og ikke kunde ha gjort regning på å få skattlandene utelukkende under henvisning til de fra før bestående forhold.

Et vesentlig spørsmål er det om Norge har gitt sin tilslutning til overførelsen.

Norges konstitusjonelle organer har aldri anerkjent Kieltraktaten.

Meddelelsen om Grønland og de andre skattland i Kieltraktatens artikkel 4 er for såvidt heller ikke blitt akseptert som gyldig fra norsk side. At Danmark holdt tilbake skattlandene, blev betraktet som et ensidig overgrep fra dansk side. Kravet om å få skattlandene tilbake blev fremsatt av Norges Storting, men blev på grunn av tidens pinaktighet tillagt en underordnet betydning sammenlignet med spørsmålet om en reduksjon av Norges andel i fellesmarkiets statsgjeld.

Konvensjonen av 1819 og Stortingets beslutning av 1821 synes imidlertid sammenholdt med de foregående forhandlinger om statsgjeldsoppgjøret nærmest å måtte tydes derhen, at Norge gav avkall på kravet.

Noen formell protest fra norsk side mot Danmarks besiddelse av skattlandene er heller ikke senere avgitt.

Norske statsmakter kann ikke behandle de spørsmål, som opstår ved kollisjonen mellom norske interesser og det danske kolonistyre på Grønland, uten å se dem i sammenheng med den historiske utvikling, som har ført til det norske skattlands adskillelse fra Norge.

Det fremgår av de opplysninger som inneholdes i bilagene og i de til offentliggjørelse bestemte fremstillinger, at Grønland naturlig inngår som et ledd i den norske næringsvirksomhet på de nordlige hav og ikke kann lukkes uten følelig tap i nu-

tiden og enn mere følelig avbrekk i fremtiden. Den videnskapelige undersøkelse av grønlandske forhold — herunder bl. a. meteorologiske iakttagelser — har større praktisk betydning for Norge enn for noe annet land og tilsier, at Norge får samme frie adgang til fremdeles å vareta sine interesser i så henseende på Grønland, som det hittil har hatt i andre arktiske egner. (Spitsbergen, Jan Mayen, Østisen m. v.).

En overveielse av alle sakens omstendigheter synes å lede til den slutning, at det vil være best fra norsk synspunkt å fastholde status quo ifølge de norske noter av 2nen november f. å. og 23de mai d. å., hvorefter altså det danske koloniområde og dansk suverenitet på Grønland i forhold til Norge regnes å omfatte det samme område som da handels- og sjøfartstraktaten med Danmark blev sluttet i 1826, nemlig vestkysten fra 60° til 73° nordlig bredde, mens resten av Grønland blir å betrakte som terra nullius.

Det fra dansk side i skrivelse av 19de desember f. å. antydede forslag til ordning er efter departementets mening ikke fyllestgjørende for Norge.

Departementet vil ikke undlate å tilføie, at en anerkjennelse av Danmarks suverenitet over hele Grønland efter de nu foreliggende opplysninger fra Norges side bare kann tenkes avgitt under forutsetning av at Danmark tilsier Norge full og uinnskrenket bevarelse av dets gamle hevde- vunde rettigheter.

Dette vil selvfølgelig ikke være uforenlig med gjensidig vedtagelse av de innskrenkninger, som måtte være påkrevet for beskyttelse av eskimoene og bevarelsen av dyrebestanden (sundhetspass, alkoholkontroll, fredningsbestemmelser av rimelig innhold, etablering av områder omkring eskimoenes boplasser med enerett for disse til fangst og fiske o. s. v.).

Hvad angår den britiske regjerings forbehold om — under henvisning til Kanadas nærhet — å bli «rådspurt» i tilfelle av at Danmark noensinne skulde tenke på å avhende Grønland, sier det sig selv at en

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

slik mulighet vilde ha stor betydning også for Norge med dets gamle og langt sterkere interesser på Grønland.

Forståelsen herav er også kommet frem fra dansk side i den samtale som vår sendemann i København den 21de februar i år hadde med det danske utenriksministeriums generaldirektør, hvori denne uttaler at «såfremt det utenkelige tilfelle skulde opstå, at Danmark vilde tenke på å skille sig med Grønland, så måtte man jo på forhånd derom tale ikke blott med Storbritannia (og Kanada) men også med Norge og Amerika og mulige andre makter som kunde tenkes å ha interesse i spørsmålet om hvem der besitter suvereniteten over Grønland.»

Departementet vil foreslå, at Stortinget i fortrolighet gjøres bekjent med notevexlingen med Danmark, innberetninger av betydning fra våre forskjellige legasjoner og ellers de dokumenter som er av interesse for de herhen hørende spørsmål, jfr. omstående bilagsfortegnelse. — Det tør til slutning nevnes, at der fra en flerhet av ungdomslag, skipper- og sjemannsforenin-

ger, fra mållag og avholdslag er innkommet uttalelser og resolusjoner, hvori der gis uttrykk for nordmenns rett til fremdeles å utøve sin fra gammel tid av drevne næringsvirksomhet på Grønland og protesteres dels mot dansk suverenitet på Grønland i det hele, dels mot utvidelse av dansk suverenitet der.

Når departementet ikke har funnet å kunne gi denne meddelelse til Stortinget som en offentlig meddelelse er det dels fordi Danmark ikke har ønsket offentliggjørelse av andre danske skrivelser end notene av 19de desember f. å., og dels fordi forskjellige innberetninger og opplysninger av betydning for sakens belysning er av fortrolig karakter.

Departementet tillater sig i henhold til det anførte å

innstille:

At gjenpart av Utenriksdepartementets foredrag av 21de juli 1922 med de dertil føyede bilag vedrørende Danmarks utvidelse av sin suverenitet og det danske Grønlandsmopol over hele Grønland i fortrolighet tilstilles Stortinget.

Bilagsfortegnelse.

	Side
1. Utenriksminister Ihlens notat om samtaler med den danske minister 14de og 22de juli 1919	8
2. Den danske legasjons promemoria av 18de januar 1921 med 1 bilag	8
3. Skrivelse fra den danske minister til utenriksminister Michelet av 29de april 1921	10
4. Ekspedisjonssjef von Tangens notat av 10de mai 1921	11
5. Skrivelse fra den danske minister til utenriksminister Michelet av 10de mai 1921	12
6. Utenriksminister Ræstads notat om samtale med den danske minister 5te juli 1921	12
7. Skrivelse fra den danske minister til utenriksministeren av 2nen juli 1921 med 1 bilag	12
8. Fornyet Anordning og Forbud mod uberettiget Handel i Grønland med videre av 18de mars 1776	13
9. Utenriksminister Ræstads notat om en samtale med den danske minister 9de juli 1921	14
10. Telegram fra utenriksminister Ræstad til statsråd Ihlen av 13de juli 1921	14
11. Svartelegram fra statsråd Ihlen av 15de s. m.	14
12. Skrivelse fra utenriksminister Ræstad til minister Kruse av 20de juli 1921	15
13. Meddelelse, tilstillet «Norges Handels- og Sjøfartstidende» 17de august 1921	15
14. Utdrag av «Danish Foreign Office Journal» nr. 11/1921 (oktober s. 155) med oversettelse til norsk	15
15. Skrivelse fra utenriksministeren til den danske minister av 2nen november 1921	15
16. Meddelelse, tilstillet pressen 3dje november 1921	16
17. Telegram til den norske minister i Kjøbenhavn av 4de november 1921	16
18. Innberetning fra legasjonen i Kjøbenhavn av 6te november 1921	17
19. Meddelelse, tilstillet pressen 8de november 1921	19
20. Innberetning fra legasjonen i Kjøbenhavn av 9de november 1921	20
21. Telegram fra samme av 12te november 1921	21
22. Skrivelse fra den geofysiske kommisjon av 19de november 1921	21
23. Skrivelse fra utenriksministeren til den danske minister av 23de november 1921 med 2 bilag	22
24. Utdrag av handels- og sjøfartstraktaten med Danmark av 1826	24
25. Innberetning fra legasjonen i Kjøbenhavn av 24de november 1921	24
26. Skrivelse fra den danske minister til utenriksministeren av 25de november 1921	25
27. Innberetning fra legasjonen i Paris av 30te november 1921	25
28. Innberetning fra legasjonen i Rom av 1ste desember 1921 med 6 bilag	26
29. Skrivelse fra utenriksdepartementet til legasjonen i Kjøbenhavn av 8de desember 1921	29
30. Innberetning fra legasjonen i Kjøbenhavn av 12te s. m.	29
31. Skrivelse fra utenriksministeren til den danske chargé d'affaires av 17de desember 1921	30
32. Skrivelse fra utenriksdepartementet til legasjonen i Kjøbenhavn av 17de desember 1921	30
33. Skrivelse fra den danske minister til utenriksministeren av 19de desember 1921	30
34. Skrivelse fra samme til samme av s. d.	32
35. Utdrag av deklarasjon om gjensidighet i behandling av skib av 13de juni 1856	32
36. Utenriksminister Ræstads notat om en samtale med den danske minister 20de desember 1921	33
37. Utdrag av skrivelse fra H. Koppernæs, Ålesund, til utenriksdepartementet av 20de desember 1921	34
38. Innberetning fra legasjonen i Kjøbenhavn av 21de desember 1921	34
39. Innberetning fra legasjonen i London av 7de januar 1922 med 1 bilag	35
40. Uttalelse, avgitt av professor M. H. Lie 23de januar 1922	36
41. Utdrag av innberetning fra legasjonen i Kjøbenhavn av 26de januar 1922	39
42. Innberetning fra samme av 27de s. m. med 1 bilag	40
43. Utdrag av Baskett Moore: International Law Digest, VII s. 14—15	41
44. Promemoria ang. de norske interesser på Grønlands østkyst, utarbeidet i handelsdepartementet	41
45. Skrivelse fra utenriksdepartementet til legasjonen i Kjøbenhavn av 13de februar 1922	45
46. Innberetning fra legasjonen i Kjøbenhavn av 22de februar 1922 (nr. 139)	45
47. Innberetning fra samme av s. d. (nr. 140)	46
48. Om muligheter for norsk foretagsomhet på Grønland. Av Gunnar Isachsen	46
49. Skrivelse fra utenriksdepartementet til legasjonen i Kjøbenhavn av 20de mai 1922	49
50. Utdrag av innberetning fra legasjonen i Kjøbenhavn av 24de mai 1922	49
51. Skrivelse fra Andr. Aagaard m. fl. av 1ste juni 1922	49
52. Betenkning av professor Mikael H. Lie av 26de juni 1922	50

Bilag.

Nr. 1.

Utenriksminister Ihlens notater

av 14de og 22de juli 1919.

Den danske minister meddelte mig idag at hans regjering hadde fått underretning fra Paris om at Spitsbergen-spørsmålet vilde bli behandlet av en kommisjon på 4 medlemmer (amerikansk, britisk, fransk og italiensk). Dersom den danske regjering skulde få noen forespørsel fra nevnte kommisjon vilde den danske regjering være beredt til å svare at Danmark ingen interesser hadde på Spitsbergen og at Danmark ingen grunn hadde til å motsette sig Norges ønsker for spørsmålets ordning.

Ennvidere meddelte den danske minister følgende:

Den danske regjering har i flere år beskjeftiget sig med spørsmålet om å erholde samtlige interesserte maktens anerkjennelse av Danmarks overhøihet over hele Grønland og er sinnet å fremføre dette spørsmål samtidig for den pågjeldende kommisjon. Under forhandlingene med Amerikas Forenede Stater om overdragelsen av de danske Vestindiske øer reiste den danske regjering dette spørsmål, forsåvidt angikk anerkjennelse fra Amerikas Forenede Staters regjering side og opnådde at denne samtidig med avslutningen av konvensjonen for overdragelsen av nevnte øer avgav en erklæring i hvilken uttales, at de Forenede Stater ikke vilde motsette sig at den danske regjering utvider sine politiske og økonomiske interesser til hele Grønland.

Den danske regjering stolte på at den norske regjering ikke vilde gjøre vanskeligheter ved denne saks ordning. Jeg svarte at saken skulde bli overveiet.

14/7 19. Ih.

Jeg sa idag danske minister at den norske regjering ikke vilde gjøre vanskeligheter ved denne saks ordning.

22/7. Ih.

Nr. 2.

Promemoria

fra den danske legasjon av 18de januar 1921.

Fortroligt.

P. M.

Den danske Regering har i flere Aar beskæftiget sig med Spørgsmaalet om at erholde samtlige interesserede Magters Anerkendelse af Danmarks Overhøjhed over hele Grønland. Under Forhandlingerne med de amerikanske Forenede Stater om Overdragelse af de dansk-vestindiske Øer rejste den danske Regering dette Spørgsmaal, forsåvidt angik Anerkendelse fra Fristaternes Regerings Side, og opnaede at denne, samtidig med Afslutningen af Konventionen om Overdragelse af de nævnte Øer, afgav en Erklæring i hvilken udtaltes, at de Forenede Stater ikke vilde modsætte sig at den dan-

ske Regering udvidede sine politiske og økonomiske Interesser til hele Grønland.

Som Gesandtskabet tidligere har haft den Ære at meddele, var det Hensigten at forelægge Fredskonferencen Spørgsmaalet om Opnaaelse af udtrykkelig Anerkendelse af Danmarks Overhøjhed over hele Grønland fra samtlige andre interesserede Magter. Denne Plan maatte imidlertid opgives i Betragtning af, at det britiske Udenrigsdepartement, som den kgl. Regering havde anset det for rigtigst forud at sondere, erklærede, at den britiske Regering ikke kunde støtte Forslaget om paa det daværende Tidspunkt at indbringe Sagen for Fredskonferencen, eftersom denne da meget snart vilde blive afsluttet, og de allieredes Regeringers Delegerede i Paris derfor var utilbøjelige til at beskæftige sig med nye Sager, der ikke direkte havde deres Udspring fra Krigen. Da Tidspunktet imidlertid syntes at være kommet til at søge Sagens endelige Afgørelse hidført, bestemte Udenrigsministeriet sig til gennem de respektive kgl. Gesandtskaber at forelægge den enkeltvis for de paa Ambassadørkonferencen repræsenterede Hovedmagter, nemlig England, Frankrig, Italien og Japan. Det kgl. Udenrigsministerium sendte derfor i Begyndelsen af Marts Maaned f. A. Instruktioner til de kgl. Gesandtskaber i London, Paris, Rom og Tokio om under Fremhævelse af de faktiske Omstændigheder vedrørende Danmarks Forhold til Grønland, jfr. nedenfor, at søge opnaaet at vedkommende Regeringer officielt anerkendte Danmarks Overhøjhed over hele Grønland, hvilket efter den kgl. Regerings Formening bedst vilde kunne ske derved, at vedkommende Regering afgav en Erklæring, svarende til den af den amerikanske afgivne. Man betragtede som værende af særlig Betydning først at opnaa de 4 paa Ambassadør-Konferencen i Paris repræsenterede Hovedmagters Indforstaaelse.

I Henhold til derom modtagne Indberetninger har de nævnte 4 Magter nu ved Erklæringer afgivne til de paagældende kgl.

Gesandtskaber anerkendt Danmarks Overhøjhedsret over hele Grønland.

Efter saaledes at have opnaaet en tilfredsstillende Løsning av Spørgsmaalet for ovennævnte 4 Hovedmagters Vedkommende, har det kgl. Udenrigsministerium paalagt de kgl. Gesandtskaber i Kristiania og Stockholm om ved Henvendelse til henholdsvis den kgl. norske og den kgl. svenske Regering at opnaa tilsvarende Erklæringer fra disse.

Som det vil være den kgl. norske Regering bekendt har den danske Regering afgivet en Underhaands Meddelelse til den norske Regering angaaende Spitsbergen-Spørgsmaalet, gaaende ud paa, at Danmark ikke havde særlige Interesser i dette Spørgsmaal, og at man som Følge deraf ikke vilde have noget at erindre mod de norske Fordringer, ligesom den danske Regering var villig til at gentage den Underhaands Meddelelse til den paa Fredskonferencen nedsatte Kommission til Undersøgelse af de forskellige Landes Krav paa Spitsbergen. Den danske Regering gik paa den anden Side ud fra, at en Udvidelse af Danmarks Overhøjhed over hele Grønland heller ikke vilde støde paa nogen Vanskelighed fra den norske Regerings Side.

I Henhold til en Indberetning til det kgl. Udenrigsministerium af 22de Juli 1919 fra den daværende danske Gesandt i Kristiania, Kammerherre Krag, havde daværende Udenrigsminister Ihlen samme Dag meddelt Gesandten, at den danske Regerings Planer med Hensyn til Overhøjheden over hele Grønland ikke skal møde Vanskeligheder fra norsk side. Denne Erklæring er efter det foreliggende kun afgivet mundtlig. Det vilde imidlertid være af Betydning for den kgl. Regering, efter at man har opnaaet skriftlige Erklæringer i Sagen fra de 4 allierede Hovedmagter, tillige at opnaa en skriftlig Bekræftelse fra det kgl. Udenrigsdepartement af den tidligere af Udenrigsminister Ihlen afgivne Erklæring angaaende den norske Regerings Stilling til Sagen.

I Henhold til derom modtaget Paalæg har det danske Gesandtskab derfor den Ære

at anmode det kgl. norske Udenrigsdepartement om overfor dette at afgive en skriftlig Erklæring, gaaende ud paa, at den kgl. norske Regering anerkender Danmarks Overhøjhed over hele Grønland.

Til Belysning af de faktiske Omstændigheder vedrørende Danmarks Forhold til Grønland tillader Gesandtskabet sig hoslagt at vedlægge et Uddrag af en Instruktion til den kgl. Gesandt i Paris af 28de Januar 1919.

Kristiania, den 18de Januar 1921.

Uddrag af Instruktion til den kgl. danske Gesandt i Paris.

Allerede fra Begyndelsen af det 18de Aarhundrede har Danmark anlagt Kolonier i Grønland. Administration og Handel drives under eet af Grønlands Styrelse. Som bekendt er det nødvendigt at beskytte Eskimoerne mod fremmed Paavirkning, og det er hidtil lykkedes ved den etablerede Organisation. Handel og Skibsfart paa Grønland er et Statsmonopol, som først i anden Række tager Hensyn til det økonomiske Udbytte, og Administrationens Bestræbelser gaar først og fremmest ud paa at tage Hensyn til Eskimoernes Vel. For at gøre disse Bestræbelser effektive er den Bestemmelse truffet, at ingen kan faa Adgang til de beboede Distrikter uden Tilladelse.

Da det senere har vist sig, at der fandtes Eskimoer ogsaa udenfor de hidtil bestyrede Distrikter nemlig i Kap York, har dansk Missionsarbejde og dansk Handelsvirksomhed udstrakt sin Virksomhed hertil, og en faktisk Besiddelsestagen for Danmark har derved fundet Sted ogsaa af disse Egne af Grønland.

Danske Opdagelsesrejsende har berejst og kortlagt omtrent hele det ubeboede Grønland, men en formel Besiddelsestagen af hele Grønland har ikke fundet Sted. Af Hensyn til danske Følelser i denne Sag og til Eskimoernes Interesser vilde det være ønskeligt, om den danske Regering kunde udstrække sin Omsorg, ved Statens Overhøjhed, til at omfatte hele Grønland.

Nr. 3.

Skrivelse

fra den danske minister til utenriksminister
Michelet av 29de april 1921.

Kære Hr. Udenrigsminister.

I Forbindelse med vore Samtaler vedrørende Spørgsmaalet om den norske Regerings Anerkendelse af den danske Stats Overhøjhedsret over hele Grønland tillader jeg mig — saaledes som jeg allerede mundtlig har henledet Hr. Udenrigsministerens Opmærksomhed paa — at meddele, at den danske Regering vilde sætte megen Pris paa at modtage det norske Svar i den allernærmeste Fremtid, idet 200-Aars Jubilæet for Grønlands Tilknytning til Danmark jo staar for Døren. Det var den 12te Maj 1721, at Hans Egede forlod Bergen for Grønland, og det er Hensigten i den Anledning at afholde forskellige Festligheder.

Efter den i sin Tid af Udenrigsminister Ihlen afgivne mundtlige Udtalelse mener den danske Regering, at det nærmest maatte betragtes som en Formalitet at opnaa et skriftligt Svar fra den kgl. norske Regering, og under Hensyn til den af de andre Stater i dette Spørgsmaal indtagne Holdning vil det sikkert fra den danske Regerings Side meget beklages, dersom det ikke maatte lykkes inden Jubilæet at opnaa et tilfredsstillende Svar fra norsk Side.

Den danske Regering vilde — saaledes som jeg ogsaa har haft den Ære mundtlig at meddele Dem — foretrække, at den kgl. norske Regering udstedte en Erklæring af samme Ordlyd som den svenske Regerings, der gaar ud paa, at denne i en Note anerkender Danmarks Suverenitet over hele Grønland. Hvis dette imidlertid skulde støde paa Vanskeligheder, vilde man kunne nøjes med Udstedelse af en Erklæring af samme Ordlyd som den under den 4de August 1916 af den amerikanske Regering udstedte. Denne lyder — saaledes som jeg ligeledes tidligere har meddelt Hr. Udenrigsministeren — saaledes:

«The undersigned Secretary of State of

the United States of America, duly authorized by his Government, has the honor to declare that the Government of the United States of America will not object to the Danish Government extending their political and economic interest to the whole of Greenland.»¹

I den Instruktion til min Forgænger, som ligger til Grund for Kammerherre Krags Forhandlinger i 1919 med Udenrigsminister Ihlen, gives der Gesandten Meddelelse om den af de Forenede Staters Regering afgivne Erklæring. Det hedder dernæst i Instruktionen:

«De bedes overfor den norske Udenrigsminister fremhæve at den danske Regering tør stole paa, at en saadan Udvidelse heller ikke fra den norske Regerings Side vil støde paa nogen Vanskelighed.»

Under 22de Juli 1919 indberettede Kammerherre Krag derefter følgende:

«Jeg har herved den Ære at indberette, at Udenrigsminister Ihlen i Dag meddelte mig, at den kgl. Regerings Planer med Hensyn til Overhøjheden over hele Grønland — som omtalt i Hr. Ministerens Depeche Nr. III (den ovenfor citerede Instruktion) — ikke skal møde Vanskeligheder fra norsk Side.»

Den danske Regering er herefter gaaet ud fra, at den af Udenrigsminister Ihlen afgivne mundtlige Erklæring maa forstås saaledes, at den norske Regering ikke vil rejse Indvending imod, at den danske Regering udvider sine politiske og økonomiske Interesser til hele Grønland, — altsaa at den norske Regering tidligere mundtlig har afgivet en Erklæring, der svarer til den af den amerikanske Regering afgivne. En saadan skriftlig Erklæring fra Hr. Udenrigsministerens Side vilde altsaa efter den dan-

ske Regerings Opfattelse kun være at betragte som en skriftlig Gentagelse af den af den tidligere norske Regering afgivne mundtlige Erklæring.

Jeg forbliver

J. C. W. Kruse.

Nr. 4.

Ekspedisjonssjef von Tangens notat av 10de mai 1921.

Fortrolig.

Grønlandssaken.

I anledning av minister Kruses skrivelse av 29de f. m. meddelte utenriksministeren muntlig herr Kruse 7de ds. at i henhold til uttalelse avgitt av Handelsdepartementet fant han for sitt vedkommende at Norge ikke kunde gi avkall på noen av de rettigheter til fangst og fiske som nordmenn hittil har utøvet på Grønland og i det grønlandske farvann. Utenriksministeren antydde derhos for minister Kruse — i tilslutning til konferanse som Kruse hadde hatt med handelsministeren — at saken antagelig fra norsk side kunde ordnes på den måte at man avgav en erklæring noenlunde svarende til den amerikanske regjering og samtidig hermed i en særskilt note uttalte at erklæringen var avgitt under den forutsetning at Norge ikke ga avkall på forannevnte rettigheter.

Den danske minister presiserte at han ingen instruksjon hadde fra den danske regjering, men uttalte for egen regning, at saken kanskje kunde ordnes på den måte at den norske regjering uttalte håpet om at utøvelsen av fiskerettighetene blev respektert og at den danske regjering svarte bekreftende på dette.

Utenriksministeren nevnte at han for sitt vedkommende fant at det kom an på at saken blev ordnet i realiteten og at han la mindre vekt på formen. Utenriksministeren tilføiet at den norske regjering visstnok

¹ (I oversettelse):

«Undertegnede Amerikas Forenede Staters statssekretær, som er behørig bemyndiget av sin regjering, har den ære å erklære, at Amerikas Forenede Staters regjering ikke vil gjøre innvendinger mot, at den danske regjering utvider sine politiske og økonomiske interesser til hele Grønland.»

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

vilde stille sig velvillig til enhver form som førte til sådan ordning som der ovenfor er gitt uttrykk for.

10de Mai 1921.

v. T.

Nr. 5.

Skrivelse

fra den danske minister til utenriksminister
Michelet av 10de mai 1921.

Kære Hr. Udenrigsminister,

I Sagen om Grønland har jeg fra Udenrigsministeriet modtaget et Telegram, hvis Indhold jeg herved tillader mig at meddele Dem:

«Udenrigsministeriet ønsker ikke yderligere Skridt foretaget til Fremskaffelse af skriftlig Erklæring fra den norske Regering, men ønsker at lade det bero ved det i sin Tid fra norsk Side mundtligt afgivne Tilsagn.»

Hr. Udenrigsministerens

ærbødigste og hengivne

J. C. W. Kruse.

Nr. 6.

**Utenriksminister Ræstads notat om en
samtale med den danske minister**

5te juli 1921.

Den danske minister, Kruse, overleverer et brev av 2nen juli om Grønland og knytter bemerkninger til det, idet han bl. a. sier at utenriksminister Ihlen i sin tid har erklært på den norske regjerings vegne at der ikke skulde bli gjort vanskeligheter fra norsk side. Jeg tar en uttrykkelig reservasjon, idet jeg fremhever at forandringen med hensyn til Grønland er dobbelt: suvereniteten utvides, og monopolet gjøres gjeldende også på det utvidede område. Som

uttrykkelig anerkjennelse fra norsk side forekom et muntlig svar mig usedvanlig og utilstrekkelig. Jeg nevnte kontrasten mellem alles likestilling på Spitsbergen og denne utvidelse av monopolordningen på Grønland. Han nevnte selv norsk fangst under Grønlands østkyst.

Nr. 7.

Skrivelse

fra den danske minister til utenriksminister
Ræstad av 2nen juli 1921.

Hr. Udenrigsminister.

Herved har jeg den Ære i Henhold til derom fra min Regering modtaget Paalæg at meddele Hr. Udenrigsministeren, at det kgl. Indenrigsministerium under 10de Maj d. A. har udstedt en Bekendtgørelse, hvoraf jeg tillader mig at vedlægge et Eksempplar, i hvilken det under Henvisning til kgl. Anordning af 18de Marts 1776 bringes til almindelig Kundskab, at der fra dansk Side er oprettet Handels-, Missions- og Fangststationer saavel paa Vest- som paa Østkysten af Grønland, saaledes at hele Landet herefter er inddraget under de danske Kolonier og Stationer og den danske Styrelse i Grønland.

Jeg tillader mig at tilføie, at den omtalte kgl. Anordning af 18de Marts 1776 gaar ud paa, at det forbydes saavel danske som fremmede Undersaatter at besejle eller handle paa Grønland og derunder liggende Øer saavel forsaavidt angaar de paa det daværende Tidspunkt anlagte Kolonier og Loger, som forsaavidt angaar saadanne Kolonier og Loger, der senere maatte blive anlagte, og om hvis Anlæg der ifølge Anordningen vilde være at udstede offentlig Bekendtgørelse. I Henhold hertil er der senere udstedt Bekendtgørelse af denne Art, senest Indenrigsministeriets Bekendtgørelse af 10de Oktober 1894.

Modtag

J. C. W. Kruse.

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

Bekendtgørelse om Oprettelse af Handels-, Missions- og Fangststationer i Grønland.

I Henhold til Allerhøjeste Bemyndigelse af 6te d. M. bringes det herved under Henvisning til Kongelige Anordning af 18de Marts 1776 til almindelig Kundskab, at der fra dansk Side er oprettet Handels-, Missions- og Fangststationer saavel paa Vest- som paa Østkysten af Grønland saaledes, at hele Landet herefter er inddraget under de danske Kolonier og Stationer og den danske Styrelse af Grønland.

Indenrigsministeriet, den 10de Maj 1921.

Sigurd Berg.

Olsen.

Nr. 8.

Fornytt Anordning og Forbud med uberettiget Handel i Grønland med videre

av 18de mars 1776.

Vi Christian den Syvende, af Guds Naade, Konge til Danmark og Norge, de Venders og Goters,

Gjøre alle Vitterligt:

At da Vi, uagtet alle de Advarsler og Bekendtgørelser, hvilke Vore Høylovlige Forfædre, som Enevolds Arve-Herrer over Grønland og underliggende Øer, have ladet udgaae, saavel i de ældre Tider, som og i de senere, og deriblandt ved Placaterne af 26' Martii 1751 og 22' April 1758, have, af de Tiid efter anden indløbne Klagemaale, med største Mishag maattet erfare, at adskillige fremmede Nationers Søefarende indfinde sig aarlig paa bemeldte Vort Land, samt derunder liggende Øer og Pladse, og sammesteds ey alene tilvende sig Landets beste Producter ved utilladelig Handel med Indvaanerne, baade i Havnene og uden for, men og desuden fordriste sig adskillige

Voldsomheder imod dem at udøve, deels ved med Magt at frarøve dem deres giorte Fangst, deels og ved at borttage eller fordærve deres Fange-Redskaber og andre Eyendele; saa have Vi, som retmæssig Enevolds Arve-Konge og Herre over dette Land, samt alle derunder liggende Øer og Pladse, fundet Os deraf foraarsaget, til denne Handels desto bedre Fremgang og Sikkerhed, ved nærværende Anordning, hvilken fremdeles eene skal tiene til Regel og Retsnoer herudi, at igientage og fornye, som Vi og herved allernaadigst vil have igientaget og fornyet, saavel de forbemeldte, som alle andre herom tilforn udgivne Advarselser og Forbude, og samme, efter nærværende Omstændigheder, end videre at forklare og bestemme som følger:

1. Som nu værende grønlandske Handels og Fiskefangst-Indretning eller de, som saadant efter samme i sin Tid bevilges, ere og blive alene berettigede til at lade beseile og drive Handel paa de, i Grønland og derunder liggende Øer i Strat Davis og Disco-Bugten, nu eller herefter anlagte Colonier og Loger, saavel som alle øvrige Havne og Pladse sammesteds, uden nogen Forskiel eller Undtagelse; saa bliver det alle andre, saavel Fremmede som Kgl. Undersaatter, hvo det end være kunde og under hvad Forevending saadant end maatte skee, herved aldeles forbudet at beseile eller handle paa bemeldte Land og derunder liggende Øer, Pladse og Havne, og de der anlagte Colonier og Loger, hvilke for nærværende Tid strække sig fra den 60de Grad nordlig Bredde til den 73de Grad nordlig Bredde, samt hvilke andre efterdags endnu maatte blive der i Landet anlagte; hvilken Anlæggelse da, saasnart den er skeet, tilligemed Beliggenheden, skal vorde offentlig bekendtgjort til alles Efterretning.

2. Ingen Fremmed eller Indenlandsk, som ikke er berettiget til forbemeldte Besailing og Handel, maa ude paa Havet eller til Søes drive nogen Handel, liden eller stor, enten med Grønlænderne eller de Danske Colonister; i hvilken Henseende alle saadanne Skibe, som enten Kongens eller Han-

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

delens Krydsere maatte antreffe, skulle være pligtige at lade sig af dem visitere. Endnu meget mindre maae nogen fordriste sig, enten til Lands eller Søes, at berøve Grønlænderne, bortføre dem fra Landet, eller enten mod dem, eller de Danske Colonier og Løger og disses Mandskab, eller sammes Gods, nogen Slags Voldsomhed og Overlast at øve, af hvad Navn nævnes kan.

3. Skulde nogen, enten Fremmed eller Indenlandsk, fordriste sig herimod at gjøre, enten ved at drive utilladelig Handel til Søes eller Lands, eller ved at øve nogen Overlast eller Voldsomhed imod Grønlænderne eller de danske Colonier og Colonister paa Person eller Gods, maae de privilegerede Handlende have Magt til at lade saadanne, hvor de maatte antreffes, angribe, opbringe og anholde til Confiskation af Skib og Gods, samt alt hvad de have at fare med, hvilket altsammen derpaa føres her til Staden, og skal være hjemfaldet den privilegerede Handel, naar den foranstalter og bekoster Opbringelsen, og samme siden ved Vores Admiralitet, hvor den bliver lovligen at undersøge og paadømme, vorder ved Magt kiendt.

4. Maatte og nogen imod sin Villie af trængende Aarsager, saasom enten i Tilfælde af Skibbrud eller Mangel paa færsk Vand, vorder nødt til at søge Havn i Grønland eller underliggende Øer, bliver dem vel sligt ikke formeent, dog maae saadanne derimod være betænkte paa, at de sig ikke desformedelst længere opholde, end den høie Fornødenhed udkræver. Og skulde der med Føye haves til dem nogen Slags Mistanke, enten i Hensigt til utilladelig Handel, eller ulovlig Omgang og Mishandling mod Indbyggerne eller de Danske Colonister, skulle de ey aleene være underkastede behørig Inquisition, men end og Straf, den selv samme som i næstforegaaende Artikel er fastsat, naar enten indhandlede Grønlandske eller og Fremmede, til Handel med Grønlænderne tienende Vahre hos dem maatte forefindes.

Hvorefter alle og enhver allerunderdanigst have sig at rette, og for Skade og Uleilighed at tage Vare.

Nr. 9.

Utenriksminister Ræstads notat

av 9de juli 1921.

Samtale med den danske minister, Kruse, om islandske tønnesak og om Grønland. Argumentasjon, jeg bebuder note, som han ønsker må utstå til han kommer igjen efter feriene.

Nr. 10.

Telegram

fra utenriksminister Ræstad til statsråd Ihlen
av 13de juli 1921.

Av notat gjort av Dem efter samtale med den danske minister i juli 1919 angående Grønland fremgår at De uttalte til ministeren at den norske regjering ikke vilde gjøre vanskeligheter ved denne saks ordning. Jeg vilde være takknemlig for godhetsfull meddelelse om De ved Deres ovennevnte uttalelse til ministeren mente å gi uttrykk for at Norge ikke alene vilde akseptere en utvidelse av Danmarks suverenitet, men også vilde akseptere at hele det utvidede område blev lagt under det danske monopol til utelukkelse for norske fiskere og fangstmenn.

Utenriksminister Ræstad.

Nr. 11.

Telegram

fra statsråd Ihlen til utenriksminister Ræstad
av 15de juli 1921.

Gav ikke uttrykk for at Norge vilde akseptere at hele det utvidede område blev lagt under det danske monopol til utelukkelse for norske fiskere og fangstmenn.

Statsråd Ihlen.

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

Nr. 12.

Skrivelse

fra utenriksminister Ræstad til den danske minister av 20de juli 1921.

Kjære minister Kruse,

De må nok regne med den kjennsgjering, at den nuværende norske regjering likesom den foregående og overensstemmende med opfatningen på andre ansvarlige hold her ikke kann gå med på å anerkjenne en utvidelse av dansk suverenitet over Grønland, som skulde medføre en tilsvarende utvidelse av monopolet til skade for norske interesser. Jeg har forøvrig nu fått en meddelelse fra Ihlen, som opplyser — hvad jeg også tenkte mig — at han under sin samtale med minister Krag ikke gav uttrykk for at Norge vilde akseptere at det utvidede område blev lagt under det danske monopol.

Mine kolleger i regjeringen er enig i, at jeg — efter Deres ønske — venter med å levere Dem vår svarnote til De kommer her igjen efter ferien.

Angående den islandske silletønnesak

.....
Ræstad.

Nr. 13.

Meddelelse

tilstillet Norges Handels- og Sjøfartstidende 17de august 1921.

I anledning av Norges Handels- og Sjøfartstidendes artikkel for 15de ds. om Norges anerkjennelse av Danmarks høihetsrett til hele Grønland m. v. meddeler Utenriksdepartementet at noen sådan anerkjennelse ikke er avgitt.

Nr. 14.

Danish Foreign Office Journal

nr. 11/1921 (oktober), side 155.

Greenland under danish rule.

The most northern colony of the world.

In the summer of this year the Bicen-

tenary of the commencement of Danish efforts to bring European civilization to Greenland was celebrated in Denmark, and H. M. King Christian X paid a visit to this colony, the most northern in the world. This was the first occasion on which a Danish King had visited Greenland, and all Powers interested in the matter took the opportunity offered by the celebrations to formally recognize Denmark's sovereignty over the whole country.

Oversettelse:

Inneværende sommer blev 200-årsjubileet for påbegynnelsen av de danske bestrebelser for å bringe den europeiske civilisasjon til Grønland feiret i Danmark og H. M. Kong Christian X avla et besøk i denne koloni, verdens nordligste. Dette var første gang en dansk konge besøkte Grønland, og alle interesserte makter grep den anledning, som høitideligholdelsen bød, til formelt å anerkjenne Danmarks suverenitet over det hele land.

Nr. 15.

Skrivelse

fra utenriksminister Ræstad til den danske minister av 2nen november 1921.

Herr Minister.

I skrivelse av 2nen juli d. å. har De efter pålegg av Deres regjering meddelt, at det danske Indenrigsministerium 10de mai d. å. har utferdiget en bekjentgjørelse, hvori det under henvisning til kgl. anordning av 18de mars 1776 bringes til almindelig kunnskap, at der fra dansk side er opprettet handels-, misjons- og fangststasjoner såvel på vest- som på østkysten av Grønland, således at hele landet herefter er inndradd under de danske kolonier og stasjoner og den danske styrelse av Grønland.

Jeg har i den anledning den ære å fremholde — overensstemmende med hvad jeg allerede har gitt foreløpig uttrykk for

i min private skrivelse til Dem av 20de juli d. å. — at den norske regjering ikke har anerkjent og ikke kann gå med på å anerkjenne en utvidelse av dansk suverenitet over Grønland, som vil medføre en tilsvarende utvidelse av det danske monopol til fortrenghet for den næringsvirksomhet, særlig fangst og fiske, som nordmenn hittil, ubestridt, har utøvet i de pågjeldende deler av Grønland og grønlandske farvann.

Besvarelsen av Deres ovennevnte skrivelse har — efter derom fra Dem uttalt ønske — utstått til Deres tilbakekomst hertil efter feriene.

Motta

Ræstad.

Nr. 16.

Meddelelse

tilstillet pressen 3dje november 1921.

I skrivelse av 2nen juli d. å. meddelte den her akkrediterte danske minister Utenriksdepartementet efter pålegg av sin regjering, at det danske Indenrigsministerium 10de mai d. å. hadde utferdiget en bekjentgjørelse, hvori det under henvisning til kgl. anordning av 18de mars 1776 bringes til almindelig kunnskap, at der fra dansk side er oprettet handels-, misjons- og fangststasjoner såvel på vest- som på østkysten av Grønland, således at hele landet herefter er inndradd under de danske kolonier og stasjoner og den danske styrelse av Grønland.

I svar på denne skrivelse har Utenriksdepartementet i skrivelse av 2nen ds. meddelt den danske minister, at den norske regjering ikke har anerkjent og ikke kann anerkjenne en utvidelse av dansk suverenitet over Grønland, som vil medføre en tilsvarende utvidelse av det danske monopol til fortrenghet for den næringsvirksomhet, særlig fangst og fiske, som nordmenn hittil, ubestridt, har utøvet i de pågjeldende deler av Grønland og grønlandske farvann.

Svaret, hvis innhold på forhånd har vært meddelt den danske minister, er på grunn av dennes feriefravær først offisielt avgitt nu.

Nr. 17.

Telegram

fra Utenriksdepartementet til den norske minister i Kjøbenhavn av 4de november 1921.

Jeg har i skrivelse 2nen ds. til den danske minister i svar på dennes skrivelse 2nen juli i år om Grønland fremholdt at norske regjering overensstemmende med hvad jeg allerede har gitt foreløpig uttrykk for i privat skrivelse til ham av 20de juli i år ikke har anerkjent og ikke kann gå med på å anerkjenne en utvidelse av dansk suverenitet over Grønland, som vil medføre en tilsvarende utvidelse av det danske monopol til fortrenghet for den næringsvirksomhet, særlig fangst og fiske, som nordmenn hittil, ubestridt, har utøvet i de pågjeldende deler av Grønland og grønlandske farvann.

Idet foranstående meddeles til Deres kunnskap, ber jeg Dem henvende Dem til det danske utenriksministerium og be oplyst sammenhengen med at det i den offisielle publikasjon Foreign Office Journal, som utgis av det danske utenriksministerium, i nummeret for oktober d. å. kann anføres at alle interesserte makter formelt har anerkjent utvidelsen av Danmarks suverenitet over Grønland, all den stund det ovenfor angitte norske standpunkt er meddelt den danske minister såvel muntlig 5te og 9de juli som skriftlig og meddelelse i samme retning dessuten er blitt offentliggjort i den norske presse for noen tid siden. Den omhandlede anførsel i nevnte offisielle danske publikasjon har nødvendiggjort den 3dje ds. stedfunne offentliggjørelse av det norske svar på skrivelsen av 2nen juli i år fra minister Kruse.

Utenriksdepartementet.

Nr. 18.

Innberetning

fra legasjonen i København av 6te november 1921.

Fortrolig.Det kgl. Utenriksdepartement,
Kristiania.

Mens jeg ennå dechifferte det ovennevnte telegram¹ fikk jeg anmodning om å komme ned i ministeriet til en konferanse med den danske utenriksminister, hvilken fant sted igår ettermiddag. Herr Harald Scavenius fremkom nu med en lengere uttalelse, der falt sammen med hvad han nu skrev til minister Kruse, og som han ønsket at også jeg skulde kjenne til. Han begynte med å uttale sin forundring og beklagelse over at det norske utenriksdepartement hadde offentliggjort meningsforskjellen angående det grønlandske spørsmål således som skjedd. Den norske note til minister Kruse var overlevert denne den 2den november, men da han hadde funnet å måtte telegrafere i chiffer, var meddelelsen om den norske note først kommet til det danske Utenriksministeriums kunnskap den 4de november, efterat pressen allerede den 3dje november hadde gitt opplysning om saken såvel i Norge som i Sverige, og da man fra dansk pressehold den 4de november hadde henvendt sig til det danske Utenriksministerium for å få opplysning om saken, hadde dette vært i den beklagelige situasjon å måtte meddele, at man ennå ikke hadde fått noe kjennskap til den norske note.

Han kom derefter inn på realiteten, og hans uttalelser gikk i korthet ut på følgende:

For Danmark var det ikke egentlig noen nødvendighet å søke sin suverenitet over Grønland i dets fulle utstrekning anerkjent av de øvrige makter. Danmarks rettigheter var grunnet på en lang og ubrutt besiddelse og på Danmarks civilisatoriske og videnskapelige arbeide på Grønland. For-

ordningen av 1776 var tilstrekkelig hjemmel for Danmarks suverenitet, som heller aldri hadde vært bestridt fra noe hold. Hvad særskilt forholdet til Norge angår, måtte han bestemt hevde, at saken i virkeligheten var avgjort ved utenriksminister Ihlens uttalelse til minister Krag den 22de juli 1919, hvilken uttalelse var rekordert i begge utenriksministeriers arkiver.

Han beklaget meget at saken på denne måte som nu skjedd fra norsk side var bragt frem for offentligheten, idet der nødvendigvis vil følge en pressediskusjon, som ikke kunde være gavnlige for utviklingen av det gode forhold mellem begge land. Det skinnet igjennem hans uttalelser, at hvis Norge hadde noen særskilte ønskemål i de heromhandlede trakter av Østgrønland, så var det jo en sak som der kunde forhandles om.

Han fortalte videre, at også den norske statsminister ved et sammentreff med minister Kruse ved H. M. Kongens hjemkomst til Kristiania forleden hadde sagt, at han ikke hadde tenkt sig, at noten fra Norge til Danmark i sin helhet skulde offentliggjøres, men kun at der skulde gis en kortere meddelelse om saken til pressen, og statsministeren hadde ved den leilighet uttalt håpet om at denne sak ikke skulde gjøre noe skår i det gode forhold mellem landene.

Sluttelig henledet herr Scavenius oppmerksomheten på det besynderlige i, at det norske utenriksdepartement som grunn til at svaret til Danmark først nu fremkommer anfører minister Kruses fravær på ferie; ti ministeren har jo nu vært hjemme i Kristiania på sin post i ca. 2 måneder; hans gjenovertagelse av embedet er på vanlig måte offisielt notifisert det norske utenriksdepartement, og han har i disse to måneder hatt jevnlige og hyppige konferanser i departementet, således at hans nærvær i Kristiania ikke kann ha vært dette ubekjent.

Jeg lot ham tale ut inntil han var helt ferdig med sine bemerkninger og sa derpå omtrent følgende:

Når denne sak nu fra norsk side hadde måttet publiseres således som skjedd, måtte det danske utenriksministerium i første

¹ (Se bilag 17 foran).

rekke søke skylden hos sig selv, ti i nr. 11 av «Danish Foreign Office Journal» for oktober d. å. har ministeriet publisert en artikkel «Greenland under Danish Rule», som begynner med en anførsel om at alle de interesserte makter tok leilighet ved Kongen av Danmarks besøk på Grønland isommer til å anerkjenne Danmarks suverenitet over hele landet; dette, sa jeg, var en positivt uriktig anførsel, idet det jo netop var ved den tid, at den norske regjering meddelte den danske regjering uoffisielt sitt standpunkt, nemlig ved den norske utenriksministers uttalelse i Kristiania til den danske minister i Kristiania den 5te og 9de juli, og ved utenriksministerens brev til ham av 20de juli d. å.

Denne artikkel hadde, sa jeg, vært omtalt i den norske presse og nødvendiggjorde for den norske regjering å gi almenheten noen opplysning. Og hvis ikke utenriksministeren selv hadde bedt mig komme idag, hadde jeg måttet be om en konferanse for å få anledning til å utføre den instruksjon som jeg idag hadde mottatt fra min regjering, nemlig å be om en forklaring for hvorledes det kunde henge sammen, at det danske utenriksministerium hadde publisert en artikkel som den her nevnte.

Hvad offentliggjørelsen av den norske note angår så hadde formentlig det norske utenriksdepartement gått ut fra, at dennes innhold den 3dje november vilde være bekjent for det danske utenriksministerium. Jeg sa videre, at den nevnte artikkel var også i realiteten yderst uheldig avfattet, idet en leser av denne artikkel, som ellers intet kjente til historien, vilde lates i komplett uvidenhet om at Grønland i mange hundre år hadde vært under den norske krone, som da hadde hatt suverenitet over en så betydelig koloni at der endog var et eget bispedømme der. Hans Egede, sa jeg, som er nevnt i artikkelen, var nordmann og hans ekspedisjon utgikk fra Bergen.

Hvad realiteten angår vil jeg, sa jeg, først tillate mig angående forordningen av 1776 å bemerke, at når Kongen der betegner sig som enevolds arveherre over Grøn-

land og underliggende øer, så måtte det være fra kongene av Norge at han hadde arvet denne tittel og ikke fra kongene av Danmark.

Jeg fremholdt videre de økonomiske interesser av ikke ringe betydning for enkelte norske byer som Ålesund, Bodø og Tromsø med omliggende distrikter, der knyttet sig til den frie fangst og fiskeri på Østgrønlands kyst. Dette var et gammelt, kanskje eldgammelt historisk forhold, som den norske regjering ikke kunde se bort fra.

Hvad utenriksminister Ihlens erklæring angikk, så var det jo noe temmelig besynnerlig, hvis et lands opgivelse av rettigheter, som man mente å besitte, skulde være ikledd en muntlig uttalelse av denne karakter, og herr Ihlen hadde jo selv forklart at han med sin uttalelse ikke hadde ment å ville anerkjenne det danske handelsmonopols utvidelse til heromhandlede deler av Østgrønland. Dessuten, sa jeg, måtte man uvilkarlig spørre, hvorfor det skulde være så viktig å få herr Ihlens uttalelse ikledd en skriftlig form, såfremt man antok den for i sig selv å være tilstrekkelig.

Jeg pointerte videre, at i den norske note lå jo ikke nettop en bestridelse av en hver form av dansk suverenitet over Østgrønland, men først og fremst en nektelse av å anerkjenne monopols utvidelse og videre en hevdelse av de ovennevnte gamle fiske- og fangstrettigheter.

Til hvad utenriksministeren hadde bemerket om minister Kruses ophold i Kristiania i de siste to måneder visste jeg virkelig intet å svare.

Under den følgende samtale bemerket herr Harald Scavenius til min gjentagne anmodning om å få en forklaring på uttalelsen i «Danish Foreign Office Journal», at han ikke kunde innlate sig derpå på stedet. Han kom med en bemerkning om, at den norske utenriksminister nu åpenbart vilde følge den taktikk å gripe offensiven; men det vilde neppe lykkes, ti når nevnte tidsskriftsartik-

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

kel var publisert 2ten oktober, kunde det vel ikke ha sådant hastverk med offentliggjørelsen av den norske note at man jo iallfall kunde ha ventet i noen dager og gitt sig tid til iallfall å snakke sammen om den form, under hvilken det skulde offentliggjøres. Han leste alle betydeligere norske aviser og hadde der ikke bemerket noe om nevnte tidsskrifts artikkel.

Jeg fikk det inntrykk at han aldri før hadde sett nevnte artikkel, som jeg medbragte, for sine øine. Under den følgende samtale diskuterte vi noe nærmere spørsmålet om denne offentliggjørelse, idet jeg mente at en regjering vel i sin almindelighet måtte være berettiget til å offentliggjøre en note på det tidspunkt, da man måtte anta at den måtte være kommet den fremmede regjering ihende. Han hevdet derimot den opfatning, at det burde være enighet om offentliggjørelsen av en note av denne art, eller iallfall at den ene part ikke efter internasjonal kutyme var berettiget til å offentliggjøre en sådan note uten først å ha varslet den annen part.

Under en fortsatt diskusjon om sakens realitet, som det ikke er nødvendig å referere nærmere, lot han skinne igjennem at man fra dansk side hadde ventet på det norske svar, og at man hadde forberedt visse instruksjoner til minister Kruse om hvad der videre skulde foretas.

For å søke å få noe mere rede på tidsskriftsartikkelen talte jeg senere med generaldirektør, kammerherre O. C. Scavenius, hvem jeg søkte i en annen anledning. Jeg viste ham tidsskriftsartikkelens innledning, og han var visstnok straks på det rene med at dette ikke var vellykket. Han hadde aldri sett artiklen før. Tidsskriftet redigeres av Utenriksministeriets Pressebureau, og det er jo nærmest et eksport-tidsskrift, og han sa, at ministeriets politiske avdelinger aldri har kunnet avse tid til å følge redaksjonen av dette tidsskrift. Selv hadde jeg heller ikke bemerket artikkelen, forinnen jeg mot-

tok departementets telegram, og jeg har ikke sett den omtalt i den danske presse.

Jeg skal om noen dager søke å gi en samlet innberetning om den danske presses stilling til saken.

J. Irgens.

Nr. 19.

Meddelelse

tilstillet pressen 8de november 1921

Norge—Grønland.

I anledning av forskjellige meddelelser som er fremkommet i norske og danske blad om spørsmålet Norges anerkjennelse av den utvidede danske suverenitet over Grønland opplyser Utenriksdepartementet følgende:

Efterat den herværende danske minister i noter av 18de januar og 29de april i år hadde anmodet om en skriftlig erklæring fra den norske regjering gående ut på at Norge anerkjente Danmarks overhøihet over hele Grønland, meddelte utenriksminister Michelet allerede den 7de mai muntlig den danske minister, at han fant at Norge ikke kunde gi avkall på noen av de rettigheter til fangst og fiske, som nordmenn hittil har utøvet på Grønland og i det grønlandske farvann. Den 10de mai tilskrev så den danske minister utenriksministeren og meddelte at han fra det danske utenriksministerium hadde mottatt et telegram av følgende innhold: «Utenriksministeriet ønsker ikke ytterligere skritt foretatt til fremskaffelse av skriftlig erklæring fra den norske regjering, men ønsker å la det bero ved det i sin tid fra norsk side muntlig avgitte tilsagn.»

I en note av 2ten juli i år meddelte den danske minister — således som tidligere offentliggjort i pressen — at den danske regjering den 10de mai hadde kunngjort at

den hadde utstrakt det danske monopol til hele Grønland.

I samtaler den 5te og 9de juli meddelte utenriksminister Ræstad den danske minister, at Danmark måtte være forberedt på at Norge ikke uten videre kunde godkjenne den utvidede suverenitet over Grønland. Utenriksministeren bebudet 9de juli en note, som den danske minister imidlertid uttalte ønsket om måtte utstå til han kom igjen efter feriene.

I et personlig brev av 20de juli d. å. skrev utenriksminister Ræstad til minister Kruse om det grønlandske spørsmål:

«De må nok regne med den kjennsgjering, at den nuværende norske regjering likesom den foregående og overensstemmende med opfatningen på andre ansvarlige hold her ikke kann gå med på å anerkjenne en utvidelse av dansk suverenitet over Grønland, som skulde medføre en tilsvarende utvidelse av monopolet til skade for norske interesser. Jeg har forøvrig nu fått en meddelelse fra Ihlen, som opplyser — hvad jeg også tenkte mig — at han under sin samtale med minister Krag ikke gav uttrykk for, at Norge vilde akseptere at det utvidede område blev lagt under det danske monopol.

Mine kolleger i regjeringen er enig i, at jeg — efter Deres ønske — venter med å levere Dem vår svarnote til De kommer her igjen efter ferien.»

Den 15de august meddelte «Norges Handels- og Sjøfartstidende» efter danske aviser, at Norges regjering uttrykkelig hadde anerkjent Danmarks høihetsrett over de gamle norske skattland Island, Færøene og Grønland.

I anledning av denne artikkel meddelte Utenriksdepartementet «Norges Handels- og Sjøfartstidende» den 17de august «at noen sådan anerkjennelse ikke er gitt.»

Når regjeringen — som meddelt i utenriksministerens brev av 20de juli — gikk med på å utsette avleveringen av den norske svarnote var det forat den danske minister i mellemtiden skulde få anledning til

å tre i forbindelse med sin regjering angående spørsmålet om de norske interesser på Grønland og for å levne tid til utarbeidelse av mulige forslag fra dansk side i den henseende.

Imidlertid mottok man overhodet ikke noen meddelelse i det grønlandske spørsmål, før oktoberheftet av det danske utenriksministeriums tidsskrift, Danish Foreign Office Journal, opplyste at alle interesserte makter hadde godkjent den danske suverenitet over hele Grønland.

Den norske note av 2nen november blev derpå avsendt.

Nr. 20.

Innberetning

fra legasjonen i København av 9de november 1921.

Fortrolig.

Det Kgl. Utenriksdepartement,
Kristiania.

Hoslagt tillater jeg mig å innsende en samling av de mere fremtredende uttalelser i den Københavnske presse om denne sak. Det synes som om det radikale partis hovedorgan «Politiken» i det store og hele tatt følger samme linje som det konservative partis hovedorgan i København «Berlingske Tidende». Ogsaa «Nationaltidende» har stått omtrent på samme side. Venstrepressen, altså den egentlige regjeringspresse, i provinsen, har jeg ikke hatt anledning til å følge. «Socialdemokraten» har, såvidt jeg har kunnet bemerke, kun forholdt sig refererende.

Hele striden er åpenbart kommet noe bardus over den danske presse, og i de første dager synes den ikke å ha vært helt orientert, hvilket — som i min skrivelse nr. 701 antydte — delvis kann komme av at man ikke har kunnet få opplysning i Utenriksministeriet med det samme.

I begynnelsen syntes tonen i den danske presse gjennemgående å være nokså irri-

tert. Men, særlig efter den rolige og fornuftige måte, hvorpå den norske presse gjennomgående har tatt saken, synes der i den danske presse også forsåvidt at være inntrått et omslag, så man også her nu uttaler sig mere forsonlig.

Pressen synes nu å være enstemmig om å hevde at Danmarks suverenitet over hele Grønland må anerkjennes, men under forutsetning herav synes der å være villighet til stede også til å anerkjenne berettigelsen av de norske fangst og fiskeriinteresser i Øst-Grønland, og kanskje også til, under en eller annen form, å lempe på de strenge monopolbestemmelser i så henseende.

En undtagelse fra den ellers nokså rolige pressetone i den seneste tid danner «Børsen» for idag. Men denne avis kann ikke anses for å ha noen politisk betydning.

Det vil forøvrig ses at de danske aviser i stor utstrekning temmelig redebont har optatt den norske presses fremstillinger om saken.

J. Irgens.

Nr. 21.

Telegram

til Utenriksdepartementet fra legasjonen i København av 12te november 1921.

Utenriksdepartementet.

Kristiania.

Grønland. Formedelst såkalte talerstreik i Folketinget, som avisene formentlig har berettet, påbegyntes ministertalene allerede ieftermiddag. Statsminister Neergaard talte først. Neste taler var utenriksminister Harald Scavenius. Han omtalte først utførlig endel andre spørsmål bl. a. forskjellige sønderjyske spørsmål og forhandlingene om handelsoverenskomst med Sovjet-Russland og uttalte derpå om Grønlands-saken følgende: «Det ærede medlem, herr Rode, har forespurt mig om min stilling til Grønlandssaken. På denne forespørsel vil

jeg innskrenke mig til å svare følgende: Når man fra ansvarlig norsk side kommer til den anskuelse, at den påbegynte polemikk de to land imellem har vart lenge nok, vil tidspunktet forhåpentlig være kommet til fra norsk side å tilstille oss et forslag om hvorledes Norge kann tenke sig at dets interesser kann beskyttes under de bestående forhold. Et sådant forslag vil fra dansk side bli motatt og behandlet i den samforståelsens ånd, der alltid har besjelet og også idag besjeler det danske utenriksministerium; så lenge jeg er dansk utenriksminister vil talen om nordisk samarbeide ikke være mundsvær, men derav følger også at jeg ikke vil være med til å fortsette eller å utdype en polemikk der kun spiller tid og hindrer påbegynnelsen av en saklig og fornuftig tankeutveksling mellem de to utenriksministerier. Jeg for mitt vedkommende kunde tenke mig at et eventuelt forslag burde gå ut på at sakkyndige fra begge sider foretar en undersøkelse av den konflikt der fra norsk side hevdes å bestå mellem norske interesser og utvidelsen av monopolet og at de to regjeringer derefter ved innbyrdes forhandling på grunnlag av resultatet av de sakkyndiges undersøkelse søker å nå til enighet om å råde bot på de tap som Norge måtte ha lidt ved monopolutvidelsen.»

Irgens.

Nr. 22.

Skrivelse

til utenriksminister Ræstad fra den geofysiske kommisjon av 19de november 1921.

Fortrolig.

Til utenriksministeren.

I den nu pågående diskusjon om norske interesser i forbindelse med Grønland ønsker den geofysiske kommisjon å fremheve et moment av betydelig rekkevidde, som neppe er almindelig kjent: nemlig betydningen av værtelegrammer fra Grønland

for værvarslingen i Norge, spesielt for stormvarslingen på vår kyst.

Efter en statistikk opgjort for vinteren 1919—20 forblev 22 pct. av de stormer som nådde den norske kyst enten uvarslet eller for sent varslet til å gjøre nytte. Og hvad der er særskilt viktig å fremheve: disse stormer, som kom uventet, var gjennomgående de voldsomste.

Av disse 22 pct. uvarslede stormer er 6 pct. kommet inn i gapet mellom Jan Mayen og Spitsbergen. Mot disse bør man nu kunne føle sig noenlunde trygg, sålenge man kann opretholde de værmeldinger som vi nu, takket være ingeniør Ekerolds ekspedisjon, får fra Jan Mayen. De øvrige 16 pct. av ikke effektivt varslede stormer er derimot kommet fra vest og har således passert stasjonsrekken De Britiske øer—Færøene—Island, men har gått så hurtig at meldingene — især når natten er kommet imellem — er kommet for sent til å gjøre nytte. En hurtiggående storm kann på 10—15 timer tilbakelegge veien fra Grønlands østkyst til Lofoten, og på omkring 20 timer fra Kapp Farvell til vår vestkyst.

Mot disse hurtigløpende stormer vestfra kann der kun tenkes én betryggelse: værmeldinger fra stasjoner langt mot vest. Og det selvfølgelige sted for en effektiv forpost blir da omkring Kapp Farvell på Grønlands sydspiss (som bekjent omtrent på Kristianias bredde).

En trådløs telegrafstasjon til å bringe værmeldinger herfra er derfor en interesse av så stor økonomisk rekkevidde at den utvilsomt forlengst vilde vært anlagt om Grønland hadde vært norsk territorium, eller om Danmark hadde hatt like utsatt beliggenhet som Norge eller de britiske øer overfor disse stormer. Det kann i denne forbindelse meddeles at den internasjonale kommisjon for værtelegrafi i London 1920 enstemmig vedtok følgende resolusjon:

«The establishment at the earliest possible date of a high power Radio-telegraphic station in Greenland is of the utmost importance to the meteorology of Western

Europe, and further, it is of such importance as to warrant the International provision of funds for maintaining it»,¹

som av England er meddelt den danske regjering.

Idet vi bringer dette til herr utenriksministerens kunnskap, vil vi tilføie at vi vilde anse det for uheldig på dette tidspunkt å la noe herom tilflyte pressen, da der i Danmark just nu finner et indre oppgjør sted i denne sak, hvori bl. a. også forskjellige av undertegnede kolleger er sterkt engasjert. Men hvis ikke dette bringer den for oss ønskelige løsning, kunde saken visstnok fortjene å tas op i eventuelle forhandlinger med Danmark om norske Grønlandsinteresser.

V. Bjercknes. Bjørn Helland-Hansen.

Th. Hesselberg.

Carl Størmer. Sem Sælland.

Nr. 23.

Skrivelse

fra utenriksminister Ræstad til den danske minister av 23de november 1921.

Herr Minister.

Under henvisning til min skrivelse av 2den ds. vedrørende spørsmålet om utvidelse av dansk suverenitet og det danske monopol over Grønland har jeg den ære, idet jeg vedlegger avskrift in duplo av en skrivelse fra Ålesunds Skipperforening til det norske utenriksdepartement av 9de ds. og av dettes svarskrivelse av idag, å anmode Dem om godhetsfullt å tilstille Deres regjering en avskrift av nevnte to skrivelser.

¹ Oversettelse: «Opprettelse snarest mulig av en kraftig trådløs telegrafstasjon på Grønland er av største betydning for meteorologien i Vesteuropa, og den er av slik viktighet at der ad internasjonal vei bør skaffes midler til dens vedlikehold.»

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

Jeg tør samtidig be Dères regjerings oppmerksomhet henledet på, at der i den under 16de juni d. å. av Styrelsen av Koloniene i Grønland utferdigede «Underretning til Søfarende i Havet omkring Grønland», punkt 1, ses fremhevet at de gjeldende bestemmelser om lukning av hele Grønland for beseiling av fremmede nasjoners skib er anerkjent ved traktat også med Norge. Der må formodentlig herved siktes til handels- og sjøfartstraktaten av 1826.

Det kann imidlertid ikke fra norsk side innrømmes, at denne traktat inneholder hjemmel for eller samtykke til utvidelse av Danmarks suverenitet over Grønland eller av området før det danske Grønlandsmonopol.

Jeg ber Dem, Herr Minister, påny motta

Ræstad.

Avskrift.

Alesund, 9de november 1921.

Til

Det kongelige Utenriksdepartement.

Ifølge den danske «Underretning for Søfarerne i Havet omkring Grønland» av 16de juni d. å. har også Norge anerkjent de danske bestemmelser om lukning av Grønland. Vi kann ikke tro annet enn at dette må bero på en eller annen misforståelse, da det efter våre myndigheters tidligere forsiktighet i sådanne spørsmål vilde være en utenkelighet for oss og en rent ut sagt samvittighetsløshet, om de danske bestemmelser var godkjent uten at vi, for hvem saken er av vital interesse var hørt. Vi vil ikke innlate oss på historisk å bedømme med hvilken rett Danmark har gjort dette, men kun nevne at efter punkt 1 i den neynte «underretning» er landet helt lukket for beseiling av fremmede nasjoners skib, som ved overtredelse av denne bestemmelse kann konfiskeres, se punkt 2. Hvad dette betyr, forstår kun den som har drevet fangst eller fiske i nærheten av land og derfor vet hvor nødvendig det enkelte ganger er på grunn av storm å søke

havn. Men kommer vi nu inn til Grønlands kyst på strekninger som norske fangstfolk tidligere har betraktet som så å si norsk territorium, risikerer vi at både skib og last blir konfiskert.

Med hensyn til våre fangstinteresser på Grønland tillater vi oss å henvise til vår skrivelse av 21de mars d. å. til Fiskeridirektøren. Vi følger sakens gang med den mest spente interesse og står selvfølgelig til disposisjon med alle ønskelige opplysninger.

Ærbødigst

Alesunds Skipperforening.

Karl Kongshaug.

Avskrift.

Kristiania, 23de november 1921.

Alesunds Skipperforening.

Alesund.

I skrivelse av 9de ds. har foreningen henledet Utenriksdepartementets oppmerksomhet på, at det i den av «Styrelsen av Koloniene i Grønland» 16de juni d. å. utferdigede «Underretning til Søfarende i Havet omkring Grønland» er anført at Norge har anerkjent de danske bestemmelser om lukning av Grønland.

Departementet har senere mottatt et avtrykk av underretningen, hvis første punkt lyder:

«Ifølge de gjeldende Bestemmelser, som er anerkendte ved de Traktater, som den kongelige danske Regering har sluttet med De forenede nordamerikanske Stater, Storbritannien, Frankrig, Belgien, Sverige og Norge saavel som ogsaa med andre Stater, er samtlige de til Grønland hørende Kyster og Øer lukkede for Besejling af fremmede Nationers Skibe (lige saavel som de er lukkede for Besejling af danske Skibe), med mindre den danske Regering, der driver Monopolhandel paa Grønland, har givet Tilladelse til Besejlingen.»

Utenriksdepartementet har — i svar på Foreningens skrivelse — den ære å meddele,

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

at da den norske regjering ikke ved traktat eller på annen måte har anerkjent den av det danske innenriksministerium 10de mai d. å bekjentgjorte inndragning av hele Grønland under de danske kolonier og den danske styrelse av Grønland, så følger derav at den norske regjering ikke kann betrakte de danske bestemmelser, som måtte være utferdiget i den anledning, som bindende i forhold til Norge.

Den kann således heller ikke betrakte den i Foreningens skrivelse omhandlede Underretning av 16de juni d. å. i den utstrekning de deri inneholdte bestemmelser forutsetter en inndragning som ovenfor nevnt, som bindende for skib under norsk flagg.

De tidligere danske bestemmelser (jfr. Underretning til Søfarende i Davis Strædet av 8de mars 1905, punkt 1) inneholder at «de danske Kolonier med tilhørende Kyster og Øer paa Grønlands Vestkyst, hvilke for Tiden strække sig fra 60° til 74° 30' n. Breddede, ere lukkede for Besejling af fremmede Nationers Skibe (lige saa vel som de ere lukkede for Besejling af danske Skibe), medmindre den danske Regering, der driver Monopolhandel paa Grønland, har givet Tilladelse til Besejlingen.»

Ræstad.

F. Marstrander.

Nr. 24.

Handels- og sjøfartstraktaten med Danmark

av 2nen november 1826, artikkel 5.

(Oversettelse).

De høie kontraherende parters kolonier, deri innbefattet, for Danmarks vedkommende, Grønland, Island og Færøene, er særskilt undtatt fra bestemmelsene i de fire foregående artikler som alene gjelder på den ene side kongerikene Sverige og Norge og på den annen side kongeriket Danmark og hertugdømmene Slesvig, Holsten og Lauenburg.

Nr. 25.

Innberetning

fra legasjonen i Kjøbenhavn av 24de november 1921.

Fortrolig.

Det kgl. Utenriksdepartement,
Kristiania.

I anledning av min forestående reise til Kristiania fant jeg igår å burde søke å bli noe nærmere orientert med hensyn til det danske Utenriksministeriums opfatning av denne sak, og jeg talte derfor igår såvel med utenriksministeren selv som med generaldirektøren kammerherre O. C. Scavenius.

Jeg fikk da vite, at der i en nær fremtid, sannsynligvis i kommende uke, vil bli avgitt et svar på den norske note til minister Kruse av 2nen november d. å. Man vil her formodentlig komme til å presisere noe nærmere det forslag som den danske utenriksminister antydet i sin tale i riksdagen om en kommisjon av sakkyndige fra begge land til nærmere undersøkelse av spørsmålet.

Utenriksministeren fortalte mig at han gjennom utenriksministeriets pressebyrå hadde søkt å få en ytterligere pressediskusjon om saken i de danske aviser til å stanse, da han ikke kunde se noen fordel for spørsmålets behandling ved at pressediskusjonen fortsattes. Av uttalelser både fra ham og fra generaldirektøren har jeg forstått, at det som særlig interesserer de danske myndigheter, er å benytte suvereniteten til en totalfredning av landdyrene på disse kanter, navnlig altså moskusokser og polarrev. I dette synspunkt bør man vel fra norsk side ubetinget yde den danske opfatning sin tilslutning. Den massenedskytning av moskusokser som av og til har funnet sted fra norske fangstekspedisjoner, er ikke tiltalende og har, såvidt jeg husker, også vært meget sterkt kritisert av Nansen.

Av den danske diskusjon siden min siste rapport herom vil jeg nevne, at uten-

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

riksministeriet har fått en nokså skarp kritikk fra sosialdemokratene, men utenriksministeren sa mig igår, at han ikke trodde at dette vilde ha noen særlig vekt i riksdagen, hvis saken skulde komme til noen realitetsbehandling der. Ti, sa han, skulde der komme til å stå tilslutt en dansk opfatning kontra en norsk opfatning, så trodde han at alle sosialdemokratene i riksdagen vilde stille sig på regjeringens side. Men det var altså en sådan politikk, der kunde føre til to nasjonale standpunkter kontrært imot hinannen, som han håpet å kunne undgå ved sitt forslag.

Som også de norske avisers telegrammer kortelig har nevnt, har flere av talerne under riksdagens finanslovdebatt uttalt sig noe om denne sak. Meget norskvenlig er som alltid den tidligere innenriksminister Ove Rode. På den annen side har en av de konservative representanter, grev Bent Holstein, kritisert utenriksministeren, fordi han efter hans mening har vært for eftergivende. Jeg har nettop fått et fortrykkseksemplar av hans tale, hvilket vedlegges. Av de øvrige taler har det dessverre ikke vært mulig å få noe stenografisk referat, men det skal innsendes så snart det en av dagene vil foreligge.

Under disse mine samtaler igår i utenriksministeriet har jeg altså kun hatt til formål å bli noe orientert i anledning av min forestående reise til Kristiania, og jeg fant derfor ikke ved denne leilighet å burde opta noen realitetsdiskusjon, idet man jo nu formentlig får vente på den bebudede danske note.

J. Irgens.

Nr. 26.

Skrivelse

fra den danske minister til utenriksminister Ræstad av 25de november 1921.

Hr. Udenrigsminister.

Herved har jeg den Ære at anerkende Modtagelsen af Hr. Udenrigsministerens

Dags Dato modtagne Note af 23. dennes vedrørende Grønlandssagen.

I Henhold til Deres i Notens udtalte Ønske har jeg Dags Dato tilstillet min Regering en af de dermed fulgte Afskrifter af en Skrivelse fra Aalesunds Skipperforening til det norske Udenrigsdepartement af 9. dennes og Udenrigsdepartementets Svaretskrivelse af 23. dennes. Ligeledes har jeg gjort min Regering bekendt med Indholdet af Deres fornævnte Note.

Modtag,

J. C. W. Kruse.

Nr. 27.

Innberetning

fra legasjonen i Paris av 30te november 1921.

Utenriksdepartementet.

Ordlyden av Frankrikes anerkjennelse av Danmarks suverenitet over hele Grønland er følgende:

«Le Gouvernement Français n'a pas d'objection à ce que le Gouvernement Danois étende à tout le Groenland sa souveraineté dans les conditions envisagées par la note américaine du 4 août 1916.»¹

Direktøren for de utenrikske saker sa mig, at dette ingenlunde var ment å innebære anerkjennelse av noen utvidelse av noe monopol. Frankrike hadde ingen interesser for øieblikket, men vilde aldri anerkjenne noe monopol. Han uttalte også, at han neppe kunde tro, at Amerika, som forlangte den åpne dør overalt, ved uttrykkene politisk og økonomisk suverenitet hadde villet anerkjenne noe monopol.

F. Wedel Jarlsberg.

¹ Oversettelse: «Den franske regjering har intet å innvende mot at den danske regjering utstrekker sin suverenitet til hele Grønland således som angitt i den amerikanske note av 4de august 1916.»

Nr. 28.

Innberetning

fra legasjonen i Rom av 1ste desember 1921.

Strengt fortrolig.

Herr Utenriksminister.

I besvarelse av herr utenriksministerens ovenanførte skrivelse har jeg den ære, i tilslutning til mitt telegram av idag, å meddele følgende vedrørende den italienske regjering's stilling til spørsmålet om anerkjennelse av utvidelsen av Danmarks suverenitet over Grønland.

I note av 17de mars 1920 rettet den herværende danske minister en henvendelse til den italienske regjering om å anerkjenne Danmarks suverenitet over hele Grønland, således som det fremgår av hoslagte gjenpart.

Det vil bemerkes at der i denne note ikke er tale om det danske monopol, hvorimot der henpekes på dettes virksomhet, som et ledd i Danmarks civilisatoriske arbeide på Grønland, i det med noten følgende memorandum, hvorav likeledes gjenpart vedlegges.

Uten særlig kjennskap til forholdene vil man ved lesning av dette memorandum neppe kunne få en korrekt forståelse av hvad monopolet er og betyr.

Jeg tillater mig å henlede oppmerksomheten på memorandumets omtale av Hans Egede som «dansk prest» støttet av et privat dansk handelsselskap.

Da Italia ikke har noen direkte interesse i spørsmålet har man funnet, forinnan man besvarte henvendelsen, å burde undersøke Frankrikes og Englands stilling til saken.

Hvorledes det italienske utenriksministerium har behandlet saken fremgår forøvrig av vedlagte gjenpart av en kort utredning av spørsmålet, som blev forelagt daværende utenriksminister Sforza og 11te juni 1920 approbert av denne.

Likeledes vedlegges gjenpart av telegram av 8de juni fra den italienske ambas-

sadør i Paris samt av telegram av 21de mai 1920 fra den italienske chargé d'affaires i London.

Av dette siste fremgår at Curzon hadde anmodet den italienske chargé d'affaires om offisielt å meddele sin regjering at den engelske regjering gjør sin anerkjennelse av Danmarks suverenitet over Grønland avhengig av den betingelse, at Danmark innrømmer det britiske rike fortrinnsrett i tilfelle der i fremtiden blir tale om å skille sig av med Grønland.

Endelig vedlegges gjenpart av konsept til note av 29de juni 1920, hvori den italienske regjering besvarer den danske ministers henvendelse.

Konseptet gjengis med de rettelser der er foretatt egenhendig med blækk av grev Sforza som har undertegnet den. Særlig ved overstrykelsen av ordet «tout» viser Sforza sig å ha vært klar over spørsmålets rekkevidde.

Da der har vært gitt mig adgang til uhindret å gjenemgå sakens samtlige aktstykker og til selv å utvelge og avskrive de dokumenter, jeg fant å være av interesse, tillater jeg mig å henstille at nærværende gjenparter må bli behandlet med særlig diskresjon.

Med den mest utmerkede høiaktelse forblir jeg

herr utenriksministerens ærbødigste

Ove C. L. Vangensten.
Chargé d'Affaires a. i.

Oversettelse fra fransk.

Rom, 17de mars 1920.

Herr Minister.

I henhold til instruksjoner som jeg nettop har mottatt fra min regjering har jeg den ære å forelegge Dem følgende angående Danmarks rettigheter på Grønland:

Ved underhandlingene i 1916 mellem den danske og De Forenede Staters regje-

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

ring angående overdragelsen av de danske Antiller anmodet og erholdt Danmark av De Forenede Stater en formell anerkjennelse av sine rettigheter på Grønland ved følgende av den amerikanske regjering avgitte erklæring:

«Idet man idag går til forhandling angående overdragelse av signaturen av de Danske Vest-Indiske Øer til Amerikas Forenede Stater har undertegnede Amerikas Forenede Staters utenriksminister tilbørlig befullmektiget av sin regjering den ære å erklære at Amerikas Forenede Staters regjering ikke vil motsette sig at den danske regjering utstrekker sine politiske og økonomiske interesser til hele Grønland.

Robert Lansing.

New York, 4de august 1916.»

Efter å ha opnådd dette samtykke var det den danske regjeringens hensikt også å erholde fra de andre makter en lignende erklæring; man har imidlertid ikke funnet å burde reise dette spørsmål før fiendtlighetenes ophør, likesom man ikke har villet insistere på dets avgjørelse av fredskongressen i Paris. Min regjering mener imidlertid nu at det beleilige øieblikk er kommet til å løse spørsmålet og har i den hensikt gitt instruksjoner i så henseende til sine befullmektigede ministre i Rom, London, Paris og Tokio.

Det er således efter pålegg av min regjering at jeg har den ære å anmode Dem om godhetsfullt å utvirke at den kgl. italienske regjering slutter sig til den ovennevnte tiltredelse, ved å anerkjenne Danmarks overhøihet over hele Grønland; i forbindelse hermed har jeg likeledes den ære å henlede Deres velvillige oppmerksomhet på det vedlagte memorandum angående Danmarks gjennom århundreder utøvede virksomhet på Grønland.

Motta, Herr Minister, etc. etc. etc.

A. Oldenburg.

Oversettelse fra fransk.

Memorandum.

Den danske virksomhet på Grønland skriver sig allerede fra tiden 1721, da den danske prest Hans Egede reiste til landet og begynte sitt misjonsarbeide blandt det eskimofolk som bodde der.

I begynnelsen fikk Hans Egede støtte av et privat dansk handelsselskap, men bare 2 eller 3 år senere lovet Kongen av Danmark, Fredrik IV, ham sin støtte, idet hjelpen fra ovennevnte selskap ikke strakk til.

Siden den tid har alt arbeide på Grønland vært utført ved den danske stats forsorg, i de første 50 år med en privat administrasjon under statens kontroll og siden 1774 direkte av staten selv ved hjelp av de organer som spesielt var knyttet hertil.

Dette arbeides hovedformål har bestått like fra begynnelsen av vært den innfødte grønlandske befolknings trivsel og velferd, til å begynne med ved hjelp av religiøse misjoner, siden da landet var evangelisert ved et almindelig civiliserende arbeide. Å opnå fordeler av økonomisk natur har aldri vært målet for denne virksomhet; det er sant at man snart begynte et handelssamkvem med befolkningen, som mottar fra Danmark de produkter, som den har bruk for og til gjengjeld avgir sitt overskudd av jakt og fiske. Men denne handel som drives av den danske stat har kun vært et middel i civiliseringsarbeidet til folkets utvikling, da man kun har innført de varer som man har ansett for nødvendig for befolkningen og kun har kjøpt de varer hvorav befolkningen hadde et overskudd efter å ha tilfredsstillet sine egne behov.

Det forholder sig likeledes riktig, at handelen med Grønland noen ganger har vært fordelaktig, men den har også av og til vært tapbringende, så den danske stat har måttet understøtte den med betydelige beløp.

Disse prinsipper danner den dag idag grunnlaget for den danske virksomhet på Grønland, og man må innrømme at de i det store og hele tatt har gitt et tilfredsstill-

lende resultat. Befolkningen øker jevnt og den er blitt beskyttet mot den dødbringende innflydelse som man andre steder har konstatert hvor den hvite rase kommer i kontakt med folkeslag av en primitiv kultur. I den hensikt å gjøre effektive alle anstrengelser for å beskytte eskimoene har man allerede for lenge siden forbudt adgangen til landet uten spesiell tillatelse fra den danske regjering.

Over hele landet er innført tvungen undervisning med det resultat at nesten alle innbyggere kann lese og skrive. Man har likeledes opprettet et offentlig sundhetsvesen og en kommunal administrasjon; siden 1908 styres denne av innbyggerne selv under kontroll av danske funksjonærer. Grønlønderne tar også på andre områder del i landets almindelige administrasjon, idet de inntar mer og mer betydelige stillinger.

Som allerede nevnt ovenfor har Danmark allerede siden begynnelsen av det 18de århundre grunnlagt kolonier på Grønland; senere har det utbredt sin koloniserende virksomhet til andre egner hvor eskimoene bodde. Denne virksomhet innebærer således allerede i sig selv en faktisk besiddelsestagelse fra den danske regjerings side. Danske opdagelsesreisende har bereist hele det ubebodde Grønland og optatt karter over det, men en formell besiddelsestagelse har ikke funnet sted.

Under hensyntagen til det danske folks følelser i denne henseende samt til eskimoenes interesser, vilde det være å ønske at den danske regjering utstrakte sin omsorg til å omfatte hele landet ved en formell anerkjennelse av Danmarks overhøihet over disse egner.

Rom, den 17de mars 1920.

Oversettelse fra italiensk.

Utdrag av utredning fra generaldireksjonen for de politiske saker, approbert av grev Sforza 11te juni 1920.

Den danske legasjon har bedt oss om å gå med på å anerkjenne den danske suve-

renitet over Grønland og vi har forespurt i Paris og London angående disse to regjeringers stillinger til spørsmålet.

Det fremgår herav at den franske regjering har svart bekræftende på den danske regjerings henvendelse, mens den engelske regjering har svart, at Grønlands geografiske beliggenhet gjør spørsmålet om hvem det skal tilhøre nokså betydningsfullt for den britiske regjering, og derfor stiller den som betingelse for å gå med på anerkjennelse at Danmark innrømmer det britiske rike en fortrinnsrett for det tilfelle at det vil disponere i fremtiden over Grønlands territorium.

Curzon har bedt den kongelige italienske chargé d'affaires i London å meddele dette engelske svar offisielt til den italienske regjering.

Amerikas Forenede Stater hadde allerede tidligere gitt Danmark et gunstig svar.

Da dette spørsmål ikke interesserer oss direkte, så synes det at man må kunne svare Danmark at der fra den italienske regjerings side ingen vanskelighet er ved å anerkjenne den danske suverenitet.

Oversettelse fra italiensk.

Gjenpart av fortrolig telegram fra den italienske ambassadør i Paris av 8de juni 1920.

Franske regjering har svart bekræftende på danske regjerings henvendelse vedrørende suverenitet over Grønland.

Bonin.

Oversettelse fra italiensk.

Gjenpart av fortrolig telegram fra den italienske chargé d'affaires i London av 21de mai 1920.

Den herværende danske minister har bedt den britiske regjering om å gå med på å anerkjenne den danske suverenitet over Grønland. Curzon har svart at Grøn-

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

lands geografiske beliggenhet gjør spørsmålet om hvem det skal tilhøre nokså betydningfullt for det britiske rike i almindelighet og Kanada i særdeleshet. Den engelske regjering ser sig derfor nødsaget til å gjøre sin tilslutning til nevnte anerkjennelse avhengig av den betingelse at Danmark tilstår det britiske rike en fortrinnsrett for det tilfelle, at det fremtidig vil disponere over Grønlands territorium. Curzon har bedt mig om å meddele foranstående offisielt til Deres Eksellense.

Oversettelse fra fransk.

Gjenpart av utkast til note fra det italienske utenriksministerium til den danske minister i Rom av 29de juni 1920.

Herr Minister.

Idet jeg henholder mig til Deres note sub. N. 14 av 17de mars d. å. har jeg den ære å meddele at den kgl. regjering *ikke* vil ha noen vanskelighet ved å anerkjenne Danmarks overhøieth over hele¹ Grønland.

Motta, Herr Minister, etc.

Sforza.

Herr De Oldenburg,
Danmarks Minister,
Rom.

Nr. 29.

Skrivelse

fra Utenriksdepartementet til legasjonen i Kjøbenhavn av 8de desember 1921 .

Legasjonen i Kjøbenhavn.

I forordningen av 18de mars 1776 angående forbud mot uberettiget handel i Grønland m. v. er de på Grønland anlagte kolonier angitt å strekke sig fra den 60. til den 73. grad nordlig bredde. I den under 8de mars 1905 utfordigede «Underretning til de Søfærende i Davis Strædet» er derimot angitt, at de danske kolonier på Grønlands vestkyst

¹ Ordet «hele» (i den franske tekst «tout») er blitt overstrøket i utkastet.

for tiden strekker sig fra 60° til 74° 30' nordlig bredde.

Jeg ber legasjonen snarest søke bragt på det rene, *naar* denne utvidelse av området for de danske kolonier i Grønland har funnet sted og på hvilken måte.

Ræstad.

F. Marstrander.

Nr. 30.

Innberetning

fra legasjonen i Kjøbenhavn av 12te desember 1921.

Fortrollg.

Det kgl. Utenriksdepartement.

Kristiania.

Jeg forela, iforgårs lørdag det i ovennevnte skrivelse¹ fremsatte spørsmål for vedkommende avdelingssjef, grev Reventlov. Han erklærte ikke på stedet å kunne gi noe bestemt svar, men uttalte dog allerede nu i det vesentlige følgende:

I tiden fra 1776 til 1905 hadde der av og til foregått utvidelser av de danske kolonier i strekningen mellom 73° og 74° 30' nordlig bredde på den måte, at der hist og her hadde dannet sig en liten handelsplass i forbindelse med noen eskimofamiljer. Han kunde ikke angi noe nærmere tidspunkt.

Han gjorde i denne forbindelse oppmerksom på, at der formentlig efter internasjonal praksis ikke er nødvendighet for å notifisere til fremmede makter en utvidelse av et kolonialt styre som det heromhandlede; bortsett fra hvad der er avtalt i en konvensjon om koloniene i Afrika, gjelder i almindelighet ikke noen sådan notifikasjonsplikt.

Jeg minnes, at akkurat det samme er uttalt fra engelsk side i en korrespondanse med oss, antagelig i årene 1907—09, angående utvidelsen av kolonien Falklandsøene til også

¹ (Se nr. 29 foran).

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

å omfatte South Orkneys, South Shetlands og Grahams Land.

Grev Reventlov lovde mig å undersøke det nevnte spørsmål nærmere, og jeg skal da på nytt innberette, så snart jeg atter har talt med ham.

J. Irgens.

Nr. 31.

Skrivelse

fra utenriksminister Ræstad til den danske chargé d'affaires av 17de desember 1921.

Herr Chargé d'Affaires.

I tilslutning til mine skrivelser til minister Kruse angående Danmarks suverenitet over Grønland har jeg den ære å uttale:

Det er kommet til den norske regjering kunnskap at den britiske utenriksminister, Lord Curzon, i sin tid som svar på den danske regjering henvendelse om anerkjennelse av Danmarks suverenitet over Grønland har meddelt, at den britiske regjering så sig nødt til å stille som betingelse for å gå med på sådan anerkjennelse, at Danmark tilstod det britiske rike en fortrinnsrett for det tilfelle at Danmark i fremtiden vilde disponere over Grønlands territorium.

Jeg vilde være takknømlig for å få vite, om den danske regjering har godtatt den britiske utenriksministers forannævnte forbehold, og i tilfelle hvilket svar den har gitt i anledning av forbeholdet.

Motta — —

Ræstad.

Nr. 32.

Skrivelse

fra Utenriksdepartementet til legasjonen i København av 17de desember 1921.

Legasjonen i København.

Jeg sender vedlagt avskrift av en skrivelse jeg idag har tilstillet den herværende danske chargé d'affaires.

Jeg ber Dem muntlig fremheve overfor den danske utenriksminister at det vilde være ønskelig om han kunde gi de omhandlede meddelelser i en noenlunde nær fremtid under hensyn til det inntrykk det britiske forbehold når det blir kjent vil gjøre i Norge.

Ræstad.

F. Marstrander.

Nr. 33.

Skrivelse

fra den danske minister til utenriksminister Ræstad av 19de desember 1921.

Hr. Udenrigsminister.

I Anledning af, at jeg i Skrivelse af 2den Juli d. A. efter Paalæg af min Regering gjorde Hr. Udenrigsministeren bekendt med den af det danske Indenrigsministerium udfærdigede Bekendtgørelse af 10de Maj d. A. angaaende Styrelsen af Grønland, har De i Skrivelse af 2den f. M. meddelt, at den norske Regering ikke har anerkendt og ikke kan gaa med til at anerkende en Udvidelse af dansk Suverænitet over Grønland, som vil medføre en tilsvarende Udvidelse af det danske Monopol til Fortrængelse af den Næringsvirksomhed, særlig Fangst og Fiskeri, som Nordmænd hidtil ubestridt har udøvet i de paagældende Dele af Grønland og grønlandske Farvande.

Efter at have gjort min Regering bekendt med Indholdet af Hr. Udenrigsministerens Skrivelse, har jeg den Ære efter min Regerings Paalæg at meddele følgende:

Efter min Regerings Opfattelse kan Paa-beraabelsen af norske Undersaatters Fangst- og Fiskerivirksomhed ved Grønland ikke paa den Maade sættes i Forbindelse med Danmarks Suverænitet over Grønland, som dette sker i Hr. Udenrigsministerens Skrivelse.

Danmarks Suverænitet over Grønland tiltrænger ingen fornyet Anerkendelse fra den norske Regerings Side. Den har for-

længst fundet sit Udtryk i en Række internationale Aktstykker og i danske Anordninger, hvis Indhold er bragt til de interesserede Landes Kundskab, uden at nogen Indsigelse derimod nogensinde er blevet fremsat. Den danske Regering har desuden i den seneste Tid paany søgt og erholdt en Bekræftelse deraf hos de i Betragtning kommende fremmede Lande, deriblandt ogsaa Norge.

Den 15de Juli 1919 henvendte den daværende danske Gesandt i Kristiania, Kammerherre Krag, sig til den daværende norske Udenrigsminister Ihlen og forelagde denne den af de amerikanske Forenede Stater i Sagens Anledning afgivne Erklæring, som Hr. Ihlen paa den norske Regerings Vegne gav sin Tilslutning uden at fremsætte Indsigelser eller Forbehold af nogen Art. I Anledning af det af Hr. Udenrigsministeren nu indtagne Standpunkt har min Regering forelagt Sagen for Kammerherre Krag, der nu er Danmarks Gesandt i Bryssel, og denne har i sin Svarskrivelse bl. a. udtalt: «Det er givet, at Udenrigsminister Ihlen ikke tog noget Forbehold af nogen Art, hverken med Hensyn til Monopol eller Fiskerirettigheder eller andet; var saadant skeet, havde jeg naturligvis ogsaa berettet det i min Rapport». Endvidere udtaler Kammerherre Krag, at «det er mig ufatteligt, at den nuværende norske Regering, efter at Danmark formodentlig forlængst har afgivet sin Erklæring med Hensyn til Spitzbergen, nu netop vil «gøre Vanskeligheder» stik imod den af den daværende Udenrigsminister afgivne uforbeholdne Erklæring.» At norske Undersaatter maatte have drevet Fangst eller Fiskeri ved Grønland og tilmed paa Steder, hvor dette efter de hidtidige Regler slet ikke var forbudt, er paa ingen Maade i Strid med Danmarks Suverenitet over Grønland.

Et herfra helt forskelligt Spørgsmaal er de paa Grønland gældende Regler om Forbud mod Handel, Fangst og Fiskeri. I den ovenfor berørte Henvendelse til den norske, saavel som til en Række andre Regeringer, omtales foruden Sagens politiske Side udtrykkeligt ogsaa en Udstrækkelse af Dan-

marks økonomiske Interesser til hele Grønland. Ved denne økonomiske Udstrækkelse sigtedes netop til en Udvidelse af de nævnte særlige Regler til at omfatte hele Grønland, omend det ogsaa her kun drejede sig om en fornyet Bekræftelse af den allerede bestaaende Retstilstand, der forlængst havde fundet Udtryk i den danske Anordning af 18de Marts 1776 og andre danske Bestemmelser, der udtrykkelig henviser til senere Inddragen af yderligere Omraader under disse særlige Regler.

Disse særlige Regler gaar i de beboede Egne ganske vist ud paa et Handelsforbud, der dog i nyere Tid alene opretholdes i den indfødte Befolknings Interesse, og som normalt medfører et ikke ubetydeligt Underskud for den danske Statskasse. Ved Siden heraf er disse Regler, der haandhæves lige saa vel overfor danske Undersaatter som overfor Udlændinge, imidlertid tillige Udtryk for en Fredning af Fiske- og navnlig den sparsomme Dyrebestand. Naar den danske Regering har set sig nødsaget til at udfærdige Bekendtgørelse af 10de Maj d. A. er dette derfor ingenlunde at opfatte som en uundgaaelig Konsekvens af Danmarks Suverenitet over de paagældende Omraader, saaledes som det kunde synes forudsat i Hr. Udenrigsministerens Skrivelse, idet Suvereniteten ogsaa kan have uden saadanne særlige Regler, men derimod begrundet i rent praktiske Hensyn, nemlig dette, i de beboede Egenes Interesse og for at muliggjøre fortsat Kolonisering, at værne Dyre- og Fiskebestanden mod saadanne Udnyttelser, der kan medføre en varig Ferringelse deraf.

I de heromhandlede Egne, hvor der kun finder liden eller rettere ingen Handel Sted, har Indførelsen af de særlige Regler altsaa ingen praktisk Betydning som Handelsforbud — ligesom norske Handelsinteresser heller ikke er paaberaabt i Deres Skrivelse — men derimod en efter den nyeste Tids Erfaringer stærkt paakrævet Fredning, som dog ikke udelukker, at enkelte Personer eller Interessenskabers — hvad enten det er danske eller udenlandske — kan erholde Koncession til at drive Jagt eller Fiskeri, naar der haves

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

Betryggelse for, at denne Adgang ikke benyttes paa en saadan Maade, at den lader befrygte en Udnyttelse til varig Ødelæggelse eller Foringelse af Bestanden.

Jeg behøver neppe at udvikle for Hr. Udenrigsministeren, at Foranstaltninger af denne Art, der i nyere Tid er blevet nødvendiggjort i de fleste Lande og paa stadig flere Omraader, ikke medføre nogen retlig Forpligtelse for Staten til at skadesløsholde Privatpersoner, som ved saadan Fredning indskrænkes i deres tidligere Virksomhed, omend der i adskillige Tilfælde af Billigheds-hensyn er forsøgt at raade Bod paa de for de paagældende heraf opstaaede Tab ved at yde en vis Erstatning.

Da min Regering lægger den allerstørste Vægt paa at bevare og fremme det bestaaende gode Forhold mellem Danmark og Norge, er den derfor ogsaa i dette Tilfælde villig til efter yderste Evne at søge tilvejebragt en Ordning, der kan afbøde de Tab, som for norske Undersaatter maatte blive en Følge af Udstedelsen af Bekendtgørelse af 10de Maj d. A. Jeg har i Overensstemmelse hermed den Ære at anmode Hr. Udenrigsministeren om til Brug for min Regering at lade mig tilflyde saa nøjagtige og udtømmende Oplysninger som muligt angaaende Arten og Omfanget af den Fangst- og Fiskevirksomhed, som i Henhold til Deres Skrivelse er blevet drevet af norske Undersaatter ved Grønland, for at min Regering, efter at en sagkyndig Undersøgelse har fundet Sted, eventuelt kan fremsætte et Forslag til en tilfredsstillende Ordning af Sagen.

Modtag — —

J. C. W. Kruse.

Nr. 34.

Skrivelse

fra den danske minister til utenrigsminister Ræstad av 19de desember 1921.

Hr. Udenrigsminister.

I Anledning af Hr. Udenrigsministerens Skrivelse af 23de November d. A. vedrø-

rende Grønland har jeg den Ære efter Paa-læg fra min Regering og i Forbindelse med min Skrivelse af Dags Dato at meddele, at Bestemmelserne af 16de Juni 1921 kun er en Underretning for de Søfarende i Anledning af Indenrigsministeriets Bekendtgørelse av 10de Maj 1921, der officielt er meddelt den norske Regering. Naar Administrationen har anset det for praktisk deri at opregne visse i de tidligere Underretninger ikke nævnte Lande, deriblandt navnlig saadanne, hvis fornyede Tilslutning man i den seneste Tid havde indhentet, har dette sin Grund i Ønsket om, at de stedlige Myndigheder kunde have denne Underretning at henvise til overfor Fartøjer fra de forskellige Lande.

Jeg har den Ære at tilføje, at det med Hensyn til Spørgsmaalet om det grønlandske Monopols traktatmæssige Hjemmel ikke alene, som det forudsættes i Hr. Udenrigsministerens Skrivelse drejer sig om Traktaten af 1826, men ogsaa om andre Traktater som Tillægsdeklarationen af 13de Juni 1856 modsætningsvis. Det beror desuden paa en Misforstaaelse, naar Aalesunds Skipperforening i det i Deres Skrivelse omhandlede Andragende synes at gaa ud fra, at norske Skibe, der paa Grund af Storm søger Havn ved Grønland, udsætter sig for Konfiskation, idet det er en Selvfølge og ogsaa udtrykkelig udtalt i de paagældende danske Bestemmelser, at Skibe i Nødstilfælde altid er berettigede til at søge Havn eller Læ ved Grønland.

Modtag

J. C. W. Kruse.

Nr. 35.

**Deklarasjon om gjensidighet i behandling av skib
av 13de juni 1856.**

(Oversettelse.)

Da Hans Majestet Kongen av Danmark ved lover av 15de april og 21de mars 1855

har åpnet havnene på Island og Færøene for fremmede makters skib, på de vilkår, som er fastsatt i de nevnte lover, er der truffet den avtale mellom Hans Majestet den svenske og norske konges og Hans Majestet den danske konges regjeringer, at svenske og norske fartøier, som innkommer til eller avgår fra havner på Island og Færøene, skal nyte alle de fordeler, rettigheter og friheter, som nu er eller senere måtte bli innrømmet de mest begunstigede nasjoner, og at på den annen side islandske eller færøiske fartøier, som innkommer til en havn i Sverige eller Norge, der skal behandles nøiaktig som danske fartøier, således at artikkel 5 i handels-traktaten mellom Sverige og Norge og Danmark av 2den november 1826 skal være helt ophevet og satt ut av kraft, forsåvidt angår handelen med Island og Færøene.

Nr. 36.

Utenriksminister Ræstads notat om en samtale med den danske minister av 20de desember 1921.

Den danske minister, Kruse, kom med Barnekow, som tok avskjed og sin nye sekretær, Haxthausen. Etterat disse herrer var gått, leste han op av et papir at den danske regjering beklaget, som lite skikken til å fremme forhandlingene om Grønland, at vi hadde publisert noten av 2den november før den var kommet i den danske regjerings besiddelse. Jeg bemerket at den ikke var publisert før der var gått over 24 timer etterat den hadde forlatt mig (han sa at han først hadde mottatt den den neste dags formiddag), at jeg to dager på rad hadde sendt bud efter ham, men at han ikke hadde kommet (han sa at han hadde vært utilpass, men ikke mere enn at han vilde ha kommet om han hadde visst at det handlet sig om en så viktig ting), at den norske regjering hadde plikt likeoverfor landet til å offentlig gjøre noten, forat ikke meddelelsen i det danske utenriksministe-

riums organ skulde stå uimotsagt (han sa at organet ikke var offisielt i den forstand), at en regjering under sådanne omstendigheter måtte ha rett til offentliggjørelse straks, og at notens innhold, som det også stod i kommunikéet, var den danske regjering bekjent gjennom mitt brev til ministeren av juli (han bekreftet at han hadde meddelt dette brev til sin regjering). Han sa at den danske regjering mente saken hadde vært best tjent med at den overhodet ikke var blitt bragt inn for offentligheten, den hadde henstillet til den danske presse å slutte diskusjonen i saken. Jeg sa at jeg trodde det var i sakens interesse, at man ikke på noen av sidene var uvidende om opinionen i det annet land. Han trodde at sakens realitet herefter burde behandles skriftlig. Jeg sa at det kunde bli ganske, som den danske regjering ønsket. I diskusjonens løp spurte jeg, hvorfor han ikke hadde bragt saken på bane i den tid som var gått efterat han var vendt tilbake fra sin ferie. Han svarte, at hans regjering mente at det var den norske regjerings sak å ta initiativet. Jeg spurte hvorfor han da ikke hadde meddelt mig det. Han svarte at han hadde fulgt sin regjerings instruksjon, som var at han skulde forholde sig passiv. Jeg spurte om han vel overveiet hvad han sa, og om det virkelig var så at hans regjerings instruksjon gik ut på de to ting — at det var dens mening at den norske regjering skulde ta initiativet og at han skulde forholde sig passiv, altså ikke meddele mig det. Han svarte at han som sagt fulgte sin regjerings instruksjoner, mere kunde han ikke si. Jeg minnet ham om, at mitt brev av juli handlot om to saker, om Grønland og om den islandske sille-tønnesak, og at han hadde svart mig efter sin hjemkomst for den siste saks vedkommende. Det var klart at jeg ventet svar på mitt brev, også når det gjaldt Grønland. Diskusjonen stoppet her. Idet vi skiltes gav jeg uttrykk for at saken om Grønland var så alvorlig at vi måtte gjøre hvad vi kunde for å behandle den under gjensidig vennskap. Han ytret sin tilslutning til det.

Nr. 37.

**Utdrag av skrivelse fra H. Koppernæs,
Ålesund, til Utenriksdepartementet
av 20de desember 1921.**

Det kgl. utenriksdepartement.

Året 1908 i begynnelsen av juni måned sendte jeg ut en jagtekspedisjon til Grønlands østkyst. Foruten proviant og fornødent utstyr for 2 års opphold hadde ekspedisjonen blant annet med ferdige materialer til et enetasjes vånehus med loftsetasje. Den 10de juli samme år var huset gjenopsatt på Griper Roads 74° 32' N.B. 19° 10' L.W. Videre opførtes en murgamme på Cap Borlase Warren 74° 17' N.B. og 18° 35' L.W.

Det benyttede fangstfelt — som blev okkupert av ekspedisjonen, idet man på stasjonen heiste det norske flag — strakte sig fra 75° 30' N.B. (Kap Finke) til og med Cap James 73° 52' N.B., heri innbefattet Hvalrossøen og Shannonøen og alle de andre småøer, samt vestover daler og fjell inntil 30° L. W. .

Min hensikt med overvintringsekspedisjonen var i første rekke fangstvirksomhet efter moskusdyr, hvalross, rev og bjørn, for senere efter noen års erfaring å kunne utnytte de rike jaktfelte deroppe, som jeg dengang som nu betrakter som helt ut norsk eiendom.

På min stasjon i Griper Roads blev anlagt slipp til landsetning av ekspedisjonens fartøi, hvilken slipp det også er min hensikt å benytte i fremtiden. Videre er der på stasjonen bl. a. opført det før nevnte vånehus, som selvfølgelig er forsynt med fullt utstyr og inventar og med husrum til alle ekspedisjonens folk. Dessuten er der utmerkede kjellere til poteter med videre.

Det vil naturligvis med det arbeide som er nedlagt på min stasjon og med de innvunne erfaringer derfra falle så meget lettere såvel for mig som for mulige andre nordmenn at anlegge nye stasjoner med min som utgangspunkt.

Ekspedisjonen i 1908 var forsåvidt uhel-

dig som lederen og bestmannen omkom under en fangsttur. På grunn av denne uhyggelige tildragelse var det en tid vanskelig å få engasjert habile folk til overvintring, og da denne vanskelighet var overvunnet kom krigen med sine høie priser på seloljen, så almindelig selfangst kom til å lønne sig betydelig bedre enn fangsten efter vilt på fastlandet.

Grunnen til at okkupasjonen ikke straks blev innberettet til utenriksdepartementet ved hjemkomsten ultimo august 1909, var den at der blev så meget opstyr i anledning av at lederen og bestmannen var bortkommet, at innberetning til departementet dengang blev forsømt.

Som vidner på riktigheten herav i enhver henseende anføres de 3 gjenlevende:

- 1) Peder E. P. Brandal, Brandal i Søndmør.
- 2) Adolf B. Brandal, Brandal i Søndmør.
- 3) Baard Berge, Bergen, adresse forøvrig ukjent.

Av de øvrige omkom som ovenfor nevnt skipper og bestmann og alle de andre omkom ombord i forskjellige skuter under det store ishavsforsøk i 1916.

Ærbødigst

H. Koppernæs.

Nr. 38.

Innberetning

fra legasjonen i København av 21de desember 1921.

Fortrolig.

Det kgl. utenriksdepartement.

I henhold til ovennevnte skrivelse¹, og samtidig telegrafisk mottatte instruksjon, søkte jeg igår den danske utenriksminister. Han meddelte mig i fortrolighet følgende:

Den danske regjering hadde, av hensyn til Amerika, nektet å godta det fra engelsk

¹ (Se nr. 32 foran).

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

side opstillede forbehold, om å få en fortrinnsrett i tilfelle av at Danmark noengang i fremtiden vilde skille sig ved Grønland. Den engelske regjering hadde derefter innskrenket sig til å gjøre et forbehold om å bli underrettet såfremt Danmark noengang skulde bestemme sig for «alienation» av Grønland. Og såvidt jeg forstod ham, må dette forbehold anses for å være akseptert av Danmark. Han vilde ikke meddele til offentliggjørelse den heromhandlede notevæksling med England, som formentlig er ganske kortfattet.

I samtalens løp nevnte han, at han hadde fått det inntrykk av avisenes meddelelse om det nylig avholdte møte i det norske Handelsdepartement, at nordmennenes fangst vesentlig foregikk i havet utenfor Grønlands kyster og sjøterritorium, og at nordmennene kun i liten utstrekning hadde vært iland der.

Han sa at der i de siste tre å fire vintrer hadde vært danske overvintringsekspedisjoner på Nordost-Grønland, og at endel eskimofamiljer hadde ytret ønske om å bli overført til trakten om Scoresby-Sund.

På forespørsel har grev Reventlov svart mig, at det i 662 U. 8de desember 1921 og 773 L. 12te desember 1921 omhandlede spørsmål fremdeles er under undersøkelse.

Jeg har underhånden fra Utenriksministeriet mottatt kopier av de to noter, som minister Kruse avgir til svar på de norske noter av 2nen og 23de november d. å.

J. Irgens.

Nr. 39.

Innberetning

fra legasjonen i London av 7de januar 1922.

Utenriksdepartementet.

Uheld har forfulgt mine bestrebelsers for

å få teksten til den britiske note til Danmark. Umiddelbart efter mottagelsen av departementets telegram av 19de desember, talte jeg med en av embedsmennene i Foreign Office, som lovet snarest å skaffe mig beskjed. Da jeg intet videre hørte gjorde jeg nye undersøkelser, som viste, at vedkommende var sengeliggende, alvorlig angrepet av influensa. Jeg søkte da en samtale med understatssekretær, Sir Eyre Crowe, som lovet å ta saken op. Crowe er overlesset med arbeide og flere av personalet er angrepet av influensa, som raser sterkt her. Imidlertid har jeg det inntrykk efter forskjellige henvendelser at man har vært noe i tvil om å utlevere notens tekst. Denne erholdt jeg dog idag og kopi følger hoslagt.

Denne tekst blev i sin tid sendt de engelske legasjoner i utlandet, således også til Stockholm og Kristiania. Det kann nok tenkes, at det er ad denne vei at man i Stockholm har fått teksten. Imidlertid lar det sig ikke nekte, at der efter de protester, som med styrke er reist i Norge mot intimt samarbeide med Danmark og Sverige, har utviklet sig et visst særlig venskap mellem de to siste lands representanter, og grev Wrangell kann nok i sin tid ha fått noten av kammerherre Castenskiold. Fra det engelske utenriksministerium har han iallfall ikke fått den.

Sjefen for den nordeuropéiske avdeling gjentok, at der under forhandlingene mellem Danmark og England intet har vært nevnt om noe monopol, og til dette har man intet standpunkt tatt. Jeg fremholdt for ham, at Kanada lett kunde tenkes å ha interesser av samme art som Norge, bortsett fra at eksklusive monopoler var i avgjort strid med den moderne internasjonale rettsutvikling.

Noten av 6te september var det siste dokument i dossieren og avdelingssjefen kunde ikke se, at Danmark hadde besvart den.

Benjamin Vogt.

Copy.

«His Majesty's Government recognise His Danish Majesty's Sovereignty over Greenland, but, in view of its geographical proximity to the Dominion of Canada, His Majesty's Government must reserve their right to be consulted, should the Danish Government at any time contemplate the alienation of this territory.»¹

September 6th, 1920.

Nr. 40.

Uttalelse,

avgitt av professor M. H. Lie 23de januar 1922.

Til

Det kgl. utenriksdepartement.

I skrivelse av 6te januar i år har det ærede departement begjært min uttalelse om under hvilke forutsetninger den i 1905 stedfunne utvidelse av det danske koloniområde på Grønland blir å anse som folkerettslig forbindende.

Jeg skal i den anledning tillate mig å bemerke:

I. Den i skrivelsen omtalte anordning av 1776 har følgende ordlyd:

Fornytt anordning og forbud mot uberettiget handel i Grønland med videre av 18de mars 1776:

«1. Som nuværende grønlandske handels- og fiskefangstindret-

¹ Oversettelse: «Hans Majestets regjering anerkjenner Hans Danske Majestets høihetsrett over Grønland, men i betraktning av dets geografiske nærhet til det Kanadiske dominion må Hans Majestets regjering forbeholde sig rett til å bli rådspurt dersom den danske regjering noensinne har til hensikt å avhende dette territorium.»

ning eller de, som saadant efter samme i sin tid bevilges, er og blir alene berettiget til at lade beseile og drive handel paa de i Grønland og derunder liggende øer i Strat Davis og Disco-bugten, nu eller herefter anlagte kolonier og loger, saavel som alle øvrige havne og pladse samme steds, uden nogen forskjel eller undtagelse; saa bliver det alle andre, saavel fremmede som kgl. undersaatte, hvo det end være kunde og under hvad forevending saadant end maatte ske, herved aldeles forbudet at beseile eller handle paa bemeldte land og derunder liggende øer, pladse og havne, og de der anlagte kolonier og loger, hvilke for nærværende tid strækker sig fra den 60de til den 73de grad nordlig bredde, samt hvilke andre efterdags endnu maatte blive der i landet anlagte, hvilken anlæggelse da, saasnart den er skeet, tilligemed beliggenheden, skal vorde offentlig bekjendtgjort til alles efterretning.»

Det fremgår herav at det alene var den strekning av vestkysten, som ligger mellem 60° og 73° n. br., som dengang blev underlagt det dansk-norske monarkis høihetsrett. Beslutningen om monopolet kunde som en statsrettslig akt alene ha gyldighet for områder, som på det tidspunkt var undergitt dansk-norsk statsmyndighet.

Den øvrige del av Grønland var terra nullius, som rettslig ikke stod i noe annet og nærmere forhold til Danmark—Norge enn til andre land, altså også den del av vestkysten, som i 1905 er blitt underlagt det danske handelsmonopol.

Jeg skal i denne forbindelse henvise til:

I. P. Trap: «Kongeriget Danmark», annen utgave (1879) s. 3: «Det danske monarki består bl. a. av Grønland, en stor, kun på enkelte steder bebodd ø eller samling øer nordvest for Amerikas fastland, hvis sydspiss Kapp Farvell ligger under 59° 49' n. br. og 56° 36' 39" v. l. med en utstrekning mot nord, Upernivik til 72° 48' n. br.»

Og det samme verks tredje utgave fra 1921 s. 1:

«Koloniene i Grønland 1 600 mil² (88 000 km.²).»

(Ifølge Salmonsens leksikon har Grønland et beregnet flateinnhold på 2,18 millioner km.², omtrent så stort som Ungarn, Tyskland, Frankrike og Spania tilsammen.)

Salmonsens leksikon, annen utgave (1920), b. X, s. 288:

Vestkysten fra Kapp Farvell til 74° 30' er dansk koloni samt Angmagsalik-distriktet på østkysten. — De øvrige strekninger er ikke internasjonalt anerkjent som hørende til Danmark.»

Grønland i to hundre året for Hans Egedes landgang, I—II (1921), utgitt av kommisjonen for ledelsen av de geologiske og geografiske undersøkelser i Grønland. Bind I, side 1: «Grønland, jordens største ø, ligger mellom 83° 37' og 59° 46' n. br. — En stor del av dette umåtelige land har fra gamle tider vært dansk koloniområde. Ifølge kgl. anordning av 18de mars 1776 strakte de danske kolonier i Vestgrønland sig fra 60° til 73° n. br., det vil si fra Kapp Farvell til Upernivik, men grensen blev i 1905 utvidet til 74° 30' n. br. d. v. s. til Melvillebukten.»

Den nyeste danske lov om «fellesstyret av de grønlandske anliggender» (nr. 161 for 1912) taler om: «Styrelsen av koloniene i Grønland», se også Hof- og Statskalender for 1921, spalte 394: «Styrelsen av koloniene i Grønland», sammenholdt med overskriften i anordningen av 1776 om forbud mot urettig handel i Grønland.

II. Beslutningen av 1905 om utvidelse av monopolet til deler av vestkysten, som inntil da var terra nullius, inneholder to rettsakter av vesensforskjellig natur, nemlig en folkerettslig akt: Etablering av den danske stats høihetsrett over disse strekninger og en statsrettslig akt: Den danske regjerings handelsmonopol på området.

Der er den forbindelse mellom disse to rettsakter, at beslutningen om monopol er et utslag av den danske stats høihetsrett og dermed i sin rettslige gyldighet betin-

get av, at denne er istandbragt overensstemmende med folkerettens regler. Men selv om alt for såvidt skulde finnes at være i orden, blir det et selvstendig spørsmål, hvorvidt en statsrettslig akt av denne karakter er forenlig med den moderne folkeretts grunnsetninger.

1. Vilkår for den folkerettslige akts rettsgyldighet.

Utvidelsen av den danske stats høihetsrett er folkerettslig å anse som okkupasjon av herreløst land. Det er en grunnsetning i moderne folkerett at sådan okkupasjon må, foruten å være effektiv, notifiseres andre makter. Den har ikke rettsvirkning overfor stater, som ikke har erholdt notifikasjon om okkupasjonen.

Nødvendigheten av notifikasjon vinner i nyere statspraksis prinsipiell anerkjennelse under forhandlingene på Berlin-konferansen 1884—85 om fredelig ordning av forholdene i Afrika og fikk uttrykk i generalakten av 26de april 1885, dens artikkel 34.

Med tilknytning i disse forhandlinger tokes saken op til drøftelse på Folkerettsinstituttets møte i Lausanne 1888. Her vedtokes enstemmig første artikkel i utkastet til overenskomst om okkupasjon av herreløst land i følgende form:

L'occupation d'un territoire à titre de souveraineté ne pourra être reconnue comme effective que si elle réunit les conditions suivantes:

1. La prise de possession d'un territoire enfermé dans certaines limites, faite au nom du gouvernement.
2. La notification officielle de la prise de possession.

La notification de la prise de possession se fait, soit par la publication dans la forme qui, dans chaque état, est en usage pour la notification des actes officiels, soit par la voie diplomatique. Elle contiendra la

determination approximative des limites du territoire occupé.¹

Av nyere forfattere, som alle anser notifikasjon av en okkupasjon som folkerettslig nødvendig, skal henvises til følgende to spesialarbeider:

Salomon: De l'occupation des territoires sans maître (1889), 290

og G. Jèze: Etude théorique et pratique sur l'occupation (1896), 275 flg.

samt til de almindelige folkerettslige fremstillinger av:

v. Liszt (1915), 102; Ullmann (1905), 314; Merignhac (1907) II, 453; Desparnet (1910), 602; Westlake (1910), 107; Oppenheim (1912) I, 294; Moore (1907) I, 267 og Matzen (1900), 65.

Disse forfattere er selvsagt opmerksom på, at Berlin-generalakten gjaldt direkte alene Afrika. Gjennomgående hylder de dog den opfatning, at dennes bestemmelser er uttrykk for et almindelig folkerettslig prinsipp, som har gyldighet også utenfor det område generalakten gjelder.

Nødvendigheten av notifikasjon er videre i like grad tilstede, enten de okkuperte strekninger geografisk utgjør en del av et land hvorav enkelte strekninger allerede er underlagt den samme stats høihetsrett, eller det er spørsmål om okkupasjon av geografisk helt selvstendig land, se til eksempel Desparnet, 604 og Moore, 265.

Hvorledes forbeholdet i anordningen av 1776 om nye kolonier og loger enn er å for-

¹ Oversettelse: Okkuperes et område i den hensikt å erverve høihetsrett, kann sådan okkupasjon ikke anerkjennes som effektiv med mindre den oppfyller følgende betingelser:

1. Besiddelsestagelse, foretatt i regjeringens navn, av et område med bestemte grenser.
2. Offisiell notifikasjon om besiddelsestagelsen.

Notifikasjon om besiddelsestagelsen skjer enten ved sådan kunngjørelse som i vedkommende stat anvendes for notifikasjon av offisielle dokumenter eller ad diplomatisk vei. Notifikasjonen skal inneholde en tilnærmet angivelse av grensene for det okkuperte område.

stå, må det være uten enhver betydning for den folkerettslige gyldighet av en mer enn 100 år senere påstått okkupasjon innen de veldige områder deroppe.

Så sant den i 1905 stedfunne utvidelse av den danske stats høihetsrett over nye deler av Grønlands vestkyst ikke er notifisert norske statsmyndigheter, er den efter min mening ikke folkerettslig bindende for Norge.

2. Selv om der måtte foreligge grunn til å anerkjenne den danske stats høihetsrett over pågjeldende område, kann denne ikke gi sig statsrettslige utslag, som er i strid med alment anerkjente folkerettslige grunnsetninger.

Handelsmonopolet av 1776 var i den beste overensstemmelse med datidens kolonialpolitikk. Det gjaldt da også like godt alle de gamle «norske bilande», som i 1814 ved en rettsstridig handling av Frederik VI blev skilt fra Norge. Monopolsystemet har man senere måttet opgi for Island og Færøene. Matzen sier herom i sin folkerett, s. 67: «Nu er handelen på koloniene frigitt, kun med en undtagelse i henseende til Grønland, hvilken undtagelse dog ikke skyldes statsøkonomiske hensyn, men omsorgen for de innfødtes bevaring.» (Der tales i denne forbindelse om koloniene i sin almindelighet, ikke bare om de danske kolonier.)

Denne særordning for de oprindelige kolonier i Grønland står i direkte strid med den grunnsetning for den moderne kolonipolitikk, som sammenfattes i «den åpnede dørs prinsipp» — forstått og nærmere presisert på store internasjonale konferanser vedkommende Kina, Marokko og Abessinia i tidsrummet 1900—1910, jfr. de i v. Lizst: Völkerrecht, s. 34—36 omtalte diplomatiske aktstykker.

Det samme prinsipp blev lagt til grunn for det mandatsystem, som art. 22 i pakten for Folkenes Forbund etablerer for de fordums tyske og tyrkiske besiddelser i Afrika og Asia. Washington-konferansen synes iferd med å gjøre det til den ledende grunnsetning for en fast internasjonal ordning av forholdene i Østasia.

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

Fortsettelsen av det eksklusive handelsmonopol i de oprindelige kolonier i Grønland er intet argument til fordel for en lignende ordning innen områder som i vår tid underlegges en stats høihetsrett i kraft av okkupasjon. Monopolets innførelse på dette område er et nytt spørsmål, som må løses etter vår egen tids syn på disse forhold.

Territoriets okkupasjon har alene hensyn til dets folkerettslige status. Taushet overfor notifikasjon herom er uten rettslig betydning for vedkommende stats rett til å protestere mot monopolet, forsåvidt det er i strid med alment anerkjente folkerettslige grunnsetninger.

Enkelte staters mulige anerkjennelse av monopolet er selvsagt heller ikke bindende for andre stater. Sådant anerkjennelse kann skyldes total mangel på interesse (aktuell og eventuell) i saken. Hvad særlig De Forenede Staters stilling angår må iøvrig erindres, at spørsmålet om ikke-amerikanske staters høihetsrett over noen del av det amerikanske kontinent krever særlig overenskomst allerede av hensyn til Monroe-doktrinen.

Så sant det ikke kann godtgjøres at den undtagelsesordning med hensyn til mellomfolkelig samfersel, som handelsmonopolet av 1905 etablerer, har vunnet almen internasjonal anerkjennelse, har efter min mening enhver stat, som for sitt vedkommende ikke har anerkjent monopolet, folkerettslig adgang til å nedlegge protest mot det.

III. Forsåvidt norske fangstmenn har vunnet særlige rettigheter innen pågjeldende område, forinnen dette med rettsvirkning for den norske stat blev underlagt dansk høihetsrett, må danske myndigheter respektere disse rettigheter i samme utstrekning som ellers, hvor det gjelder «les droits acquis» i herreløst land.

Da dette spørsmål visstnok savner aktualitet for pågjeldende område, går jeg for nærværende ikke nærmere inn herpå.

Kristiania den 23de januar 1922.

Ærbødigst

Mikael H. Lie.

Nr. 41.

Utdrag av innberetning

fra legasjonen i København av 26de januar 1922.

Fortrolig.

Herr Utenriksminister.

Efter den seneste mottatte telegrafiske instruksjon oppebiet jeg ankomsten av 47 U. av 23de ds., hvilken kom igår og jeg søkte derefter en samtale med den danske utenriksminister.

Jeg sa derpå, at jeg efter instruksjon fra min regjering måtte komme tilbake til det spørsmål, som vi hadde drøftet den 20de desember (jfr. 796 L. 21de desember 1921), idet min regjering uttalte ønsket om å erholde en bestemt meddelelse fra dansk side om hvorvidt Danmark har godtatt eller avvist det britiske forbehold, således som dette er formet i den engelske meddelelse til Danmark av 6te september 1920. Jeg forklarte ham, at den forbeholdne måte, hvorpå Danmark i det hele tatt hadde gått frem ved sine tidligere henvendelser til Norge i denne sak, ikke hadde kunnet gjøre noe godt inntryk.

Jeg sa videre at et sådant forbehold, som der her var tale om for den britiske regjering, ikke var egnet til å vekke noen tilfredshet i Norge, idet man hos oss måtte finne, at hvis noe land hadde rett til å gjøre sådant forbehold, så måtte det av historiske grunner i første rekke være Norge.

Utenriksminister Scavenius svarte her til, at det britiske forbehold i den nu foreliggende form var komplett uten betydning; man hadde fra dansk side derfor ikke svart på den britiske meddelelse, av 6te september 1920. Han nektet å uttale sig om hvorvidt Danmark hadde godtatt eller avvist dette forbehold nettop fordi han anså det for å være uten enhver betydning. Han var i det hele tatt ganske uvillig til å innlate sig i noensomhelst historisk eller teoretisk diskusjon med Norge angående spørsmålet om Danmarks suverenitet over hele Grønland. Herom vil han kun henholde sig til hvad der

var uttalt i de forskjellige skriftlige danske fremstillinger.

Derimot vilde han alltid være rede til å drøfte med den norske regjering realiteten i de norske fangst- og fiskeriinteresser ved Øst-Grønland således som fremstillet i minister Kruse's seneste note til den norske utenriksminister.

Jeg vil i fortrolighet tillate mig å tilføie, at jeg anser det for ganske umulig å erholde enten av utenriksminister Scavenius eller av hans fetter, generaldirektøren, noen utvetydig uttalelse om hvorvidt Danmark har godtatt eller avvist det engelske forbehold om at den engelske regjering «reserve their right to be consulted», såfremt den danske regjering noen gang skulde påtenke avhendelse av Grønland. Angående note nr. 796 av 21de desember 1921 skal jeg ytterligere tilføie endel bemerkninger: Jeg har der referert utenriksminister Scavenius's uttalelse så, at den engelske regjering tilslutt hadde innskrenket sig til å gjøre et forbehold om å bli *underrettet*. Derimot bruker den engelske note av 6te september 1920 uttrykket «*consulted*», hvilket ikke er ganske det samme. Igår da jeg i min samtale nevnte dette uttrykk *consulted*, sa han, at han tvilte på at det var dette uttrykk, som var brukt. Men notevekslingen med England vil han altså av en eller annen grunn ikke meddele mig.

Videre fikk jeg som rapportert i 796 L. dengang det inntrykk av hans noe vage uttalelser, at forbeholdet i den siste form måtte anses for å være akseptert av Danmark. Men i samtalen igår vil han overhodet ikke innlate sig på det spørsmål om Danmark hadde akseptert; han sa iallfall, at der ikke var sendt noe svar på denne engelske note.

I det hele vil jeg i ytterste fortrolighet tilføie, at visselig mange av mine herværende kolleger er i den samme stilling som jeg, nemlig at de ved mange leiligheter har funnet, at det er overmåte vanskelig at få en helt ut klar og grei uttalelse av den nuværende danske utenriksminister, når man spør ham

om noe. Jeg tror ikke at dette ligger i noen hensikt eller noen vilje om å være uklar, men han har en eiendommelig vag og ubestemt måte å uttale sig på.

For å fullstendiggjøre billedet av vår samtale vil jeg blot tilføie, at jeg har stått i et nært bekjentskaps eller vennskapsforhold til herr Harald Scavenius, like siden han kom hjem fra Russland hertil under krigen. Mot mig personlig er han alltid venligheten og elskverdigheten selv, og diskusjonene om Grønlandsspørsmålet har ikke i minste måte forandret hans vesen likeoverfor mig.

Jeg skal ved leilighet forsøke under en senere samtale med grev Reventlov å komme til mere klarhet over dette spørsmål om hvorvidt Danmark har godtatt eller avvist det engelske forbehold.

Jeg har den ære å forbli herr utenriksministerens ærbødigste

J. Irgens.

Nr. 42.

Innberetning

far legasjonen i Kjøbenhavn av 27de januar 1922.

Det kgl. utenriksdepartement.
Kristiania.

Igåraftes mottok jeg fra grev Reventlov en skrivelse av 26de ds., hvorav gjenpart hoslagt innsendes, og hvormed han oversender visse dokumenter i anledning av vår samtale den 10de desember f. å. (jfr. 773 L. 12te desember 1921). Når samtalen i grev Reventlov's skrivelse settes til den 14de desember, er dette sikkert en feilskrift for 10de.

Man må av grev Reventlov's brev kunne slutte, at der ikke kann gis noen mere bestemt forklaring på spørsmålet når og på hvilken måte utvidelsen av området for koloniene på Grønlands vestkyst fra 73° til 74° 30' nordlig bredde har funnet sted.

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

Videre synes det å fremgå av de mot-
tatte opplysninger, at denne utvidelse har
funnet sted mellom årene 1884 og 1905, og
forklaringen er da sikkerlig den som grev
Reventlov ga mig i den nevnte samtale,
nemlig, at der hist og her hadde dan-
net sig en liten handelsplass i forbindelse
med noen eskimofamiljer.

De med grevens brev fulgte bilag inn-
sendes hoslagt.

J. Irgens.

*Gjenpart av skrivelse fra grev Reventlov til
den norske minister i Kjøbenhavn, datert
26de januar 1922.*

Under Henvisning til vor Samtale den
14de f. M. vedrørende Omraadet for Koloni-
erne i Grønland tillader jeg mig at meddele
Ministeren følgende:

Efter at Koloniernes daværende Ud-
strækning i Anordning af 18de Marts 1776
var fastsat til Strækningen fra 60° nordlig
Bredde til 73° nordlig Bredde blev dette
gjentaget i den under 8de Maj 1884 udstedte
«Underretning til Søfarende i Davisstrædet».
Ved Bekendtgørelse af 10de Oktober 1894
kundgjorde Indenrigsministeriet Oprettelsen
af Missions- og Handelsstationen Angmassa-
lik beliggende paa Grønlands Østkyst under
65° 36' nordlig Bredde og 37° 30' vestlig
Længde.

Den nævnte Underretning af 1884 blev
den 8de Marts 1905 afløst af en ny, ifølge
hvilken de vestlige Koloniers Omraade strak-
te sig til 74° 30' nordlig Bredde, altsaa
1° 30' nordligere end angivet i Underret-
ningen af 1884.

Derefter er de i Grønland gældende sær-
lige Regler udstrakt til hele Landet ved In-
denrigsministeriets Bekendtgørelse af 10de
Maj 1921, i Konsekvens af hvilken den nu-
gældende «Underretning til Søfarende i Ha-
vet omkring Grønland» er udstedt den 16de
Juni f. A.

Jeg tillader mig at vedlægge et Exem-
plar af de ovennævnte Bekendtgørelser.

Jeg forbliver etc. etc.

Nr. 43.

Baskett Moore:

**International Law Digest, bind VII, side
14—15.**

Øversettelse fra engelsk.

I anledning av en arktisk ekspedisjon,
som besøkte Grønland i 1894 og såvidt und-
gikk å lide skibbrudd i nærheten av kolonien
Sukkertoppen, henledet den danske regje-
ring oppmerksomheten på den kongelige for-
ordning av 18de mars 1776, som forbyr alle
personer, hvad enten dansker eller utlending-
er, adgangen til alle havner og steder på
Grønland med tilliggende øer, undtagen i til-
felle av nødvendighet, medmindre de på for-
hånd har erholdt tillatelse av den kongelige
regjering.

For Rel. 1894, 202—205. Se, i denne for-
bindelse artikkel VI i traktaten mellom de
Forenede Stater og Danmark av 1826, som
bestemmer at traktaten ikke skal gjælde for
Island, Færøene og Grønland.

I 1895 instruerte den danske regjering,
på anmodning av de Forenede Stater, myn-
dighetene på Grønland om å yde all mulig
hjelp til den Peary'ske hjelpeekspedisjon. De
Forenede Stater henviste i korrespondansen
til det kongelige dekret som forbød utlen-
dinger å lande i noen av havnene på Grøn-
land uten på forhånd å ha fått tillatelse der-
til i Kjøbenhavn.

For Rel. 1895 I, 207—210.

Nr. 44.

Promemoria

**angående de norske interesser på Grønlands
østkyst**

(utarbeidet i Handelsdepartementet).

Fortrolig.

Nordmennene driver en betydelig fangst-
virksomhet efter sel m. v. i «Vesterisen», d.
v. s. i farvannet fra Spitsbergen til Grøn-
lands østkyst regnet fra Kapp Farvell og
så langt nordover som man kann komme.
Fangsten har vært drevet helt op til 76—
77° n. br.

Våre fangstfolk reiser almindelig hjemmefra omkring midten av mars måned og driver først den såkalte ungselvangst. Denne fangst foregår regelmessig n. o. av Jan Mayen fra 72—75° n. br. Ungselen holder til på den nydannede vinteris. Isen ligger på denne tid så langt ut, at man ikke kann se Grønland.

Efter avsluttet fangst på dette strøk søker fartøiene regelmessig hjem igjen. Omkring begynnelsen av juni reiser man ut igjen på ny tur, dennegang særlig efter klappmyss, og fangsten foregår da særlig i stredet mellom Grønland og Island på 62—68° n. br. Man er til sine tider ganske nær land og tildels i land. Denne siste fangst har i mange år fra Svend Foyns tid vært drevet med store fartøier fra Tønsbergkanten, og disse fartøier drev også fangst av hvalross, isbjørn, rev og moskusdyr på land. Deltagelsen fra Tønsbergkanten er i den senere tid ophørt. Isteden begynte man omkring år 1900 eller noe tidligere å drive fangsten fra Ålesund, Søndmøre og Nord-Norge.

I den første tid og utover til 1908 drev fangsten vesentlig fra mindre fartøier — 30—50 tonns kuttere, hvorav meget få hadde maskinkraft. Man fortsatte langs iskanten eftersom isen smeltet utover sommeren og seilte i juni måned lengst mulig inn i isflorene (åpninger i isen). Efterhvert som isen åpnet sig fortsatte man helt inn til kysten, som man gjerne nådde de første dager av juli. Den vesentligste fangst på kysten var hvalross, bjørn, storkobbe og moskusdyr; dessuten drev man litt laksefiske.

I årene efter 1908 har fangstfartøiene øket såvel i antall som i størrelse og de er nu alle forsynt med maskinkraft. De kann ha en størrelse av op til 300 tonn. Det er efter at man har fått disse fartøier, at der regelmessig gjøres 2 turer i sesongen.

I de siste år har fangsten av hvalross, kobbe, bjørn og moskusdyr vært noe mindre, fordi isforholdene har vært vanskeligere disse år. Fangsten av de nevnte dyr er ikke hovedfangsten, men kann betegnes som en kompletteringsfangst, og har som sådan en

vesentlig økonomisk betydning for hele virksomheten. Isforholdene spiller selvfølgelig en meget stor rolle, og gjør det vanskelig for ikke å si umulig å respektere den vanlige sjøgrense. Det er nemlig ofte ugjærlig for fangstfolkene å undgå å komme innenfor denne grense, idet isen skruer slik at man blir ført inn under land. Fartøiet ligger fast i isen og driver med denne inntil den slipper, og da kann man ofte være kloss under land. Man kan resymere forholdet derhen, at den vesentlige del av vår fangstvirksomhet foregår utenfor territorialgrensen, mens det er sjeldnere man kommer innenfor denne og i land. Men skal virksomheten kunne opprettholdes og utvides og kunne gi et tilfredsstillende økonomisk resultat, må man ha rett til å komme innenfor territorialgrensen, dels fordi man på grunn av de naturlige forhold ikke kann undgå dette og dels for å komplettere fangsten. Det kann være denne kompletteringsfangst som bringer plusset.

Det har også en viss psykologisk betydning at disse fangstfolk, som inntil månedsvis har opholdt sig på et mindre fartøi under såvidt barske og hårde vilkår som der her er tale om, ikke skal være avskåret fra å sette foten på land, når der byr sig leilighet hertil.

Med hensyn til fangsten iland skal man ytterligere opplyse: I den sydlige del av østkysten, tvers av Island, kommer man sjeldnere i land på grunn av isforholdene. Det er særlig lenger nordpå, i og omkring fjordene, at fangsten foregår på land, således på Shannon Island, Clavering Island og i Frantz Josefsfjord. Fjordene her og i det hele tatt på østkysten er meget lakserike, og der syns å være store muligheter for en økonomisk utnyttelse. Det antas således av norske fangstfolk, at den store nesten utforskede Scoresby-fjord, for å nevne et eksempel, gir meget gode jakt- og fangstfelter, og mange andre med den.

Jakten efter moskusdyr tar nu vesentlig sikte på å skaffe ekspedisjonene ferskt kjøtt. Der var en tid da man også søkte å fange levende kalver, som solgtes til zoolo-

giske haver. Men dette behov blev snart tilfredsstillet og har for tiden liten betydning. — Moskusdyr treffes så langt nord som nordmennene har vært og bestanden synes å være ganske stor. Når det erindres hvilke svære strekninger det her dreier sig om og den meget begrensede aksjonsradius disse fangstekspedisjoner har, vil det forstås at den jakt nordmennene har drevet etter moskusdyr på ingen måte har kunnet desimere bestanden, således som det tildels har vært hevdet fra dansk hold. Disse trakter, det her gjelder, er ubebodd. Det er i det hele tatt meget lite de norske fangstfolk på Grønlands østkyst er kommet i forbindelse med eskimoene.

Norske fangstfolk har også overvintret på Grønlands østkyst. Den første sådanne overvintringsekspedisjon fant visstnok sted i 1895 med skonnert «Laura» fra Tromsø. Også i 1898 overvintret norske fangstfolk, likeså i 1908 og 1909. Disse to siste ekspedisjoner, har man opplysninger om, gav et godt økonomisk resultat, tiltross for at de folk som overvintret var helt uerfarne både med hensyn til utrustning og fangstmetoder. Og alt tyder på at man, etterhvert som man får den nødvendige erfaring på dette felt, vil kunne opnå gode resultater. Vinterfangsten består vesentlig av blå- og hvitrey, bjørn og moskusdyr. Reven må fanges i vinterhalvåret, da dens skinn er verdiløst om sommeren.

Der er også av nordmenn opført huser for sådanne overvintringsekspedisjoner på østkysten, således et på fastlandet, litt nordfor Hvalross-øen og et på Clavering Island.

Deltagelsen i fangsten under Grønland har ikke vært almindelig fra Hammerfest-distriktene, som derimot har drevet meget i «Østerisen», men leilighetsvis har dog fartøier herfra drevet etter hvalross og bjørn på den nordøstlige kyststrekning nordfor Danmarksstredet og da også innenfor territorialgrensen.

Fra Tromsødistriktet har derimot helt siden 1895 flere fartøier regelmessig deltatt.

Fangstutbyttet har som regel vært lønnende og enkelte år gitt betydelige overskudd.

Den største deltagelse er nu fra Ålesund og Søndmøre. Man hitsetter en oversikt over deltagelsen i selfangsten fra Ålesund. Alle de fartøier som nevnes her har selvfølgelig ikke hvert år vært innenfor territorialgrensen eller i land, men de har vært det i den utstrekning isforholdene eller fangstforholdene har tilsagt det.

I 1898 påbegyntes selfangsten fra Ålesund med seilkutterne «Minna», «Nils Li-aaen» og «Sleipner». Disse skib var ca. 40 br.tonns og hadde en besetning på 10 mann hver. Fangstfeltet var i mai og juni i Vesterisen fra 72° til 77° n. br., fangstfeltet i juli og august Spitsbergen, fangsten ca. 1000 dyr pr. skib og brutto utbytte ca. kr. 6 000,00 pr. skib.

År 1899 deltok 4 skib av samme størrelse som f. å. på samme sted og med samme fangstutbytte.

År 1900 deltok de samme 4 skib. 2 av skibene drev dette år fangst i Hvitehavet og Spitsbergen, de andre 2 i Vesterisen og på Grønlands østkyst. Fangstplassen under Grønland fra 73° n. br. til 75° 30' n. br. I juni gikk skibene under land for fangst av hvalross, sel, moskusokser, bjørn og laks. Fangstutbyttet for skibene som var under Grønland var ca. 1000 sel, 11 hvalross, 17 døde bjørner og 5 levende bjørner, samt 25 døde og 3 levende moskusokser på hvert av skibene, utbyttet ca. kr. 10 000,00 pr. skib.

År 1901 deltok 4 skib, fangstfeltet Vesterisen og Grønlandskysten. Fangstutbyttet blev dette år mindre enn foregående grunnet dårlig vær og uheldige isforhold. Det ene av skibene forliste i isen og sank og

et blev så beskadiget at det måtte vende hjem.

År 1902 deltok 3 skib, fangstfeltet Vesterisen fra 67° n. br. til 77° n. br. Utbyttet full fangst ca. 1200 dyr, utbyttet ca. kr. 10 000,00 på hvert av skibene.

År 1903 deltok 6 skib på ca. 40 br.-tonn hver, fangstfeltet Vesterisen og Grønland fra 67° n. br. til 77° n. br. Fangstutbyttet ca. 1200 dyr med et utbytte av ca. kr. 13 000,00 pr. skib.

År 1904 deltok 7 skib, fangstfeltet Vesterisen og Grønland, fangstutbyttet som forrige år.

År 1905 deltok 10 kuttere. Kutteren «Sleipner» hadde fått innsatt motor og var således det første fangstfartøi fra Ålesund med mekanisk drivkraft. Det største av samtlige skib var dette år 65 brutto reg.-tonn, fangstfeltet Vesterisen og Grønland, utbytte ca. kr. 12 000,00 pr. skib. Dette år forliste seilkutter «Idræt» i isen, mannskapet blev efter 16 døgns opphold på isen berget av den skotske hvalfanger «Skottia».

År 1906 deltok 13 skib, derav 2 motorskib, fangstfelt som forrige år fra 67° n. br. til 78° n. br., fangsten ca. 1000 sel med et utbytte av ca. kr. 8 000,00 pr. skib.

År 1907 deltok 19 skib, derav 3 motorskib, fangstfeltet Vesterisen, Grønland og Danmarksstredet. Fangsten for de fleste skib dette år var mindre god. Et fartøi forliste også dette år i isen. Dette år deltok for første gang fra Ålesund 2 skib på fangst-

feltet i Danmarksstredet mellom Grønland og Island på 63° n. br. til 67° n. br.

År 1908 deltok 20 skib, derav 3 dampkuttere, 4 motorkuttere, størrelse fra 30 til 80 brutto reg.tonn, besetningen fra 8 til 13 mann. Fangstfeltet Vesterisen, Grønland og Danskestredet; 4 skib deltok i fangsten i Danskestredet. Et skib overvintret dette år på Sabinøen på Grønlands østkyst på 74° 30' n. br. Gjennemsnittsfangsten dette år var ca. 900 dyr, utbyttet ca. kr. 9 000,00 pr. skib.

År 1909 deltok 21 skib, derav 4 dampkuttere og 4 motorkuttere. Fangstfeltet og utbyttet omtrent som forrige år. Dette år overvintret også et skib på Øst-Grønland.

År 1910 deltok 24 skib, derav 5 dampkuttere og 4 motorkuttere. Fangstfelt som foregående år, gjennemsnittsfangsten ca. 1300 dyr, utbyttet ca. kr. 13 000,00 pr. skib.

År 1911 deltok 28 skib, derav 9 dampkuttere og 5 motorkuttere. Fangstfeltet var Vesterisen, Grønlandskysten, Danskestredet og Grønlands vestkyst til 75° n. br. Gjennemsnittsfangsten var god for damp- og motorskib, ca. 2000 dyr pr. skib, utbyttet for disse var ca. kr. 20 000,00. 2 skib deltok dette år i hvalrossfangsten på Grønlands vestkyst med godt utbytte. 2 dampkuttere forliste i isen i Danskestredet.

År 1912 deltok 31 skib, derav 9 damp- og 7 motorkuttere, fangstfelt som f. å. Fangsten ca. 2000 dyr, utbyttet som forrige år pr. skib.

År 1913 deltok 24 damp- og 12 motorkuttere fra 50 til 150 reg.tonn, besetningen gjennemsnittlig 12 mann, fangstfelt som f.

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

å., fangsten ca. 900 dyr, utbyttet ca. kr. 10 000,00 pr. skib.

År 1914 deltok 27 damp- og 8 motor-
kuttere. Fangsten god, gjennomsnitt 2500
dyr. Dette år var det beste fangstår som
man har hatt fra Ålesund, idet der var gun-
stige isforhold dette år.

År 1915 deltok 34 damp- og 8 motor-
kuttere, fangsten var mindre enn f. å., ca.
1600 dyr pr. skib, fangstfeltet Vesterisen,
Grønlands østkyst og Danskestredet. Dette
år forliste et skib i Vesterisen.

År 1916 deltok 47 damp- og 11 motor-
kuttere, fangstfelt som f. å., fangst ca. 1500
dyr, utbyttet ca. kr. 90 000,00 pr. skib.

År 1917 deltok 54 damp- og 12 motor-
kuttere, fangstfelt som f. å., fangst ca. 1000
dyr, utbytte ca. kr. 50 000,00 pr. skib. Dette
år forliste 6 dampkuttere i Vesterisen med
mann og mus.

År 1918 deltok 54 damp- og 20 motor-
kuttere, fangstfelt som før, fangst ca. 1100
dyr, utbyttet ca. kr. 50 000,00 pr. skib.
Dette år forliste et skib.

År 1919 deltok 52 damp- og 19 motor-
kuttere, fangstfelter Vesterisen, Grønlands
østkyst, Danskestredet og Grønlands vest-
kyst, fangsten ca. 800 dyr, utbyttet ca. kr.
30 000,00 pr. skib.

År 1920 deltok 52 damp- og 19 motor-
kuttere, fangstfeltet som f. å., fangsten ca.
1700 dyr, utbyttet ca. kr. 60 000,00 pr. skib.
Dette år forliste 2 dampkuttere og 2 motor-
kuttere, hvor også folkene kom bort.

Angående de her anførte fangstutbytter
er disse beregnet efter rederienes innløsning

fra skibene av råproduktet, hvorfor prisene
på varen i foredlet stand til utskibning er
betraktelig høiere.

Som det vil ses, er der en sterk stig-
ning i deltagelsen, og man må ved bedøm-
melsen av de norske interesser på Grønland
ikke bortse fra, at alle muligheter neppe
hittil er utnyttet.

Nr. 45.

Skrivelse

fra Utenriksdepartementet til legasjonen i
Kjøbenhavn av 13de februar 1922.

Legasjonen i Kjøbenhavn.

I det av «Kommissionen for Ledelsen
af de geologiske og geografiske Undersøgel-
ser i Grønland» i 1921 utgitte verk «Grøn-
land i tohundraaret for Hans Egedes Lan-
ding» er der i bind I side 517 flg. gitt oplys-
ninger om opprettelse av det såkalte Thule
eller Kapp York distrikt, som skal strekke
sig fra 74° 30' og op til 79° nordlig bredde.

Det vilde være av interesse å få rede
på, om dette distrikt, hvis opprettelse angis
forberedt ved en på privat initiativ i 1909
etablert misjonsstasjon og den året efter av
Knud Rasmussen etablerte stasjon Thule,
formelt og reelt er inndradd under det dan-
ske koloniområde og isåfall: når og på hvil-
ken måte det er skjedd.

Jeg ber Legasjonen søke dette bragt på
det rene.

Ræstad.

F. Marstrander.

Nr. 46.

Innberetning

fra legasjonen i Kjøbenhavn av 22de februar
1922.

Det kgl. Utenriksdepartement,
Kristiania.

Jeg søkte igaar Utenriksministeriets
Generaldirektør, Kammerherre O. C. Scave-

nius, angående det i det kgl. Departements ovennevnte skrivelse¹ reiste spørsmål.

Han sa mig at stasjonene i det såkalte Thule eller Kapp York distrikt, som ligger på de i Departementets skrivelse angitte breddegrader, oprinnelig var et privat foretagende som stod i forbindelse med Knud Rasmussens opdagelsesreiser i Nord-Grønland. Såvidt jeg forstår, måtte Knud Rasmussen betraktes som eier av de heromhandlede stasjoner; men han har jo alltid hatt ved sin side en egen kommisjon av offisiøs art til bistand ved utrustningen av ekspedisjonene.

Nu er imidlertid Knud Rasmussens stasjoner, sa herr Scavenius, inndradd under den Kgl. Grønlandske Handel, om enn ikke alle detaljer med hensyn til overgangen enn er avgjort. Der foreligger derfor heller ikke ennå noen offentlig bekjentgjørelse angående dette forhold.

J. Irgens.

Nr. 47.

Innberetning

fra legasjonen i Kjøbenhavn av 22de februar 1922.

Fortrollg.

Herr Utenriksminister.

Jeg skal herved tillate mig ennå engang å komme tilbake til spørsmålet om Danmarks stilling likeoverfor det engelske forbehold i skrivelse av 6te september 1920 om å bli «consulted», såfremt den danske regjering noensinne skulde tenke på avhendelse av Grønland.

I samtalen med Generaldirektør O. C. Scavenius, som er referert i min annen skrivelse nr. 139 av idag, kom han nemlig av egen drift tilbake til dette spørsmål. Han forklarte mig at den engelske regjering oprinnelig hadde opstillet et krav på en forkjøpsrett, men den danske regjering hadde i en note av 20de juli 1920 bestemt vegret sig ved å inngå herpå; man hadde også gjort oppmerksom på at der under ingen omsten-

¹ (Se nr. 45 foran).

dighet vilde bli tale om å selge de grønlandske kolonier. Han ga mig anledning til å gjennomlese denne note; men man hadde ikke lyst til å levere noen gjenpart derav, da man under ingen omstendighet vilde samtykke i at noten inntokes i noe trykt norsk forelegg om saken.

På den britiske erklæring av 6te september 1920 hadde derimot Danmark aldri gitt noe svar, idet man betraktet det her foreliggende engelske forbehold om å bli «consulted» for å være ganske uten betydning.

Det var jo nemlig selvsagt, sa herr Scavenius, at såfremt det utenkelige tilfelle skulde opstå, at Danmark vilde tenke på å skille sig med Grønland, så måtte man jo på forhånd derom tale ikke blott med Storbritannia (og dets koloni Kanada) men også med Norge og Amerika og mulige andre makter som kunde tenkes å ha interesse i spørsmålet om hvem der besidder suvereniteten over Grønland.

Herr Utenriksministerens ærbødigste

J. Irgens.

Nr. 48.

Om muligheter for norsk foretagsomhet på Grønland.

Av **Gunnar Isachsen.**

Av min fremstilling av norske fangstmænds færder paa Grønland vil fremgaa hvilke interesser Norge har paa Grønlands vest- og østkyst.

Som muligheter for norsk foretagsomhet paa Grønlands vestkyst tør kanskje først nævnes de næringsveier hvorved de gamle norske kolonister (983—ca. 1450) væsentlig ernærte sig, nemlig fædrift, fiske og fangst i fjordene. Vesterbygden, øst for den nuværende koloni Godthaab, omfattet de inderste grener av de gamles Rangafjord og Lysufjord paa ca. 64½° n. br., og Østerbygden laa nordøst for den nuværende koloni Julianehaab paa

ca. 61° n. br. og ved de inderste armer av de gamles Isafjordr, Eiriksfjordr og Einarsfjordr. En mindre del av Østerbygden laa nærmere havet, ved fjordene øst for det nuværende Arsuk. Yttergrænserne i nord—syd for hele den gamle bebyggelse var 60 og 65° n. br., hvilket i Norge svarer til beliggenheten av f. eks. Kristiania og Stenkjær. I motsætning til Norge, hvor den varme atlantiske driftstrøm stryker langs vestkysten, gaar den grønlandske polarstrøm ned langs Grønlands østkyst og derpaa nordover langs dets vestkyst. Dette betinger naturligvis et langt kaldere klima ved Grønlands end ved vor vestkyst. Klimaet mildnes dog i nogen grad ved at vestkysten paa Grønland er solvendt, idet den har et sydøst-nordvestgaaende forløp, en omstændighet hvis heldige virkninger især viser sig inde ved bunden av de store, vidt forgrenede fjorder. Den bakenfor disse liggende 2—3000 m. høie indlandsis skjærmer til en viss grad for nord- og østenvind.

De gamle kolonister, som ofte hadde liten eller ingen forbindelse med utenverdenen, har selvfølgelig foruten fædrift ogsaa maattet drive sælfangst og fiske i fjordene, tildels ogsaa ute ved ytterkysten.

I vestkystens fjorder skal det være godt om laks og kveite, især blaakveite, og paa bankerne utenfor kysten findes den almindelige kveite, som her skal være særlig stor, op til en 200 kg. Amerikanere driver fiske her.

Den danske fiskerikonsulent mener at torskefiske «er saa godt som utelukket»¹ paa vestkysten; men norske fangstfolk, som er meningsberettigede, mener det motsatte. Bestyrer Hedegaard i Angmagalik, paa vel 66° n. br. paa østkysten, mener at der i dette distrikt «findes muligheter for et utbytterikt fiskeri». Norske fangstfolk er enige heri.

Trods sælfangst er en livsbetin-

gelse for grønlanderne, især paa den nordlige del av vestkysten, hvor der er litet torv, drives dette erhverv væsentlig kun til husbehov. Det er alene nordmænd som fanger hvalros i Davisstrædet og Baffinsbugten, hvorfra pene fangster har været hjembragt.

Fangst av den sjeldne grønlands-hval drives nu i Baffinsbugten kun av skotske hvalfangere, gjennemsnitlig av et par skiber om aaret, mens det bare er nordmænd som jager andre storhvaler.

At grønlanderne nedlægger alle de bjørner de kan, lar sig endda høre; men hvad der er værre er at den tidligere talrike renbestand ødelægges hensynsløst. Det er i det hele et gjennemgaaende træk hos eskimoere og grønlandere, at de dræper alt hvad de kommer over. Da rensdyrjagten i Sydgrønland foregaar om sommeren, da rensdyrene er drægtige, gaar jagten sørgelig ut over dyrebestanden.

Indsamling av egg og dun er en vigtig næringskilde for befolkningen, men den foregaar fuldstændig uten tanke paa fremtiden. Mens vi i Norge gjør alt for at beskytte fuglen saavel i som utenfor rugetiden, er det motsatte tilfældet hos grønlanderne.

Rævefangst er en god indtægtskilde for befolkningen. Anlæg av rævefarme vilde sikkerlig vise sig lønsomt.

Det er indlysende at den norske sæl- og hvalfangst i Davisstrædet og Baffinsbugten vilde kunne gi et ganske andet utbytte, hvis vore fangstfartøier kunde ha station iland paa vestkysten. Fartøierne vilde der ved under fangsten være kvit den masse materiel, salt og tomfater, som er nødvendig for en saadan bedrift, men som belemrer skibene under fangsten. Ved en landstation vilde produkterne kunne bli bedre behandlet og utnyttet. Nu da flensningen foregaar i aapen sjø, blir ikke alt paa dyret utnyttet som det kunde og burde. For den indfødte befolkning vilde desuten anledningen til at faa rikelig med hvalkjøtt f. eks., være en ren velsignelse.

For eventuelt torskefiske vil station iland være en nødvendighet for fiskens til-

¹ Betænkning avgivet av det i december maa-
ned 1920 nedsatte utvalg til drøftelse av de
grønlandske anliggender, Kjøbenhavn 1921,
side 19.

beredelse. Som følge av det for en saadan bedrift heldige klima — der findes saaledes næsten ikke fluer — er der grund til at anta at fisk tilberedt her vilde bli av særlig fin kvalitet. Kaptein Johan Olsen, der kjenner fiskebedriften i vort land som faa og ogsaa fangst og fiskeforhold paa Grønlands vestkyst, uttalte til mig, at fik han bare drive fiske fra land paa Grønland, skulde han bli en rik mand paa 5 aar og dertil gjøre befolkningen omkring velstaaende.

Danske geologer, som har undersøkt Grønlands vestkyst, mener at der her ikke er, og heller ingen utsigt er til at finde, drivverdige mineraler. En isolert, men ikke betydelig forekomst av kryolit ved Ivigtut paa ca. 61° n. br. har været drevet i aarrækker. Det var den danske stat som startet driften, der først gav overskud efterat brytningen blev overtat av et privat selskap. De avgifter dette selskap nu betaler til statskassen, bærer for tiden hele Grønlands kulturelle budget. Prøvedrift av kobber har ogsaa været gjort sammesteds. En grafitforekomst ved Amitsok, nær Kap Farvel, utnyttes av A/S Grønlandsk Minedrift.

Kul forekommer paa Disko, Nugsuakhalvøen og Hareøen. Disse forekomster er hittil utnyttet kun for kolonierne. Paa Hareøen har norske fangstmænd ogsaa komplettert sin kulbeholdning.

Ikke saa faa norske dampere er beskæftiget med fragtfart paa Grønlands vestkyst.

Fra enkelte danske hold næres der forhaabninger om utnyttelse av den grønlandske vandkraft.

Paa Grønlands østkyst er der hittil litet undersøkt som denne er, hverken fundet kul eller nogen forekomst av drivverdige metaller eller mineraler.

Mulighetene for fiske paa den sydlige del av østkysten, op til 66° n. br., er nævnt ovenfor. Paa denne del av kysten og nor-

denfor, helt op til 77° n. br., har nordmænd fundet laks, hvorav leilighetsvis pene fangster til skibsbehov er gjort hist og her. Laksens gjennomsnittsstørrelse har været en 2—3 kg.

Øvrige muligheter for norsk foretag-somhet paa Grønlands østkyst vil fremgaa av forannævnte fremstilling og omfatter fangst av ulv, ræv, ren, polarokse og hare, sæl og bjørn.

Selv om disse muligheter for tiden kan synes smaa, er det ingen som kan vite hvilken betydning Grønland fremtidig vil kunne faa for os. Vi ser jo i vor tid at selv polarlandene, med fremtiden for øie, mer og mer trækkes ind i landenes interessesfære.

Som følge av den etablerede monopolisering av handelen paa Grønland og landets avsperring, er enhver utnyttelse av landets muligheter umuliggjort, i al fald for andre end dansker. De indfødte selv magter det nemlig ikke. Trods al opblanding er allikevel det eskimoiske blod det overveiende hos grønlænderne. Og et særkjende for eskimoerne er at de ikke tænker paa fremtiden, de sørger kun for dagens behov. Med hensyn paa foretag-somhet og handlekraft staar grønlænderne vistnok endog tilbake for de ublandede, rene eskimoere, hvilket nok for en del turde kunne ansees som en følge av handelsmonopolet og avsperringen.

For nordmænd og for mange dansker synes det at være indlysende at danskerne ikke har kunnet utnytte de muligheter der er for foretagsomhet paa Grønland. Uten nærmere her at paavise grundene til de i saa henseende ved danskerne opnaadde smaa, i mange retninger negative resultater, synes det berettiget at tro at utnyttelsen av Grønlands muligheter burde og skulde være en opgave netop for Norge, hvis sjøfolk, fangstfolk og fiskere staar blandt de første i verden, og hvis polarforskning og havforskning er ledende. At Grønland blev opdaget og kolonisert av nordmænd og fra gammel tid av har været en del av Noregsveldi, skulde ikke gjøre vor forpligtelse til at ta fat mindre.

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

Nr. 49.

Skrivelse

fra Utenriksdepartementet til legasjonen i
Kjøbenhavn av 20de mai 1922.

Jeg ber legasjonen tilstille det danske
utenriksministerium en note i følgende ret-
ning:

I skrivelse av 2den november f. å. til
den danske minister i Kristiania fremholdt
den norske utenriksminister, foranlediget
ved notifikasjonen om det danske innenriks-
ministeriums bekjentgjørelse av 10de mai
s. å. om, at hele Grønland herefter var
inndradd under de danske kolonier og sta-
sjoner og den danske styrelse av Grønland,
at den norske regjering ikke har anerkjent
og ikke kann gå med på å anerkjenne en
utvidelse av dansk suverenitet over Grøn-
land, som vil medføre en tilsvarende utvi-
delse av det danske monopol til fortren-
gel for den næringsvirksomhet, særlig fangst
og fiske, som nordmenn hittil, ubestridt, har
utøvet i de pågjeldende deler av Grønland
og grønlandske farvann.

Den norske regjering er senere blitt be-
kjent med at følgende strekninger på Grøn-
land utenfor det oprindelige koloniområde
(vestkysten fra 60 til 73° n. br.) før be-
kjentgjørelsen av 10de mai 1921, men uten
at det nøiaktige tidspunkt har kunnet bringe
på det rene, skal være inndradd under
dansk styrelse, nemlig

1. Angmagssalikdistriktet på østkysten,
visstnok mellom 65½ og 66½° n. br.;
2. vestkysten fra 73° til 74° 30' n. br.

Den norske regjering, som ikke har
mottatt noen notifikasjon i den anledning,
finner av hensyn til Norges interesser ikke
å kunne undlate å meddele den kgl. danske
regjering, at den må ta ethvert forbehold
med hensyn til den folkerettslige gyldighet
overfor Norge av således foretatte utvidel-
ser av dansk koloniområde på Grønland.

Nr. 50.

Utdrag av innberetning

fra legasjonen i Kjøbenhavn av 24de mai
1922.

Fortrolig.

Utenriksdepartementet,

Kristiania.

Hvad angår Grønlandsspør-
målets hovedpunkt uttalte han,¹ at der fra
dansk side ikke kunde gjøres noen lemp-
ning med hensyn til anerkjennelsen av den
danske overhøihetsrett, men at man natur-
ligvis fra dansk side var villig til å søke
å få en ordning istand med hensyn til de
underordnede spørsmål av vesentlig prak-
tisk betydning.

Det gledet ham forøvrig å kunne si, at
kontroversen i Grønlandsspørsmålet ikke på
noen måte hadde innvirket på det gode for-
hold til Norge fra dansk side i sin almin-
delighet.

Emil Huitfeldt.

Nr. 51.

Skrivelse

fra Andr. Aagaard m. fl. til Utenriksdepar-
tementet av 1ste juni 1922.

Fortrolig.

Til

Det kgl. utenriksdepartement.

Man tillater sig herved å meddele at
undertegnede idag har innsendt til Stortin-
gets utenrikskomité følgende forestilling i
anledning av Grønlandsspørsmålet:

«Ifølge Utenriksdepartementets medde-
lelse til pressen av 3dje november 1921 har
det danske utenriksministerium den 10de
mai 1921 utferdiget en bekjentgjørelse om
at hele Grønland herefter er inndradd un-

¹ Den danske utenriksminister, under en sam-
tale med minister Huitfeldt 24de mai 1922.

der de danske kolonier og stasjoner og den danske styrelse av Grønland.

I svar på denne skrivelse har Utenriksdepartementet i skrivelse av 2den november 1921 meddelt den danske minister at den norske regjering ikke har anerkjent og ikke kann anerkjenne en utvidelse av dansk suverenitet over Grønland, som vil medføre en tilsvarende utvidelse av det danske monopol til fortrenghet for den næringsvirksomhet, særlig fangst og fiske, som nordmenn hittil ubestritt har utøvet i de pågjeldende deler av Grønland og grønlandske farvann.

Av den norske regjerings svar synes å fremgå at vi nu skulde være villig til å anerkjenne dansk suverenitet over Dansk Grønland og muligens endog mer.

Da Norge aldri tidligere har gitt sitt uttrykkelige samtykke til Grønlands adskillelse fra Norge eller avståelse til Danmark, og heller aldri formelig har anerkjent dansk suverenitet over Grønland eller deler av dette gamle norske land, bør ikke det danske krav på utvidelse av herredømmet nu drive Norge til en sådan vilkårsløs opgivelse av gammel rett. Norge har en historisk tradisjon å oprettholde, og vårt folk har utvilsomt særegne betingelser for å kunne delta i arbeidet med Grønlands utvikling til gagn for dets befolkning. Det er i så henseende tilstrekkelig å vise til hvad Norge og nordmenn har vært for Island, hvis næringsveier og samferdselsmidler i høi grad er fremmet ved norsk innsikt og hjelp, ikke minst i de siste 100 år.

At Danmark, som skjedd nu, henven-der sig til Norge bør føre til at vårt land oppgir den passive holdning det hittil har inntatt i det grønlandske spørsmål. Det gode forhold i Norden krever at dette gamle spørsmål nu blir ordnet. Kunde man finne en løsning som ikke, ved konsesjoner o. l., har karakteren av kjøp og salg, og som kunde tilfredsstille de interesserte parter, vilde målet være nådd. Og løsningen ligger nær for hånden: Norge erklærer sig villig til å anerkjenne Danmarks suverenitet over Grønland, mot at Norge får samme rett for

sine undersåtter på Grønland som danskene ifølge Spitsbergentraktaten får på Spitsbergen. Norge må selvfølgelig skaffe sig garantier mot at Grønland skulde kunne avhendes til en fremmed makt, og mot at nordmenn hindres i sin virksomhet i landet. Såfremt Danmark noen gang vil opgi herredømmet over Grønland, må det være en selvgitt betingelse at Norge i dette tilfelle trer inn i sin fulle gamle rett. Norge bør eventuelt heller ikke motsette sig, men tvertimot arbeide for at gamle norske land som Island og Færøene for sine undersåtter får samme rettigheter på Grønland som nordmennene. For å knytte Norges fortid og fremtid sammen, bør dette endog være et ledd i vårt nasjonale program.

Den løsning vi her har tillatt oss å peke på, synes oss å vareta både nasjonale og nordiske interesser, og vi tør henstille at den blir tatt under alvorlig overveielse.

Andr. Aagaard. Pøter S. Brandal.

Edv. Bull. G. Isachsen. Halvdan Koht.

Kai Møller. C. Robertson.

Dr. O. J. Skattum.

O. Solberg. P. R. Sollid.»

Nr. 52.

Betenkning

avgitt av professor M. H. Lie 26de juni 1922.

Til

Det kgl. utenriksdepartement.

I. Bilandene før 1814.

Rettsgrunnlaget for den dansk-norske forening dannet bebindelsen i Bergen av 1450, inngått av de to lands riksråd. Den fastslo full likestillethet mellem de to riker, — intet av dem skulde «være den annens overmann», som det uttrykkelig blev sagt i dette unionsdokument.

Der er noen uklarhet om hvorvidt dette grunnforhold endredes i tidsrummet 1536—1661, således at Norge sank ned til stilling som «lydrike» under Danmark. Sik-

kerf og uomtvistet er det, at fra enevoldsmaktens innførelse i Norge (1661) forelå en forening mellom to selvstendige kongeriker under en felles konge. Den eneste rettslige fortrinnsstilling for Danmark var, at den danske hovedstad var regjeringens sete, jfr. Kongeloven av 1665, artikkel 23. Ved adskillelsen i 1814 var Norge et særskilt stats-samfund, et selvstendig folkerettslig retts-subjekt.

Nærmere utvikling herav anser jeg overflødig, da der praktisk talt råder enighet herom blandt nordiske videnskapsmenn. Jeg henviser til:

Aschehoug: Norges og Danmarks statsforfatning inntil 1814, (1886), side 577—588.

Aubert: Norges folkerettslige stilling (1897), 45—6.

Aall og Gjelsvik: Die Norwegisch-Schwedische Union (1912) §§ 1—3.

Stemann: Den danske Retshistorie (1871), 65.

Edv. Holm: Danmark-Norges Historie, 1660—1720, I, (1885), 71—2.

Matzen: Tidsskrift for Retsvidenskab XIV (1900), 66—72.

K. Berlin: Statsvetenskaplig Tidsskrift XVI (1913), 72—4.

Rydin: Föreningen mellan Sverige och Norge (1863), 1—6.

Bilandenes rettslige stilling i dette tidsrum var bestemt av deres statsrettslige tilknytning til det norske kongerike. De var bestanddeler av dette rike, ikke av Danmark. Den helstatspolitikk som i foreningens siste årtier førte til, at bilandene og særlig Grønland administrativt knyttes nærmere til København var et utslag av de da rådende handelspolitiske synsmåter. Fredrik IV, som interesserte sig særlig for Grønland, søkte å holde oppe det i 1721 stiftede handelskompani og gikk endog så vidt, at han påla en skatt i Danmark og Norge med dette mål for øie. Omlegningen av «handelen på de nordlige egner» på monopolartet grunn gjaldt i samme grad Finnmark som de egentlige biland. Dette blev

og måtte bli uten betydning for disse lands almindelige rettslige stilling. Statsrettslig som folkerettslig lå de gjennom hele tidsrummet under norsk, ikke under dansk høihetsrett, jfr. Matzen i Tidsskrift for Retsvidenskab XIV, side 70—71: «Den i henhold til suverenitetsaktene utstedte felles grunnlov, Kongeloven, anerkjente uttrykkelig tilværelsen av de to kongeriker Danmark og Norge, såvelsom deres forening under den felles eneveldige arvekonge, og begge disse grunnlovsbestemte kjennsegninger kunde da intet administrativt felleskap og ingen formell tilsidesettelse av Norges rikes likeberettigede stilling i benevnelser og symboler m. m. opheve eller tilintetgjøre.»

I sin håndbok fra 1822, bind I, 38—42, påviser Ørsted, at det er den norske lovgivning og da først og fremst lovbooken av 1687 (den danske er av 1683) som gjelder på Island ved siden av særlige islandske rettsbud; se også A. W. Scheel: Privatrettens almindelige Del I (1866), side 98.

I. E. Larsen: Samlede Skrifter I—III (1845—55), side 18:

«Island og Færøene henhørte til kongeriket Norge, men blev uttrykkelig forbeholdt Danmark ved fredstraktaten 14de januar 1814 § 4,» og side 218: «Kongen nødtes i 1814 til å avstå Norge, men beholdt tilbake Norges gamle forbundsland Island.»

Edv. Holm: Danmark-Norges Historie (1660—1720), I (1885), 71—79, 234—244.

II (1886), 34—55, 471—475.

Edv. Holm: Danmark-Norges Historie (1720—1814), I (1891), 426—434, 435—438:

«Handelen på Grønland, der hørte under den norske Krone.»

II (1894), 503—507.

V (1906), 502—504.

VI (1907), 162—164, 462—471.

Edv. Holm: Danmarks Riges Historie, bind V, 117 og 420.

Matzen: Den danske Statsforfatningsret, I (1910), side 28:

«Island, Færøene og Grønland var oprinnelig norske lydland; men etter Norges forening med Danmark løsnedes deres forbindelse med det førstnevnte rike dog i tidens løp, således at det etterhånden måtte stille sig tvilsomt, om de statsrettslig lenger kunde betraktes som henhørende til samme, en tvil der også har funnet uttrykk i avfattelsen av fredstraktaten 14de januar 1814 § 4, ifølge hvilken de nevnte landsdeler med kongeriket Norges avståelse forbeholdtes Danmarks krone.»

På norsk hold har der aldri rådet den ringeste tvil om at bilandene den hele tid er utelukkende norske. Dokumentasjon herfor er upåkrevet.

II. Begivenhetene i 1814 og de norske biland.

Ved Kiel-traktatens artikkel 4 overdro Fredrik VI Kongeriket Norge med alle dets innbyggere, byer, havner, festninger, landsbyer, øer og tilliggelser til den svenske konge, dog Grønland, Færøene og Island ikke innbefattet.

Selv om denne «fredstraktat» antas inngått av den felles dansk-norske konge — begge kongeriker var i krig med Sverige — er den uten rettsgyldighet overfor Norge og det norske folk. I en avhandling om den svensk-norske union i «Die Zukunft» for 1894, side 295, sier Getz: «Kieltraktaten møtte uvilje i Norge allerede av den grunn, at den var en krenkelse av folkeretten. En suveren som hersker bare over ett rike, er uten tvil uberettiget til å avstå dette på rettsgyldig måte; han kann alene for sitt vedkommende frasi sig sine rettigheter over det. I så henseende kann det ingen forskjell gjøre, at den samme suveren også er konge i et annet land, når disse to land er selvstendige stater. Men dette var nettop Norges og Danmarks rettslige stilling, om enn de to staters institusjoner under den autoritative regjeringsform mange ganger var

smeltet sammen» — se også Aall—Gjelsvik §§ 10—11.

Det norske folk fastholdt gjennom begivenhetene i 1814 uavkortet og konsekvent, at Kiel-traktaten var uten rettsgyldighet for Norge. Dette var selve grunnlaget for norske statsmyndigheters opptreden overfor andre stater, også Danmark. Den særlige forbindelse som hadde bestått mellom de to land, bragtes ved Kiel-traktaten til ophør. Danmark og Norge fremtrådte som to helt adskilte stats- og folkerettslige enheter, selvfølgelig i den skikkelse og i det omfang som hver av dem hadde bestått i innen foreningen. Dermed er gitt at de norske biland rettslig fulgte og ene kunde følge moderlandet, ikke Danmark. Forbeholdet i Kiel-traktatens artikkel 4 overfor den svenske konge var uten rettslig virkning for Norge hvorledes man enn oppfatter de hensikter og forutsetninger som lå bakom forhandlingene og de dertil knyttede svenske og danske statsakter.

Selv om Fredrik VI måtte anses berettiget til å frasi sig sine rettigheter over det ene kongerike for å redde det annet, var han helt uberettiget til å benytte anledningen til å utskille noen del av det fratratte rike og henlegge de således utskilte land under det annet rike. Om Kiel-traktaten på dette punkt oppfattes således, at svensk statsmyndighet intet hadde derimot å innvende, kanskje som et samtykke fra svensk side til denne sønderlemmelse, var dette uten enhver betydning for Norges rett til sine biland i kraft av rikets karakter av selvstendig og udelelig statsorganisme. Som norsk konge var Fredrik VI uberettiget hertil ifølge Kongelovens artikkel 19 og 20. Der forelå ikke en skygge av folkerettslig nødvendighet for en sådan sønderlemmelse av den statsorganisme han i samme moment frasa sig sine rettigheter til, jfr. Holck: Den danske Statsforfatningsret I (1869), side 123: «Efter Kongeloven av 1665 artikkel 19, jfr. artikkel 27, skulde kongerikene Danmark og Norge samt alle de dertil hørende provinser og land, såvel som alt, hvad kongene enten dengang med

sær eieres rett besat, eller som derefter av ham eller hans efterkommere vantes ved sverdet, ved arv eller noen annen lovlig titel og middel, være og bli uskiftet og udelt under en envolds-arvekonge. Denne bestemmelse kunde iøvrig kun antas å sikte til vilkårlige delinger og avhendelser, være sig i kongens levende live eller etter hans død, jfr. artikkel 20, og ikke til de avstæelser til fremmede makter, som kongen ved omstendighetenes tvang og hensynet til det heles vel kunde se sig nødsaget til å innrømme, jfr. I. E. Larsen: Samlede Skrifter I, 2, side 18—19.»

Må disposisjonen således oppfattes som en dansk statsakt, er det gitt, at denne vilkårlige utskillelse av visse deler av det norske rike til fordel for den danske krone måtte forbli uten rettsvirkning for Norge og det norske folk.

Dette var man da også klar over i Norge. Samtidig som man erkjente at oppløsningen av den sekelgamle forbindelse med Danmark gjorde visse forhandlinger med dette lands myndigheter nødvendig — det måtte komme til et oppgjør med Danmark i anledning av adskillelsen — var man på det rene med at Kiel-traktaten ikke på noe punkt var rettslig bestemmende for dette «oppgjør».

Den 16de november 1814 fattet det overordentlige storting følgende beslutning: «Opgjørelsen med Danmark overlates riktigst ene til Hans Majestet, og hvorunder i særdeleshet måtte tas hensyn til Norges rett til Island, Grønland og Færøene, som norske kolonier, såvelsom dets andel i andre offentlige inntekter, der er bekoftet for Norges og Danmarks felles penger, og endelig at der tas hensyn til utleveringen av de offentlige dokumenter, karter og videre som vedkommer Norge, hvilke siste ønskedes å måtte bli opbevart på vedkommende steder i Norge.»

Der er intet i begivenhetene i 1814, som kann tjene som folkerettslig hjemmel for den danske krone til de norske biland. Som følge av den politiske situasjon savnet

norske myndigheter makt til å forhindre, at disse land unddroges norsk høihetsrett.

III. Bilandene etter 1814.

1. Grunnsetningen om folkenes selvbestemmelsesrett har for Islands og Færøenes vedkommende bragt saken i en annen stilling enn for 100 år siden. Der er ikke grunn til her å gå nærmere inn på dette. Den måte disse gamle norske biland blev skilt fra Norge på, har nu alene historisk interesse. Den dansk-islandske forbundslov av 30te november 1918 hviler på erkjennelse av det islandske folks fulle, uavkortede selvstendighet. Forbundsloven som innstiftet en ren personalunion mellem de to land, blev samme år stadfestet ved folkeavstemning på Island.

2. Innen de grønlandske kolonier har lignende momenter av nasjonal, almenpolitisk natur ikke gjort sig gjeldende. Grunnlaget for koloniens rettslige stilling er for såvidt uforandret. De danske statsmyndigheters disposisjon i 1814 over disse kolonier involverte en krenkelse av Norges rettigheter, var folkerettslig urett overfor Norge.

Det faktiske høihetsforhold, som dermed etablertes til fordel for Danmark gjaldt alene kolonier innen den 60 og 73 breddegrad, jfr. forordningen av 18de mars 1776 og min uttalelse til det ærede departement av 23de januar 1922, se også Matzens statsforfatningsrett I, side 32: «Grensen mellem Jylland og Slesvig er den danske stats eneste landgrense, når bortses fra det mulige spørsmål om en sådan, som kann opstå i henseende til de danske besiddelser i Grønland. Disses avgrensning er ikke traktatmessig bestemt, men den blir å foreta etter hensynet til det område, som på folkerettslig gyldig måte er tatt i besiddelse av den danske stat, idet selve bemerkningen er den kjennsgjering hvorpå Danmarks adkomst til det nevnte land hviler; jfr. uttalelsene i forbud 18de mars 1776 angående de grønlandske koloniers daværende

utstrekning fra 60de til 73de breddegrad; konsesjon 7de juni 1863 i Dep. Tid. s. å. side 559 flg.; bekjentgjørelse nr. 194 10de oktober 1894.» Hertil slutter Berlin sig i sin fremstilling av dansk statsforfatningsrett fra 1916, I, side 81.

De to danske forfattere synes å gå ut fra at de grønlandske kolonier allerede i 1776 underlæs Danmark. Der er dog intet som tyder på at noen sådan forandring på det tidspunkt skjedde i koloniernes almindelige rettslige stilling — en forandring som iøvrig vilde ha vært i åpen strid med kongelovens artikkel 19 og 20.

Men enten forandringen i koloniernes rettslige stilling må regnes fra 1776 eller fra 1814, kann den blotte bemektigelse ikke avgi tilstrekkelig folkerettslig hjemmel, hvor det gjelder landstrekninger som ikke er terra nullius, men på det tidspunkt, da bemektigelsen skjer, ligger under en annen stats høihetsrett, jfr. Matzen: Folkeretten, side 64: «Erhvervelse av kolonier kann være en likefrem inntagelse av ubebodde eller dog herreløse strekninger; selv om vedkommende land var bebodd av uciviliserte innfødte, der stod under et herredømme, har de civiliserte stater dog i eldre tid ikke respektert denne rett, men ansett landet som herreløst og derfor som gjenstand for bemektigelse.»

Privatrettens regler om rettserhverv ved hevd eller om rettigheters ophør ved foreldelse har ingen anvendelse i folkerettslige forhold. Det er en grunnforestilling i den mellemløse rett, at en urett, som det ikke er gjort godt for, ikke ophører å være urett, hvor lang tid der enn forløper siden det folkerettslige delikt blev begått.

I en note av 30te oktober 1844 uttaler den amerikanske utenriksminister: «There is no statute of limitation as to international claims, nor is there any presumption of payment or settlement from the lapse of twenty years. Governments are presumed to be always ready to do justice, and whether a claim be a day or a century old, so that is well founded, every principle of natural equity, of sound morals, requires it

to be paid.»¹ — Moore: International Law Digest IV (1906), side 1009.

Denne grunnforestilling står i sammenheng med visse eiendommeligheter ved rettens pleie i mellemløse forhold. Rettigheter kann ikke håndheves på den trygge og regulære vis som innen den nasjonale rett. Anvendelsen av de veier og midler som folkeretten hittil har gitt anvisning på er så bestemt av politiske forhold og hensyn, at folkerettslige rettigheters eksistens ikke er eller kann være betinget av, at de gjøres gjeldende innen et visst tidsrum. Maktforholdet mellom de interesserte stater kann for lange tider utelukke enhver ankyndning til påtale. Folkerettens stilling til de her berørte spørsmål gir, som man vil se, en viss beskyttelse for den svakere part.

Noe annet er, at særlige omstendigheter i det enkelte tilfelle kann gi grunn til den opfatning, at et utilfredsstillet folkerettslig krav er frafalt av de myndigheter i vedkommende stat, som dertil er berettiget, jfr. Oppenheim: International Law I (1920) §§ 247 og 490.

Gyldig frafallelse vil som regel ikke foreligge, medmindre der herom er inngått en uttrykkelig avtale mellom de interesserte stater, enten i særskilt overenskomst eller i forbindelse med oppgjør av annet mellemløse.

Dette vil dog i noen grad avhenge av de forskjellige forholds særlige natur.

Hvor det gjelder krav i henhold til gamle avtaler, kann lange tiders passivitet bli å opfatte som rettslig bindende renunsiasjon. Også i disse tilfelle må særlige momenter virke inn. Således ved Norges krav på innløsning av Shetland og Orkenøene i henhold til pantsettelsene av 1468—69. Reklamasjon overfor den britiske

¹ Oversettelse: «Der gjelder ingen preskripsjonsregel for mellemløse krav, og der er heller ikke noen presumsjon for oppfyllelse eller oppgjør etter tyve års forløp. Regjeringene forutsettes alltid å være rede til å gjøre rett, og hvad enten et velgrunnet krav er én dag eller hundre år gammelt vil det — efter ethvert princip for naturlig billighet og sund moral — måtte oppfylles.»

regjering er foretatt så sent som i det 17de århundre, jfr. Kristian den fjerdes forslag til håndfestning på herredagen 1606. Den skarpere utformning av suverenitets-idéen i nyere tid vilde, efter min mening allerede stå i veien for krav på innløsning. De svensk-tyske forhandlinger i anledning av Wismars pantsettelse er i denne forbindelse oplysende. Mecklenburg-Schwerin fikk i 1803 pant i byen på 100 år. Fra tysk side stilledes krav om, at Sverige skulde frafalle sin rett til innløsning i kraft av det hundre-årige pantedokument. I den kgl. proposisjon til riksdagen av 1903 (nr. 75) uttales: «Pantsettelsesformen, i steden for direkte salg, valgtes ikke minst av hensyn til den almindelige stemning i Sverige. Forholdet er nu hundre år efter uten tvil sådant, at selv om Sverige kunde stille pantesummen ca. 96 millioner kroner, til forføining og om innløsning ellers var mulig, vilde en almen opinion i vårt land gjøre sig gjeldende imot en sådan behandling av et folk av annen nasjonalitet. — Man kan ikke være i tvil om, hvad Sveriges plikt byr, innen 100 år efter pantsettelsen er utrunnet, nemlig i en formelig akt å avstå fra sin rett til innløsning og ellers fjerne alle hindringer for det gamle rikslens fullstendige innlemmelse i det land det nu tilhører.»

Denne frafallelse fullbyrdes ved to særskilte konvensjoner, den ene med Mecklenburg-Schwerin, den annen med Det Tyske Rike, begge av 20de januar 1903.

Krav som har sin grunn i en rettskrenkelse, står gjennom tidene inntil satisfaksjon ydes eller den krenkede stat på utvetydig måte frafaller sin rett til reklamasjon.

Versailles-traktatens fastsettelse av Det Tyske Rikes grenser hviler på denne opfatning. Om Elsass-Lothringen uttales: «Les Hautes Parties Contractantes, ayant reconnu l'obligation morale de réparer le tort fait par l'Allemagne en 1871, tant au droit de la France qu'à la volonté des populations d'Alsace et de Lorraine, séparées de leur Patrie malgré la protestation solennelle de

leurs représentants à l'Assemblée de Bordeaux, sent d'accord — — —».¹

Ved bestemmelse i traktatens 3dje del, åttende seksjon, ydes satisfaksjon for den sekelgamle urett mot det polske folk. Den tolvte seksjon fastsetter grensen mellom Tyskland og Danmark på grunnlag av fri folkeavstemning.

I disse tilfelle hadde dog Tyskland full formell hjemmel (eldre fredstraktater) på disse landstrekninger.

De krav som måtte tilkomme Danmark som følge av, at traktat av 10de oktober 1878 mellom Tyskland og Østerrike ophevet artikkel 5 i Prag-traktaten av 1866, hvorved grensen mot Danmark blev gjort avhengig av folkeavstemning i Slesvig, blev uttrykkelig frafalt ved den dansk-tyske konvensjon av 11te januar 1907. Hermed har, sier Matzen (1, side 31), Danmark for sitt vedkommende anerkjent gyldigheten av overenskomsten av 1878.

Den engelsk-irske overenskomst av 1921 søker å gjøre god igjen århundrers urett mot det irske folk. Den yngste formelle hjemmel for Englands overherredømme var det unionsdokument, som det irske parlament vedtok i 1801.

Ennmere ubetinget gjelder det, at frafallelsen, reklamasjonsrettens bortfall, må gi sig et yttre uomtvistelig uttrykk, hvor der foreligger åpenbare folkerettsbrudd.

Rettsgrunnlaget for forbindelsen mellom Finland og Russland var den hele tid tsar Alexanders tilsagn til det finske folk i Borgå 1809. Herom henvises til Getz: Det statsrettslige forhold mellom Finland og Russland (1900) og uttalelser av åtte folkeretskyndige av forskjellig nasjonalitet: «Finland et Russie — Délibérations internationales de Londres», 1910.

¹ Oversettelse: «De høie kontraherende parter, som anerkjenner den moralske forpliktelse til å bête den urett som blev gjort av Tyskland i 1871 både mot Frankrikes rettigheter og mot ønskene hos Elsass-Lothringens befolkning som blev skilt fra sitt fedreland til trots for den høitidelige protest fra deres representanter ved forsamlingen i Bordeaux, er enig om — — —».

På grunnlag av avståelser fra innfødte høvdinger satte England sig i 1823 i besiddelse av visse deler av Afrikas østkyst ved Delagoabukten. Portugal anså dette for en krenkelse av sine rettigheter i de egner. Denne tvist henstod uløst til 1875, da den ved voldgift av den franske president avgjordes til fordel for Portugal. I begrunnelsen heter det bl. a.: «Attendu que si l'affaiblissement accidentel de l'autorité Portugaise dans ces parages a pu, en 1823, induire en erreur le Capitaine Owen et lui faire considérer de bonne foi comme réellement indépendants de la Couronne de Portugal les chefs indigènes des territoires aujourd'hui contestés, les actes par lui conclus avec ces chefs n'en étaient pas moins contraires aux droits de Portugal».¹ (Moore: Arbitrations, V, 4984.)

Innlemmelsen av Bosnia og Herzegovina i det østerriksk-ungarske dobbeltmonarki (1908) var en åpen krenkelse av Berlin-traktaten av 1878. Tyrkiets krav i den anledning ordnedes ved en særskilt overenskomst det følgende år. Østerrik-Ungarn gav avkall på sine rettigheter over Novi Bazar og betalte 2½ million tyrkiske pund som en slags opreisning mot at Tyrkiet uttrykkelig (d'une façon expresse) anerkjente den nye tingenes tilstand i Bosnia og Herzegovina, jfr. traktat av 26de februar 1909.

Anneksjonens betydning for dobbeltmonarkiets forhold til de slaviske folk og da især det serbiske er det ikke nødvendig å dvele nærmere ved.

De Forenede Staters forhold under Panamarevolusjonen i 1903 oppfattedes av Kolumbia som et direkte folkerettsbrudd. Konflikten har stått uopgjort inntil den i år inngåtte traktat, hvorved Statene har fått gjort

op denne sak mot å betale Kolumbia 25 millioner dollars.

3. Har norske statsmyndigheter på utvetydig vis frafalt Norges rett til å reklamere i anledning av at landet i 1814 på urettsvis måte skiltes fra sine kolonier?

Ifølge artikkel 5 i handels- og sjefarts-traktaten med Danmark av 21de november 1826 er «de to kontraherende parters respektive kolonier, deri innbefattet fra Danmarks side Grønland, Island og Færøene, særskilt undtatt fra bestemmelsene i de fire foregående artikler» (om gjensidighet for de to lands skib og om deres innbyrdes varebytte).

Denne traktat tok selvsagt ikke standpunkt til det her reiste spørsmål. For på tilfredsstillende måte å få ordnet landenes handels- og sjefartsforhold bygget den på de faktiske tilstander, som på den tid rådet. Noen rettslig anerkjennelse av denne tilstand, noen frafallelse av folkerettslige krav, som ligger utenfor traktatens ramme er hermed ikke skjedd.

Det samme gjelder deklarasjonen av 18de juni 1856 om full gjensidighet i behandling av de to lands fartøier, også i islandske og færøiske havner.

Tvilsommere stiller det sig om kravet på bilandene er frafalt i forbindelse med det opgjør med Danmark, som fikk sitt uttrykk i konvensjonen av 1ste september 1819 og Stortingets beslutninger den 29de mai og 24de juli 1821.

I formen gir konvensjonen av 1819 sig ut for å gjennomføre Danmarks krav i kraft av artikkel VI i Kiel-traktaten, hvor den svenske konge i sin egenskap av «Norges suveren» anerkjente sin forpliktelse til å dekke en forholdsmessig del av den felles dansk-norske statsgjeld.

I virkeligheten har konvensjonen intet med Kiel-traktaten å gjøre. Denne vinner derved ingen anerkjennelse av norske statsmyndigheter direkte eller indirekte. Dette fremgår klart av Stortingets holdning gjennom alle sakens stadier. Likeså av Karl Johans opptreden i egenskap av norsk konstitusjonel fyrste, se bl. a. reskriptet av 12te

¹ Oversettelse: «Selv om den tilfeldige svekkelse av Portugals autoritet i disse egner i 1823 har kunnet bringe kaptein Owen i villfarelse og fått ham til i god tro å anse de innfødte høvdinger i de idag omtvistede områder som virkelig uavhengig av Portugals krone, så er de avtaler som han har sluttet med disse høvdinger derfor ikke mindre i strid med Portugals rettigheter.»

april 1821. Under forhandlingene med de danske kommissærer fastholdt Holst uavkortet, at Kiel-traktaten ikke kunde legges til grunn for opgjøret mellem de to land. Stortingets adresser og beslutninger undgikk endog et hvert skinn av direkte formell stadfestelse av konvensjonen. I den til grunn for beslutningen av 29de mai liggende komiteinnstilling heter det: «Komiteen tror således ei engang, at Stortinget bør erkjenne den sistnevnte konvensjon, men er derimot av den formening, at det på nasjonens vegne bør erkjenne å betale de tre millioner» — — — (Stort. Forh. mai 1821, side 208).

Konvensjonens lite heldige form skyldtes historiske forhold og stormaktenes innblanding. De intervenserende fremmede regjeringer så den hele sak alene som et spørsmål om fullbyrdelsen av et enkelt punkt i Kiel-traktaten. Dette er selvsagt uten betydning for spørsmålet om, hvorvidt norske statsmyndigheter ved sitt forhold i saken har erkjent denne traktat, i sin helhet eller noen del av den.

Konvensjonen og de dertil knyttede stortingsbeslutninger er resultatet av et av Kiel-traktaten uavhengig, almindelig oppgjør i anledning av de to lands adskillelse. Norges overtagelse av en viss del av den gamle felles statsgjeld — det hovedkrav, som stilledes fra dansk side — var begrunnet dels i den tids folkerettslige forestillinger, dels i politisk nødvendighet som følge av det voldsomme press fra stormaktene.

Det neste spørsmål blir da: Inngår det norske krav på bilandene som bestemmende momenter i dette oppgjør?

Overensstemmende med sin instruks fremsatte Holst dette krav den 5te februar 1819, se kommissærenes forhandlingsprotokoll, side 34. Det blev i neste møte den 25de februar bestemt avvist fra dansk side, ut fra den opfatning at Kiel-traktatens artikkel 4 allerede hadde regulert bilandenes folkerettslige status, side 47, jfr. side 65 og 80—82. Kommissærenes avvisning støttedes av en betenkning til kongen

utarbeidet av en av dem (Ove Malling), hvor den danske konges rett til bilandene søktes påvist.

Den danske regjering fant endog å burde nedlegge formell protest mot at dette krav medtas, gjennom sin gesandt i Stockholm, se Krabbes note av 18de februar og Engestrøms utkast av 23de februar 1819 til diktamen for Holst.

Noen reell vurdering av dette norske motkrav finner da heller ikke sted. Den danske påstand på minst 4 millioner er bestemt uten et hvert hensyn til dette motkrav, se forhandlingsprotokollen side 104, jfr. 110—111. Ved bestemmelsen av de to lands ansvar tas bilandenes befolkning endog med som moment på Danmarks konto. Nedsettelsen til 3 millioner skyldtes den engelske meglings og bygget på det samme vurderingsgrunnlag. Den blev begrunnet under henvisning til Norges elendige finansielle stilling. Lord Castlereagh sluttet sig under konferansen den 2den mai 1819 med minister Stjerneld til det danske standpunkt på dette punkt: «*Vos contre-prétentions m'ont également, comme j'ai eu l'honneur de Vous le dire, paru peu admissibles, et il s'agit par conséquence de trouver un biais, qui en satisfaisant la Cour de Danemarck, ne fasse pas souffrir de trop grands inconvéniens à la Norvège. Celui qui me paraît le plus propre, mais que je ne Vous communique que comme mon opinion personnelle, serait, que ce dernier état s'oblige à payer au Danemarck la somme de 3 millions d'écus — — —*»,¹ se Stjernelds innberetning av 4de mai 1819, jfr. hans skrivelse til utenriksministeren av 12te mars s. å. (Y. Nielsen: Norges oppgjør med Danmark, side 57 og 66, jfr. side 21, 26, 33—34 og 37).

¹) Oversettelse: «Deres motkrav har, som jeg har hatt den ære å si Dem, likeledes forekommet mig lite antagelige, og det gjelder derfor om å finne en utvei som tilfredsstiller det danske hoff og ikke medfører altfor store alempes for Norge. Den utvei som jeg synes er best, men som jeg kun meddeler Dem som min personlige opfatning, vilde være at den sistnevnte stat forplikter sig til å betale Danmark en sum av 3 millioner daler — —.»

Om Danmarks suverenitet over Grønland m. v.

Var det norske standpunkt, at bilandene skulde regne med som særskilt kompensasjonsverdi, blitt godtatt, måtte konvensjonen også gitt positivt uttrykk for anerkjennelsen av Danmarks høihetsrett, og dermed forlenet den danske krone med folkerettslig adkomst til de norske biland.

Et annet spørsmål er, hvorvidt Norge i og med konvensjonen av 1819 på utvetydig og bindende måte har frafalt sitt krav på disse land.

Ved sakens behandling i Stortinget den 2den april 1821 uttalte krigsråd Flor: «Vel har disse underhandlingens retning fjernet utsikten til et endelig og riktig oppgjør av fellesskapet mellom Norge og Danmark; vel har de medført, at Norges fordringer i så henseende må under nærværende omstendigheter anses tapt, idet de er forvandlet til en blott forbeholdt, åpentstående fra Danmarks side med de større maktens bifall ikke erkjent rettighet, som kun tilfeldige, uforutselige heldige omstendigheter kunne gjøre gjeldende; men da der imidlertid ikke er renusert på rettigheter, som ikke engang ses å være kommet i minste betraktning ved underhandlingene, uaktet ei utydelig forbeholdt i den under 16de november 1814 besluttede adresse til Hans Majestet, så står disse Norge fremdeles åpne, om i tiden leiligheter til å gjøre dem gjeldende skulde gis.» Overensstemmende hermed foreslår Flor, at Stortinget «erklærer Norges rett forbeholdt til å erholde tilbake de det av Danmark berøvede land, Island, Færøene og Grønland, samt dets andel i de felles erhvervede kolonier i begge India og Afrika» (Stort.forh. april 1821, side 64 og 70).

Såvel komitéens innstilling av 22de mars 1821 som andre uttalelser i debatten viser dog, at Flors opfatning ikke deltes av flertallet. I innstillingen heter det bl. a.: «Komitéen ser sig vel foranlediget til å henlede Stortingets oppmerksomhet på den hovedomstendighet, at sakens avgjørelse på de ved ovennevnte konvensjon fastsatte vilkår, må anses som en følge av en bydende nødvendighet, grunnet på omsorgen for sta-

tens fred, sikkerhet og vedlikeholdelse, og at den ikke er opnådd uten ved de påstander, som Hans Majestet har latt nedlegge, om at hensyn måtte tas på Norges kontrapretensjoner — — —» (Stort.forh. april 1821, side 12—13). Ved sakens endelige behandling den 29de mai fastholder komiteen (C. M. Falsen var den hele tid formann) sitt standpunkt i de ting det her gjelder. Overensstemmende med dens forslag fattet Stortinget med 54 mot 21 stemmer følgende beslutning: «Stortinget vedtar og erkjenner på Norges vegne å betale 3 millioner riksdaler Hamburg banko som andel i det forenede dansk-norske monarkis felles statsgjeld og hvorved således alle gjensidige fordringer i anledning av foreningen mellom Danmark og Norge skulle være og bli aldeles ophevet.»

Mindretallet, ledet av Flor, foreslo at komitéens innstilling forkastedes og at Stortinget uttalte sig for at gjelden anses både Sverige og Norge vedkommende, såat ethvert av landene deltok forholdsmessig i betalingen av de tre millioner. Flor tok ved sakens endelige behandling ikke opp sin påstand fra 2den april om at Norges krav på bilandene ikke var frafalt ved konvensjonens artikkel 9, på samme tid som han uttrykkelig fastholdt sin dissens med hensyn til erstatningen for visse stiftelsers fond (mai, side 326—341). Av uttalelser i Stortinget, som berører bilandene, kann merkes: Aall (april, side 46), Hoel (mai, side 343), Carl Falsen (mai, side 352—353), Mosling (mai, side 370—371). Alle disse talere gav uttrykk for den opfatning, at frafallelsen av dette krav inngikk som et reelt vilkår i oppjøret med Danmark.

Denne opfatning stemmer også med de aktstykker av diplomatisk og annen art, som tjener til å belyse konvensjonen av 1ste september 1819. Jeg henviser særlig til:

Den norske regjerings innstilling av 20de november 1818.

Lord Stranfords innberetning av 12te mars 1819.

Utenriksminister Engestrøms skrivelse til Stjerneld av 16de mars 1819.

Statsråd Motzfeldts redegjørelse til Wedel-Jarlsberg i brev fra Stockholm den 24de mai 1819, se Motzfeldts brever og optegnelser side 221—222: «Hvad nu summens størrelse angår, da må jeg tilstå, at det nok vilde falle vanskelig å godtgjøre, at den efter rett og billighet burde være mindre. Det danske monarkis statsgjeld var ca. 42½ million. — Visstnok bør der med hensyn til: a. Norges fordring på andel i koloniene og offentlige innretninger av alle slags — skje temmelig betydelig avslag i gjeldsummen, før enn Norges kvotaandel beregnes.»

Korrespondanse mellom Engestrøm og lord Stranford den 28de og 29de mai 1819.

Den norske regjerings innstilling av 2den juni 1819.

Holsts instruks av 18de august 1819, dens § 9.

Forhandlinger i statsråd i Stockholm den 19de august 1819.

Kgl. proposisjon av 27de december 1820.

Stortingets samtykke til konvensjonen var uten tvil statsrettslig nødvendig. Dette fremholdt da også Karl Johan gang på gang overfor Danmark og stormaktene. Der er visstnok fremsatt den lære i vår teori, at «en fremmed makts truende optreden kunde tvinge kongen til uten forbehold å avslutte en traktat, som under almindelige omstendigheter hadde krevet Stortingets medvirkning.» Morgenstierne: Statsforfatningsret (1910, side 624). Begrunnelsen for denne nødrettsteori søkes i kongens rett etter grunnlovens § 26 til å slutte fred. Efter min mening kann der ikke gjøres noen bindende slutning herfra. Truende optreden av en fremmed makt kann ikke i de ting, det her gjelder, likestilles med krig. Det vilde betegne en voldsom, av nasjonalforsamlingen helt ukontrollerbar utvidelse av kongens myndighet på traktatrettens område.

Uansett hvad man herom antar, må det erkjennes at konvensjonen av 1819, dens artikkel 9, ineholder en frafallelse av de norske kontrafordringer, derunder kravet på bilandene, og at Stortinget av 1821 er gått med herpå. Der kann ikke legges avgjørende vekt på at denne frafallelse ikke blev gitt et helt klart, presist uttrykk i selve konvensjonen, således at denne forlenet Danmark med full folkerettslig adkomst til bilandene. Heller ikke på at konvensjonen ikke i sin helhet blev uttrykkelig stadfestet av Stortinget. Beslutningen av 29de mai omfattet i realiteten det samme som konvensjonens artikkel 9 og må anses som bindende frafallelse på Norges vegne av disse krav. Konvensjonens knappe form på dette punkt skyldtes øiesynlig ønsket om å dekke over de divergenser i opfatningene, som hadde gjort sig gjeldende på norsk og på dansk hold med hensyn til bilandenes rettslige stilling efter 1814.

I sin bok fra 1897 om Norges folkerettslige stilling sier Aubert, side 159: «Karl Johan fikk Stortinget av 1818 til å opgi påstanden om de norske biland og Øresundstollen og til i det hele å være mere medgjørilig» (1818 er kanskje skrivefeil for 1821). Gjelsvik uttaler (folkeretten, 1914, side 199—200): «Frå norsk side kom dei den gongen (i 1814) med ymse motkrav: 1. At Danmark skulde lata frå seg Island, Færøyarne og Grønland.

— — — Det var fyrst etter påtrykk frå stormaktene, at Norig gjekk med på å taka noko av den danske riksskuldi utan motkrav.»

IV. Særskilt om de strekninger av Grønland, som er terra nullius.

Den amerikanske utenriksministers erklæring av 4de august 1916 går ut på, at Statenes regjering ikke vil gjøre innvendinger mot, at den danske regjering utvider sine politiske og økonomiske interesser til hele Grønland.

Forutsetning for såvel denne erklæring som de forutgående forhandlinger med dan-

ske myndigheter er selvsagt at visse deler av Grønland på det tidspunkt ikke var dansk høihetsrett underlagt.

Erklæringen gjelder etter sitt eget innhold, at Statene (bl. a. av hensyn til Monroe-doktrinen) ikke har noe imot, at disse deler av Grønland blev dansk interessesfære. Den tar overhodet ikke stilling til spørsmålet om dansk okkupasjon av disse strekninger.

Det var der heller ingen anledning til, da noen faktisk bemektigelse ikke forelå. Erklæringen er rettslig å opfatte som en erkjennelse av en viss fortrinnsrett med hensyn til okkupasjon for dansk myndighet, ikke som anerkjennelse av noen dansk okkupasjon av vedkommende strekninger. I tilfelle av at effektiv bemektigelse senere skjer, måtte denne på vanlig måte notifiseres og anerkjennes.

Erklæringen har selvsagt enn mindre tatt standpunkt til den folkerettslige gyldighet av et eventuelt dansk handelsmonopol i disse egner.

Moderne folkerett er fullt klar over forskjellen på okkupert område og de egentlige interessesfærer. Se f. eks. Liszt: *Völkerrecht* (1915), side 100: «Okkupasjon er forskjellig fra avgrensning av interessesfærer, som begrunner utøvelse av en rett til okkupasjon.» I sin folkerett uttaler også Matzen (s. 66—67): «Når man erkjenner at bortsett fra protektoratsforholdet kun den effektive besiddelsestagelse kann komme i betraktning til å grunne en rett over territoriet, så er dermed også underkjent gyldigheten av eldre exorbitante påstander angående den utstrekning, i hvilken en besiddelsestagelse av et enkelt område kunde ha virkning til å begrunne en er-

hvervelse, at f. eks. en besiddelsestagelse av en flodmunning skulde kunne skaffe høihetsrett over hele flodgebetet, besettelsen av en kyststrekning gi en rett over hele det bakved liggende indre. Vedkommende makt vilde derved være utsatt for at fremmede stater erhvervet territorier der, hvorved den påregnede fordel ved erhvervelsen av kyststrekningen vilde være utsatt for helt eller tildels å gå tapt. For å avverge denne fare har da de i Afrikas kolonisasjon loddtatte stater avsluttet overenskomster, hvorved de gjensidig har avgrenset sine interessesfærer, således at de har innrømmet hinannen en fortrinnsrett til innlemmelse av visse omliggende territorier, hvorved disse altså er blitt *res jacentes*.»

I en artikkel: «Norge og Grønland» i «Berlingske Tidende» for 5te november 1921 meddeles da også, at «den danske regjering offisielt har underrettet fremmede regjeringer om opprettelsen av nye handelsplasser i Grønland; senest samme års sommer, da man meddelte fremmede makter, at der fra dansk side var opprettet handels-, misjons- og fangststasjoner såvel på vestsom på østkysten av Grønland, således at hele landet herefter er inndradd under den danske styrelse av Grønland». — Man har altså heller ikke i Danmark gått ut fra at den amerikanske erklæring av 1916 og de med denne sammenfallende erklæringer fra andre land kann tjene som folkerettslig anerkjennelse av at de deler av Grønland, som hittil har vært *terra nullius*, er dansk høihetsrett underlagt.

Kristiania, den 26de juni 1922.

Mikael H. Lie.